

Садржај

Основна правила
Надлежност општинских судова
Поступак код општинских судова
Рабоши
Надлежност првостепених судова
Одношење судова међу собом
Парничари
Заступање парничара
Поступање код суда
Припрема за извиђење
Тужба
Итна ствар
Одговор
Рокови и рочишта
Одустанак од парнице
Поравнање
Акта
Извиђање и суђење
Докази
Исправе
Сведоци и сведоџбе
Вештаци
Заклетве
Главна заклетва
Допуњавајућа
Заклетва којом се вредност опредељује
Одкривајућа
Пресуде, решења и наредбе судске
Суђење у апелационом суду
Расматрање у касационом суду
Заштита
Противтужба
Изазвачка парница
Рачунска парница
Достављање судских пресуда и решења
Обезбеђујућа средства
Општа правила обезбеђења
Особена правила обезбеђења
Прибелешка
Забрана
Притвор дужника
Обустава
Поновљење парнице
Избрани суд
Кратко суђење по исправама
Извршење пресуде
Уништење неуредне јавне продаје
Одмор судски
Таксе
Закључење

Регистар грађ. пост.

Закон о стечишном поступку

- Опредељење стечишта, надлежност суда и случајеви кад се стечиште отвара
- Закони распоред тражбина против стечишне масе
- Тражбине по праву сопствености
- Тражбине поверитеља из опредељених масалних добара
- Особена опредељења у смотрењу непокретних добара
- Особена опредељења у призрењу покретности, које би као залога служиле
- Тражбине личних поверитеља из стечишне масе. Распоред таквих
- Стецишно поступање у опште
- Поступање до распродаје масалног имања
- Измирење поверитеља
- Измирење поверитеља из непокретних масалних добара
- Измирење поверитеља из покретних ствари, које им за ручну залогу служе
- Измирење личних поверитеља из опште стечишне масе
- Правила за скорије измирење поверитеља
- Правила о начину исплате
- Окончање стечишта
- Подељење доцније одкривеног дужниковог имања
- Наплата у стечишту пречишћених (ликвидираних) тражбина из доцније дужником стеченог или овоме припадшег имања
- О поступању са презадуженим и о казнењу повиног
- О благодејањима, која се невином дужнику дају при уступању имања
- Стецишни поступак над фабрикантима трговцима у опште и трговачким друштвима

Закон о устројству судова првостепених

- Апелационог суда
- Касационог суда
- Трговачког суда

Закон о судијама

Уведено у нови инвентар бр. ~~3289~~
1 јануара 1942 год.
Београд.

ЗАКОНИК

О

ПОСТУПКУ СУДСКОМ

У ГРАЂАНСКИМ ПАРНИЦАМА

СА СВИМА ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА

И ЗАКОНИ :

О ПОСТУПКУ СТЕЦИШНОМ, О УСТРОЈСТВУ СУДОВА,
И О СУДИЈАМА

ЗА КРАЉЕВИНУ СРБИЈУ

32766

У БЕОГРАДУ

Штампана и издање краљ-сри. државне штампарије.

1897

САДРЖАЈ

I.

Законик о поступку судском у грађ. парницама.

	СТРАНА
Основна правила	1
Надлежност општинских судова	3
Поступак код општинских судова	6
Работи	13
Надлежност првостепених судова	14
Одношење судова међу собом	24
Парничари	24
Заступање парничара	28
Поступање код суда	34
Припрема за извиђење	34
Тужба	35
Итна ствар	38
Одговор	39
Рокови и рочишта	43
Одустанак од парнице	50
Поравнање	50
Акта	51

	СТРАНА
Извиђање и суђење	51
Докази	59
Исправе	62
Сведоци и сведоцбе	69
Вештаци	86
Заклетве	90
Главна заклетва	96
Допуњавајућа	99
Заклетва, којом се вредност опредељује . .	99
Одкривајућа	100
Пресуде решења и наредбе судске	102
Суђење у апелационом суду	105
Расматрање у касационом суду	109
Заштита	113
Противтужба	114
Изазвачка парница	145
Рачунска парница	117
Достављање судских пресуда и решења . .	119
Обезбеђујућа средства	124
Општа правила обезбеђења	125
Особена правила обезбеђења	129
Прибелешка	129
Забрана	130
Притвор дужника	133
Обустава	135
Половљење парнице	127
Избрани суд	141

Кратко суђење по исправама	146
Извршење пресуде	150
Уништење неуредне јавне продаје	182
Одмор судски	185
Таксе	187
Закључење	192
Регистар грађ. пост.	195

II

Закон о стеципном поступку.

Опредељење стеципта, надлежност суда и слушајеви, кад се стеципте отвара	221
Закони распоред тражбина против стеципне масе	224
Тражбине по праву сопствености	224
Тражбине поверитеља из опредељених масалних добара	224
Особена опредељења у смотрењу непокретних добара	225
Особена опредељења у призрењу покретности, које би као залога служиле	227
Тражбине личних поверитеља из стеципне масе	
Распоред таквих	227
Стеципно поступање у опште	231
Поступање до распродаје масалног имања . .	231
Измирење поверитеља	261

Измирење поверитеља из непокретних масалних добара	261
Измирење поверитеља из покретних ствари, које им за ручну залогу служе	269
Измирење личних поверитеља из опште стецисне масе	270
Правила за скорије измирење поверитеља	272
Правила о начину исплате	275
Окончање стецишта	276
Подељење доцније одкривеног дужниковог имања	277
Наплата у стецишту пречишћених (ликвидираних) тражбина из доцније дужником стеченог или овоме припадшег имања	277
О поступању са презадуженим и о казнењу повиног	278
О благодејањима, која се невином дужнику дају при уступању имања	279
Стецишни поступак над фабрикантима трговцима у опште и трговачким друштвима	283

III

Закон о устројству судова првостепених	289
Апелационог суда	297
Касационог суда	302
Трговачког суда	313

IV

Закон о судијама	320
----------------------------	-----

МИХАИЛ М. ОБРЕНОВИЋ III.

по милости божјој и вољи народној

КЊАЗ СРПСКИ

ПРОГЛАШАВАМО И ОБЈАВЉУЈЕМО СВИМА И СВАКОМЕ, ДА ЈЕ

ДРЖАВНИ САВЕТ РЕШИО, И ДА СМО МИ ОДОБРИЛИ

И ОДОБРАВАМО

ЗАКОНИК

О ПОСТУПКУ СУДСКОМ У ГРАЂАНСКИМ ПАРНИЦАМА.

ОСНОВНА ПРАВИЛА.

§. 1.

Овај законик прописује правила, по којима ће се приватна права у грађанским парницама на суду тражити, бранити, доказивати, обезбеђивати, судити и пресуђена извршивати.

§. 2.

Ако за какав случај не би било у овоме законнику прописаног правила, суд ће по подобним

прописима или основима, у овоме закону постављеним, случај такав расправити.

§. 3.

Где нема тужитеља, не може бити ни суђења

§. 4.

Кад Србин има парницу са странцем, и странац са Србином, у случајима изложеним у §§. 45. 46. и 47. грађанског законика, поступаће се по прописима овог законика.

Кад парницу међу собом имају странци оних држава, које у Србији имају своје заступнике, судиће им српски судови само онда, ако обе стране на то од својих конзулата саизвољење донесу.

§. 5.

Судови у Србији јесу:

1. општински (примилителни):
 2. првостепени: окружни судови, суд вароши Београда, суд трговачки у Београду;
 3. апелациони суд;
 4. касациони суд
- А осим тога за извесне случајеве
5. избрани суд.

ГЛАВА ПРВА

Надлежност општинских судов.

§. 6.

Општински судови надлежни су:

а., да суде све спорове до 200 динара закључно,¹ а о непокретностима и меничним потраживањима до 100 динара закључно, изузимајући спорове о насљеству. Овим се не мењају наређења §. 242 грађанског поступка. Ако се парничари на вредност спора не сложе, суд ће је преко три вештака сазнати.

б., да суде о службеностима пољским, које су изложене у §. 335. грађанског законика.

в., да могу парничаре равњати и за веће суме, било о непокретностима, било о дуговима и покретностима, само кад парничари предстану и изјаве жељу. О томе издаће општински суд парничарима писмено поравњење.

г., да могу, по сагласију парничара, одобравати избране судови у споровима до суме означене у тачки под а., и наређивати, кога се дана има суђење предузети.

¹ Види тачку в., § 27. овог поступка, по којој се изузимају од суђења општинских судов спорови испод 200 динара, где је поверитељ каса судска или државна, или управа фондова.

Парничари ће у овом случају бирати по једног судију и по једног заменика, а обојица председника; деловођу бирају судије. Не сложе ли се у избору председника, суди парницу редовни општински суд.

Судијама плаћају парничари по три динара дневно у име дангубе и трошка, ако су судије из општине, у којој се суди, а по пет динара дневно у име дангубе, трошка и подвоза, ако су из друге општине.

Овај трошак полажу у напред обе парничне стране по пола, а после крива страна враћа другој страни положени трошак.

Који судија, пошто се избора прими, без важног узрока на одређено време не дође да суди, па због његовог недоласка не буде суђење тога дана, тога ће општински суд осудити да плати трошак и дангубу како судијама тако и парничарима и сведоцима, који су дошли.

д., кметови села, које с другим општину саставља, суде са два призвана одборника, или ако ових нема у месту, са два поштена човека све спорове у свом селу до 10 динара закључно, осим спорова о непокретности и службености. Но овим се не мењају наређења изложена у §. 41. закона „о устројству општина и општинских власти“.

(Замена од 17. Јануара 1876 год. зб. XXVIII. стр. 59, која је ступила у живот 1. Марта исте године).

§. 7.

Надлежан је редовно суд оне општине.

1. у којој тужени стално живи, или ако сталног места обитавања нема, у којој се у време тужбе нађе; и

2. у којој је ствар, око које је парница.

§. 8.

Но за онога, који је у једној општини по уговору што учинити дужан, као н. пр. дуг платити, рад какав урадити и т. д., надлежан је и суд ове општине, а и оне, из које је тужени.

§. 9.

Општински суд надлежан је, на захтевање поверитеља (§. 6.), и да стави забрану на покретну ствар дужника, која се у домаћају општине наша буде, па био овај из те општине или не био, ако не би могао дати сигурност за оно, што се тражи од њега.

§. 10.

Општински суд, на захтевање онога, кога се тиче, може задржати од пута оне безкућнике и слуге, који у каквој општини живе, али немају сталног места и занимања, па својим одласком из места где се налазе, могу осујетити чије потраживање (§ 6).

§. 11.

Општински суд надлежан је тако исто да по захтевању поверитеља (§. 6.) задржи с пута и сваког путника, ако не би платио што је дужан, или не би дао сигурност, и наредити да се на њега пази, да не би куд отишао.

Поступање код општинских судова.

§. 12.

Општински судови позивају и парничаре и сведоке печатом, или их набављају преко својих служитеља.

§. 13.

Општински судови примају тужбе и жалбе усмено и писмено, а одбране само усмено; саслушавају парничаре и сведоке јавно, извиђају парнице просто, поднете доказе оцењују, према њима ствар пресуђују и одмах пресуде исказују усмено и јавно, а пресуде своје извршују сами.

Ако који сведок или вештак не би на позив суда дошао у одређено време, а изостанак не би важним узроцима оправдао, општинска власт казниће га ночано од 2 до 10 динара. Ако ли која парнична страна на дан суђења не дође, и изостанак не оправда, спор ће се пресудити по поднешеним доказима.

Пресуда ће се саопштити преко надлежног општинског суда, ако је парничар са стране.

Сваку пресуду дужни су општински судови у протокол суђења завести, којег ће форму прописати министар правде, а и на писмено парничарима издати по наплати таксе.

Ако би се пресуда морала из непокретног имања извршити, општински суд писаће дотичној власти полицијској, која ће пресуду извршити по општим правилима о извршењу пресуда.

Пресуда кмета селског (кад се општина из више села састоји) одмах је извршена како се изрече. А тако исто извршене су и пресуде општинских судова у споровима, који не прелазе вредност од 20 динара.

(Замена од 17. Јануара 1876 год. зб. XXVIII. стр. 59, и од 28 Јуна 1882, зб. 37. стр. 183.)

§. 14.

3. пош. 25. Тужитељ, који је тражио забрану или задржање дужника, дужан је за три дана, од кад му је тражење уважено, дати тужбу.

Ако то не учини, суд ће, ако је забрана, ову скинути, а ако је задржање туженог с пута, овога пустити.

§. 15.

Противу пресуда општинских судова у споровима преко 20 динара, дају се жалбе првостепеном суду усмено или писмено, непосредно или преко општинског суда.

Жалба се може и усмено одмах по саопштењу пресуде изјавити, што ће се записати у протокол суђења.

Општински судови на примљену жалбу издаће уверење, ако парничар то захте. По овим жалбама разматраће пресуде општинског суда у првостепеном суду председник суда или један судија, кога он за то одреди.

Противу поравњења учињеног по тачки под в., §. 6. подноси се жалба надлежном првостепеном суду. Решење његово о томе одмах је изрично.

Противу пресуда изабраних судов за дела под г., у §. 6. назначена, нема места жалби. Но избрани суд дужан је за пет дана предати по један комад пресуде парничарима, а један комад са осталим актима предати општинском суду на чување.

(Замена од 17. Јануара 1876 год. зб. XXVIII. стр. 59, и од 28 Јуна 1882 зб. 37 стр. 183.)

§. 16.

Жалбе се дају само за осам дана, од дана, кад је саопштена пресуда или решење, а при поравњењу, од дана, кад је ово парничарима на писмено дато. Доцније поднешена жалба одбациће се.

Жалба, дата пошти на повратни реџеис, сматра се као да је и самом суду предата.

(Замена од 17. Јануара 1876 год. зб. XXVIII. стр. 59, која је ступила у живот 8. Марта исте год.)

§. 17.

Изузећа су против судија и овде она иста, која су побројана у § 52 овог законика за судије првостепеног суда, осим ако су парничари знали и пристали на суђење; тако исто и за сведоке важе правила од § 208 до § 246 грађанског поступка.

(Замена од 17. Јануара 1876 год. зб. XXVIII. стр. 59, која је ступила у живог 1. Марта исте год.)

§. 17. а

»Изузећа противу појединих судија општинског суда решаваће општински суд, ако има довољан број чланова за решавање; а ако нема, онда ће суд то доставити председнику окружног суда, који ће решити о изузећу.

Против решења општинског суда, ако се њиме изузеће уважава, нема места жалби; а ако се не уважава, онда се жалба може поднети председнику окружног суда за осам дана, од дана кад је решење саопштено.

§. 17. б

»Кад је цео суд или већина судија, ма из којих узрока препречена да парницу решава, онда ће суд сам, а и на захтевање једне или обе парничне стране, доставити то председнику окружног суда, и овај ће ако су узроци довољни одредити други најближи општински суд, који ће ту парницу извидити и пресудити.

А ако нађе да нема довољно узрока за искључење одбацити жалбу.

У оба ова случаја решење је председника извршино.

(Допуна од 4 Априла 1881 зб. 36. стр. 590).

§. 18.

Противу поравњења (§. 6.), може се жалити суду само ако има преваре, ма она по казнителном законнику и не била казнима.

§. 19.

Противу решења о забрани или задржању дужника с пута, даје се жалба првостепеном суду.

1. Ако дужник није никако саслушан, или

2. Ако поверитељ нема никаквих доказа за своје тражење.

И ове жалбе разматрају се у првостепеном суду као и пресуде општинске.

(Замена од 17. Јануара 1876 год. зб. XXVIII. стр. 59, и од 28 Јуна 1882. зб. 37, стр. 183.)

§. 20.

Жалбе против пресуда и решења општинских суд разматра и решава у последњем степену председник или председником одређени судија у првостепеном суду. Жалба има места само у овим случајевима :

а) ако општински суд није жалиоца саслушао ;

б) ако није сведоке испитао ;

в) ако је пресудио ствар на основу исказа оних лица, која нису способна за сведоштво, (§§ 209, 210 и 211 поступка судског) ;

г) ако је судио без доказа или све доказе парничара није при суђењу оценио ;

д) ако је судио судија, који је изузетан ;

е) ако општински суд није надлежан био за суђење.

(Замена од 17 Јануара 1876 зб. 28 стр. 59, и од 28 Јуна 1882 зб. 37 стр. 183.)

§. 20. а

Ако судија нађе, да је жалба умесна, уништава пресуду и наређује ново суђење код општинског суда ; а ако је пресуда добра, он ће исту потврдити.

Решење своје ставља судија на самим актима и иста враћа општинском суду, који ће решење судије парничарима саопштити и даље по закону радити.

Против одуговлачења решења може се поднети жалба министру правде.

(Допуна од 28 Јуна 1882 зб. 37. стр. 183.)

§. 21.

Ако првостепени суд, према поднешеним доказима жалитеља, нађе, да је при поравњењу преваре заиста било, он ће поравњење уништити, и

тужитеља упутити, да редовну парницу поведе противу чега нема жалбе.

Иначе поравњење ће решењем прогласити за стално, и оно ће се одмах извршити.

§. 22.

Заклетве по пресуди полагаће парничари у општинском суду.

§. 23.

Општински судови наплаћиваће у корист општинске касе од сваке губеће стране таксу:

а., На вредност спора три од сто.

б., За сваку писмену пресуду издату један динар.

в., За мали печат по пет пара динарских.

г., За сваки потрошени табак и штампани позив, по десет пара динарских.

д., За жалбу против пресуде општинског суда плати ће се такса два динара у таксеним маркама. Од овога плаћања ослобођавају се она лица, која су законом о таксама ослобођена чл. 3.

(Замена од 17 Јануара 1876 год. зб. XXVIII стр. 59 и од 28 Јуна 1882 зб. 37 стр. 183).

§. 24.

Ако општински суд најдаље за 40 дана пресуду, пошто постане извршна, не изврши, може се парничар жалити надлежној полицијској власти, која ће одмах наложити суду, да у новом року, који не сме бити дужи од 30 дана, пресуду изврши. Ако

се у овоме року пресуда не изврши, а тако исто ако полицијска власт нађе и у првом року, да је било небрежења, казниће између судија онога, ко је крив, од 5 до 50 динара у ползу општинске касе, а у случају, кад је парничар неизвршењем пресуде оштећен, дозволиће му да ову накнаду штете од онога тражи, који је узрок истој.

(Замена од 17 Јануара 1876 год. зб. XXVIII стр. 59 и од 28 Јуна 1882 зб. 37 стр. 183.)

ГЛАВА ДРУГА

О рабошима.

§. 25.

Лебари, касапи, млекари, водоноше, свећари и овима подобни, могу доказивати рабошем — квочком, — на коме се подписао или свој печат ставио онај, који је ствари примао.

Рабош — квочка — потпун је доказ о количини, у колико се слаже с пилетом, које се налази у туженога. И без пилета потпун је доказ, ако тужени неће пиле да покаже или га је шћердао, или га је непажњом изгубио.

Али ако тужени докаже, да је пиле случајно и без његове кривице изгубио, онда се оставља општинском суду, да оцени такав доказ.

§. 26.

Рабош је доказ само за тридесет дана, од кад су се по њему почеле давати ствари. И тако, ако

поверитељ после тога најдаље за тридесет дана дужника не тужи, мораће своје право доказивати другим начином.

Рабошем се не може доказивати већи дуг од 250 гроша пореских.

ГЛАВА ТРЕЋА

О надлежности првостепеног суда.

§. 27. L

Првостепени суд надлежан је у грађанским споровима, што се тиче вредности спора:

а., за све предмете, који се проценити не могу, изузимајући пољске службености (§ 6. грађ. пост).

(Додатак од 17. Јануара 1876 год., који је ступио у живот 1. Марта исте год., зб. XXVIII. стр. 59).

б., за процениме предмете непокретности, који вреде више од 100 динара, и друге спорове, који прелазе суму од 200 динара.

(Замена од 17. Јануара 1876 год. зб. XXVIII. стр. 59, која је ступила у живот 1. Марта исте год.); и

в., за спорове, који не износе више од 240 гроша пореских, где је поверитељ кас судска или, државна, или управа фондова.

(Допуна од 26. Новембра 1765 год. зб. XXVIII. стр. 174 и од 14. Јула 1878 зб. XXXIII. стр. 58).

§. 28. L + domicil

У опште надлежност суда опредељује се по месту туженог лица, у коме оно стално живи или пребива.

За тужбе противу правних лица (§. 61.) и лица, која једно тело састављају (корпорације), надлежан је суд онога места, у коме се чланови тог лица или њени заступници, обично састају ради свога посла.

§. 29.

За тужбу противу учесника (§. 60.) надлежан је онај суд, који је надлежан за оног учесника, кога тужитељ првог у тужби именује.

§. 30.

За оне, који иначе ван отачаства живе, и за оне, којима се никако стално место пребивања у Србији не зна, а немају у Србији никаквог непокретног имања, надлежан је онај суд, који је за тужитеља надлежан.

§. 31.

За жену надлежан је суд њеног мужа. Ово исто креди и за удовицу, докле место пребивања сасвим не промени. За децу брачну, усвојену или за закону признату, надлежан је суд онај, који је за оца надлежан, баш ако би отац умро или из земље изашао.

За небрачну децу надлежан је суд, који је за матер надлежан.

Но ако жена удаљена од места пребивања мужа, или ако деца удаљена од места пребивања

родитеља, живе на другом месту, као учитељи, вештаци, калфе, слуге, рукоделци и т. д., онда они могу бити тужени и код суда оног места, где овако живе.

§. 32.

За лице, које стално место пребивања или живљења нема, надлежан је суд, у ком се округу оно нађе у време, кад је тужба суду дана.

§. 33.

Кад тужени има више места пребивања у разним окрузима, тужитељу се оставља да избере, код кога од ових судова оће да се тужи.

§ 34. *§ solutionis*

За тужбе о испуњењу или уништењу уговора, или о накнади штете из уговора истичуће, надлежан је онај суд, у кога се округу уговор испунити има; ако није казано где ће се уговор испунити, онда је надлежан суд оног округа, у ком је уговор закључен.

§. 35. *§ ad actum*

За распре због старатељства или управљања туђег имања, надлежан је суд онога округа, у коме је било старатељство или управљање.

Ако је старатељство судом наређено, онда је онај суд надлежан, који је то наредио.

§. 36. *§ 2 sive*

За тужбе о правима стварним, о деоби, о границама, тужбе за притежање непокретности, тужбе због стварне службености или непокретне залоге, надлежан је суд онај, у кога се округу имање налази.

§. 37. *§*

За тужбе о обезбеђењу надлежан је онај суд, у кога се округу налази имање, које се за обезбеђење тражи; а у случају притвора дужника, и где се овај у бегству ухвати.

§. 38. *§*

Онај суд, који је за умрлог био надлежан за живота његова, надлежан је:

- 1., за све тужбе о наслеђу и испоруки;
- 2., за све тужбе наследника противу наследника;
- 3., за све тужбе поверитеља умрлог;
- 4., за све тужбе, којима се испуњење последње воље тражи.

§. 39. *§*

Онај суд, који је надлежан за главну ствар, надлежан је и за споредну.

§. 40. *§*

Онај суд, који је надлежан за тужбу, надлежан је и за противтужбу.

§. 41.

За грађанска тражења, истичућа из недозвољених дела, надлежан је онај суд, где је то дело учињено, ако се у исто време и о кривици не суди, иначе онај суд, који о кривици суди.

§. 42.

За чиновника, који би имао накнадити какву штету, учињену у званичној дужности, надлежан је онај суд, који министар правде одреди.

§. 43.

За парницу, којом се познати тужитељ изазивље, надлежан је онај суд, који је за изазивача надлежан.

§. 44.

За поновљење парнице надлежан је онај суд, који је ту парницу пресудио.

§. 45.

За жалбе противу пресуде избраног суда, надлежан је онај суд, у кога је округу избрани суд предмет пресудио.

§. 46.

Ако су више судова за један случај надлежни, тужитељу стоји на вољи, који оће од ових изабрати да му спор пресуди.

§. 47.

Ако су обе стране по једном истом предмету тужбу, али према надлежности, разним судовима дале, онда ће онај суд бити надлежан, коме је пре тужба дата.

Но ако су у један дан обе тужбе дате, онда је онај надлежан, који је пре по тужби почео радити.

§. 48.

Што се тиче оних парница, које су код разних судова поведене, противу лица, које доцније под стеципште дође, одређено је у §. 28. стеципш. поступка, који је суд надлежан.

§. 49.

Сваку тужбу, која је ненадлежно коме суду предата, суд ће по званичној дужности решењем одбити; но ако обе стране предстану суду да им суди, парница та расправиће се ког тог суда, ма да иначе не би био надлежан.

Исто тако кад суд тужбу, која му је ненадлежно дата, не одбије, и кад тужени, одговарајући на такву тужбу, не учини своје примедбе о ненадлежности суда, парница та има се расправити код тог суда, само ако је он по свом устројству за предмет спора надлежан, иначе пристајање парничара на ненадлежан суд не вреди, и тужба ће

се у свако доба парнице одбацити по званичној дужности.

(Допуна од 19. Априла 1885 зб. 41. стр. 135).

Ако тужени у првом одговору учини примедбе противу надлежности суда, суд ће то најпре, не радећи ништа даље, решењем расправити.

§. 50.

Кад је цео суд или већина судија, ма из којих узрока, препречена да парницу решава, суд ће по званичној дужности, а и на захтевање једне или обе парничне стране, послати акта о томе касационом суду, и овај ће, ако су узроци довољни, одредити други суд, који ће ту парницу решити.

§. 50. а

Овако ће се поступити и кад је изузеће против целог апелационог суда или већине његових судија учињено.

Изузеће против судије апелационог и касационог суда не ће се уважити у случајима тачке 2, 3 и 8 §. 52, ако стоје остали узроци изузећа против других судија, те би због тога немогуће било да се ствар реши.

(Допуна од 19 Априла 1885. зб. 41 стр. 135.)

§. 51.

Исто тако, ако би се сукоб између судова о надлежности појавио дужан је суд по §. 8. устројства касационог суда поступити.

§. 52.

Изузећа противу појединог судије, могу се у следећим случајима учинити:

1., Ако је у парници, која се води, интересиран судија, или његов сродник по крви или тазбини у правој линији, ма до ког степена, а у побочној линији по крви до четвртог, а по тазбини до другог степена, или супруга или заручница судије, или њен тутор или заступник;

2., Ако је судија са правозаступником које парничне стране, по крви или тазбини у правој линији род, или ако је као брат сроден.

3., Ако би судија имао да суди ком парничару, који би у његовој парници с другима, или у парници његових сродних (тачка 1.) имао да суди као судија;

4., Ако судија, или које под бр. 1. именовано лице, с којом парничном страном већ води парницу;

5., Ако је судија у парничној ствари, као сведок или вештак питан био, или једној парничној страни своје мићење дао; по не смета само то, што је која страна тражила, да се судија као сведок или вештак пита, па то није потребно било;

6., Ако је судија као деловодитељ или старатељ или администратор, или правозаступник на опарниченом предмету радио;

7., Ако је судија у тој парници судио, као судија нижег, или избраног суда;

8., Ако је судија у познатом непријатељству, или у особитом пријатељству с којом парничном страном, да с основом противна страна о беспристрасном поступању сумњати може;

9., Ако је судија коме парничару крштени кум, или ако је од ког парничара крштен, или ако судија коме парничару, или који парничар судији децу крсти;

10., Ако је судија у опарниченој ствари интересиран као тутор које парничне стране.

§. 53.

У случајима предидућег §. тачке 1., 5. и 7. судија мора, ако и не би никаква изузећа парничне стране било, сам суду јавити, и од суђења уздржати се. Ако не јави, а страна парнична доцније то покаже и докаже се, судија платиће парничарима и сведоцима трошак и дангубу. (Тачка 3. §. 426).

§. 54.

Тужитељ је дужан у тужби навести основе, из којих изузећа чини, и средства, којима то доказати може.

А тужени је дужан то учинити у одговору на тужбу. Доцније поднешена не примају се, осим ако би доцније промена у судијама била.

У течају ислеђења може тужитељ и тужени изузеће чинити само онда, ако заклетвом докаже, да пре за основ није знао.

Изузеће против судија виших судова може се учинити само у незадовољству или жалби, осим ако се после тога промена у судијама вишег суда догодила, или су код постојећих судија настали узроци, са којих се чини изузеће, но и тада се то може учинити само преко првостепеног суда.

(Допуна од 19. Априла 1885 зб: 41. стр. 135).

§. 55.

Одређени званичник суда (§. 92.) дужан је одмах најдаље за 8 дана акт у коме су изузећа учињена, предати председатељу, и овај ће основе и доказе изузећа судији, противу ког су она, за 24 сата на одговор дати.

Судија је дужан за 24 сата дати на то свој одговор. Ако судија за то време одговор не да, а не извини се, председатељ ће га казнити од два до десет талира. Противу овог има места жалби на министра правде.

§. 56.

Није дозвољено заклетвом нудити судију за доказ изузећа противу њега учињеног; а и страна која изузеће чини, може само за случај у броју 8. §. 52. изложени следећу заклетву за доказ положити

„Да је наведени основ, по њеном убеђењу истинит, и да она у овој парници нема поверења, да ће судија бити беспристрастан“.

Ако судија основе изузећа не призна, суд ће према доказима решење учинити противу кога судија, ако је изузеће уважено, не може се жалити.

§. 57.

Прописи §§. 52. — 56. односе се по аналогiji и на перовођу, но с тим, што ће сам председатељ изузећа та решавати, и противу овога нема места жалби.

Одношење судова међу собом.

§. 58.

Сви судови дужни су један другоме, у колико је могуће на руци бити, и све, што брзом и сигурном окончању парнице служи, неодложно подпомагати.

О парничарима.

§. 59.

Ко није лично способан парницу водити, изложено је у §§. 39., 40. и 41. законика грађанског. У свако доба, кад се год примети, да који парничар није способан лично парницу водити, поступиће се по §. 77.

§. 60.

Кад са стране тужитеља, или са стране туженога има више лица, којима право или опарничени предмет заједнички припада; или кад је у

парници, где су више лица тужитељи или тужени, један основ, онда таква лица могу као учесници у парници заједнички тужити или тужени бити.

§. 61.

А ако више лица састављају једно тело (корпорацију), онда се та лица у парници узимају као једно правно лице.

§. 62.

Тужитељу стоји на вољи тужити једног или све учеснике, који су за једну ствар или један за другога обвезани.

Ако се предмет, око кога је парница, може поделити, онда тужитељ може тужити једног учесника, за део, који на њега долази.

§. 63.

Ако тужени није обвезан самоме тужитељу, него и другима овог учесницима, или ако није дужан сам, него у друштву са другим својим учесницима одговорати, он је дужан то доказивати.

§. 64.

Ако један учесник има особито право или особите доказе, може то по §. 74. при вођењу парнице употребити на своју корист.

Право једног учесника не асни другом учеснику.

§. 65.

*Супредно
мешање
interventio
accessoria.*

*Умешавање
интервенције*

Главна

*мешање
interventio
principa-
lis.*

Кад се ко боји, да ће у праву свом штете имати
ако извесна парнична страна парницу изгуби, може
у свако доба, док парница окончана не буде, уме-
шати се у ту парницу, и с парничаром, за ког се
боји да ће парницу изгубити, парницу као учес-
ник продужити, или ако се они сложе, може он
сам парницу наставити.

У оба случаја, како парница свршена буде,
веже и оног, који се у парницу умешао, а и оног,
ког је он тако заступио.

§. 66.

Кад ко држи да има право на ону ствар, о ко-
јој се две парничне стране парнице, и кад држи,
да ће парница та на уштрб права његовог бити
решена, ако се у парницу не умеша, може дати
тужбу за ту ствар, или противу једне, или про-
тиву обе стране, како природа тужбе са собом
донесе,

Док се по оваквој тужби не оконча парница,
дотле ће она прва застати, осим ако би се видело,
да ће застајање ове парнице бити од штете којој
страни.

Ако обе парничне стране одбијају право меша-
ња у парницу, дужне су то као учесници чинити.

§. 67.

Парнична страна, која држи, да јој накнада
штете од кога припада, ако предмет или право,
око ког је парница, изгуби, дужна је тога у за-
штити позвати.

Како то бива прописано је у глави деветој.

§. 68.

Ако тужени (у парници о праву стварном или
личностварном) не држи у своје име предмет, око
ког је парница, дужан је у одговору на тужбу,
како то, тако и име и презиме, место пребивања
или бављења и занимање оног, у име чије тај пред-
мет држи, суду објавити, и суд ће овако имено-
ваноме, ако је за њега надлежан, препис тужбе,
као и препис одговора прво-туженог дати и од-
редити му рок, за који се има о томе изјаснити.

Ако овај последњи призна, да је правни прите-
жатељ, тужитељу стоји на вољи противу њега туж-
бу дати а прво-туженог од тужбе ослободити или
парницу противу прво-туженог продужити. У овом
последњем случају, показаном правном притежа-
тељу стоји на вољи умешати се у ову парницу.

Ако се онај, кога је тужени за правног при-
тежатеља именовао, одрече да је правни прите-
жатељ или ако се не хтедне никако за одређени
рок изјаснити, прво-туженоме стоји на вољи да
парницу продужи, или да не подружи. Но ако не

продужи парницу око правног притежања, то не искључава његова друга права, која би он на речени предмет имао по закону.

§. 69.

Код чисто личних права мешању у парницу места нема.

§. 70.

Ако прво-тужени не обзнани оног, у име чије предмет држи, или ако то на време не учини, одговара тужитељу и за трошкове и за штету, која отуда произађе.

§. 71.

Кад једна парнична страна, која нема заступника, умре, суд ће, чим то дозна¹, призвати најдаље за петнајест дана наследнике и упутити их да се изјасне, како желе да се парница продужи.

Ако се ништа или јасно не изјасне, узима се да желе сами парницу продужити, и ако се одреку парнице, суд ће заступника одредити.

О заступању парничара.

§. 72.

(Само онде, где закон нарочито налаже, или где суд из особитих основа у појединим случајима нареди, дужна је парнична страна сама лично суду

предстати, иначе може место себе пуномоћника послати.

Парничара, који у оваком случају лично суду не предстане, извињава болест, старост од седамдесет година, службени посао и ако у другом округу живи или се бави.

§. 73.

Лица правна, која једно тело састављају, заступаће њин представник или старешина.

§. 74.

Учесници у једној парници морају имати свагда заступника.

Ако су учесници тужитељи, дужни су заступника у тужби именовати; ако то не учине, узима се да је заступник онај, који је у тужби први подписан.

Ако су учесници тужени, онда су дужни у одговору на тужбу заступника именовати, не учине ли, сматра се да је заступник онај, који је први у тужби именован.

Овакав заступник, био тужитељ или тужени, има власт као онај, коме је опште пуномоћје (§. 83.) дато, но само за ову једну парницу.

Но ако који учесник има особена права, може он сам уз заступника право своје доказивати или бранити (§. 64.)

§. 75.

Они, који ван отачаства живе, као и странци, који постојано овде не живе, морају имати у месту суда свог заступника.

§. 76.

Ако ко тако одсуствује, да му се место пребивања незна, суд ће, на захтевање интересирање стране, одсуствујућем одредити заступника, о томе га преко званничних новина извести и позвати га, да до одређеног дана дође, или другог заступника одреди.

Трошкове за оглас и награду заступника плаће интересирано лице, ако одсуствујући нема овде ништа, из чега би се то измирити могло.

§. 77.

Ако једна парнична страна буде лице, које није способно водити парницу (§. 59.), суд ће му по §. 158. грађанског законика заступника поставити.

§. 78.

Страна, која жели пуномоћника у место себе суду послати да парницу води, мора овоме уредно пуномоћије дати.

§. 79.

У сваком пуномоћију мора бити:

- 1., име и презиме парничара и пуномоћника, њино стање и место пребивања;
- 2., предмет око ког је парница;
- 3., овлашћење, да пуномоћник може парницу водити;
- 4., место и време, кад је пуномоћије издато; и
- 5., потпис онога, који пуномоћије даје, а ако писати не зна, печат или својеручни крст поред имена.

§. 80.

Да је потпис, печат или крст поред имена заиста онога, који пуномоћије даје, мора бити потврђено судом, или полицајном окружном или среском влашћу.

Само пуномоћије владоца и чланова његовог дома, не мора бити потврђено, али поред потписа треба да буде печат онога, који пуномоћије даје.

§. 81.

Закони и од суда или друге власти постављени заступници, не морају имати особене пуномоћије; но у случају сумње, морају доказати да су они по закону или од власти на то одређени.

§. 82.

Кад тужитељ или тужени на рочишту код суда усмено ког опуномоћи, то ће се у белешку ставити, и вреди као потврђено пуномоћије.

§. 83.

Ко има пуномоћије опште, тај је овлашћен водити све у течају налазеће се у парнице, сретства обезбеђења тражити, признати, поравнати се, на избрани суд пристати, заклетву нудити и повраћену примити, о извршењу пресуде старати се, у колико у таквој пуномоћију није што од овог изреком одузето.

§. 84.

Све проче, што је у §. 613 и 614 законика грађанског изложено, мора у пуномоћију, како у општем, тако и за поједине парнице, изреком побројано бити.

§. 85.

Ономе, који недостатчно пуномоћије покаже, суд ће само онда по званичној дужности наложити да потпуно пуномоћије донесе, ако противна страна није имала прилике противу недостатка примедбе учинити.

Противна страна има право у свако доба парнице тражити, да се недостатак пуномоћија попуни.

§. 86.

Ономе, 1., који писмо или други какав докуменат покаже, из кога се може закључити, да је од стране, у име које је суду дошао, опуномоћен, или да ће опуномоћен бити; 2., који са недостаточним пуномоћије дође, — дозволиће се пар-

ницу водити, но под условом, да у првом случају мора пуномоћије, а у другом потпуно, за време судом одређено, поднети.

§. 87.

Могу парницу водити, ако никаква документа или писма и никаква пуномоћија немају:

1., сродници по крви или тазбини у правој линији до ког било степена, а до другог степена у побочној линији;

2., муж по смислу §. 771. закона грађ. у имању женином, о коме није никаквог међусобног расположења начињено;

3., учесник у случају као онај, који је опуномоћен, или који се по закону за заступника сматра, буде препречен.

Али суд ће и овима наложити, да за одређено време пуномоћије набаве.

§. 88.

Доцније набављено пуномоћије простире се и на поступак пре учињени, ако што у томе пуномоћију изреком изузето није.

§. 89.

Онај, који као пуномоћник предстане, али уредно пуномоћије не поднесе, одговара противној страни за парничне трошкове и штету том приликом проузроковану.

Исто тако одговара пуномоћник страни коју заступа, ако пропусти, те противу недостатка пуномоћија противне стране примедбе не учини.

§. 90.

Страна, која издано пуномоћије оће да порече, мора то суду јавити, и одма другог пуномоћника наименовати, или се изјаснити, да сама жели парницр водити. Докле ово не учини старо пуномоћије остаје у сили.

§. 91.

Учесници могу само личноm већином гласова пуномоћије порећи, или у место оног, који се по §. 74. за пуномоћника узима, другог поставити.

ГЛАВА ЧЕТВРТА

О поступању код суда.

І. Припрема за извиђење.

§. 92.

Председатељ суда одређује једног између судија или најваљанијих судских званичника, који ће у име суда примати тужбе, одговоре, одређивати рочишта и рокове, где закон сам за извештан случај рок одредио није, једном речи, припремати све што је нужно, да се парница на једном рочишту расправити може.

Тако исто он ће примати незадовољства или жалбе противу пресуде или решења.

А. Тужба.

§. 93.

Тужба може бити писмена или усмена.

Усмену тужбу пријавник ће ставити на протокол.

§. 94.

У свакој тужби треба да буде казано :

1., име и презиме како тужитеља, тако и туженога, место где који од њих живи, и чим се занима ;

2., шта се тражи и по каквом основу, н. пр. на основу промене, куповине, оставе, послуге, залогe и т. д. ;

3., чим се право тражења доказује, т. ј. да ли исправом, или сведоцима, или заклетвом. Тако :

а., ако је доказ исправа, мора ова приложена бити у препису, који ће или власт полицајна, или онај који га подноси, одостоверити, да је оригиналу веран ;

б., ако су доказ сведоци, ставиће се њихова имена и презимена, место где живе, чим се занимају, и назначити, ако је који од њих тако бољестан или стар, да суду предстати не може. Нарочито пак мора јасно и тачно изложено бити, шта ће му сведок осведочити ;

в., ако је доказ заклетва, изложиће обстојатељства, на која се заклетва положити, или која се заклетвом решити имају. И ако је ова главна, мора је туженом понудити и изјаснити се, да туженим повраћену му прима;

4., вредност опарничене ствари, изузимајући случај, кад се она проценити не може, као што је службеност и т. д.;

5., име и презиме заштитника, ако га има, где живи и чим се занима;

6., ако место тужитеља пуномоћник тужбу даје, мора препис пуномоћија, или ако овога нема, препис писма и т. д. служећег место пуномоћија (§. 86.) онако одостоверени поднети, као што је за препис исправе казано; и напослетку

7., у закључењу тужбе мора захтевање јасно и тачно изложено бити.

§. 95.

Свака писмена тужба мора бити у толико преписа, колико тужених има учесника (§. 74.). Која немадне потребни препис, као и свака усмена, преписаће се у суду на трошак тужитеља.

§. 96.

Више спорних предмета а разног основа, као и више предмета, који су једног основа, но разнородне доказе за себе имају, не може се једном тужбом тражити.

§. 97.

Ако тужба не буде потпуна или јасна, онда ће пријавник о томе известити председатеља суда, који ће се целисходним питањима или писменом наредбом постарати о томе, да се што је нужно допуни, или исправи. *О овоме се може решавати само док тужба није дала на адвоката.*

Но тужитељ може противу тога примедбу учинити и искати, да се о његовој тужби реши, као што је поднешена.

Али ако је очевидно да је тужба неуредна, председатељ ће такову одбити, и о томе тужитеља известити.

§. 98.

Тужитељ је дужан у тужби, поред главног, тражити и све што је споредно, као: интерес, трошкове, накнаду штете кирију и т. д.

Иначе, чим пресуда о главном изречена буде, тужба се о споредном тражењу више примити неће.

§. 99.

Тужбу која би била о том:

1., што је законима забрањено, или што је срамотно, или што је физично немогуће; или

2., противу наредбе полицајне или политичке власти; или

3., противу чиновника за штету званичним делом проузроковану, док не би било одобрења надлежног министра, — пријавник ће предати суду, и суд ће је по званичној дужности решењем одбацити.

§. 100.

Тужбе ће се усмене примати редом, како је које лице пре суду дошло.

На овај ред дужан је пријавник строго мотрити. Против пријавника, што редом тужбе не прима, жалба се подноси председатељу.

§. 101.

Од једног лица у један дан примиће се највише пет писмених или три усмене тужбе.

§. 102.

Тужбе за итне ствари примаће пријавник преко реда, и једног дана толико од једног лица, колико их ово представи.

Итна је ствар:

- 1., стављање и скидање обезбеђења;
- 2., спор о праву, због кога би се започета или намерена грађевина задржала;
- 3., спор о издржавању у опште;
- 4., спор о васпитавању деце;
- 5., спор о проданој или промењеној стоци у случају кад би издржавање ове парничару теретно било;
- 6., спор о ствари, која је квару подложна;
- 7., жалба противу пресуде избраног суда;

8., парница између господара добра и кирајције — закуца — о узајамном праву и дужности поведена, за време докле уговор трајао буде.

9., парница између меанције и путника о трошку;

10., тужба слуге противу газде за плату (§. 353. казнителног законика).

11., тужба за уништење неуредне јавне продаје.

Исто тако радиће се предходно по свима делима, која су повраћана од виших судова.

§. 103.

Ако и тужитељ и тужени заједно пријавнику са доказима предстану, и захеле да им се одма суди, пријавник ће их суду представити, а суд ће их саслушати и пресуду изрећи.

Б. Одговор.

§. 104.

Препис тужбе пријавник ће предати туженоме на одговор, као што је прописано у глави тринајестој под насловом »о достављењу судских пресуда и решења«.

А захтевање, да се стави или скине обезбеђење, и жалбу противу пресуде избраног суда, предаће суду на решење.

§. 105.

Одговор може бити писмен или усмен.

Ако је усмен поступиће се по §. 93.

§. 106.

Тужени, у течају рока одређеног му, дужан је на тужбу потпуно одговорити, и све оно навести, што му за одбрану служи.

Он ће свој одговор у двоје поднети, а ако га је дао усмено, поступиће се као што је у другој тачки §. 95. казано за тужбе.

Препис одговара доставиће се тужитељу.

§. 107.

Тако исто дужан је :

1., сведок именовати, казати где живе, чим се занимају, а нарочито шта ће му сведоци сведочити.

2., навести ако му је који сведок болестан или стар, да суду доћи не може. Иначе неће моћи на рочишту захтевати да се такав сведок код куће испитује, осим ако би он сведок доцније разболео, или он није могао знати да је сведок болестан ;

3., доказе изложити или поднети, по којима се парница може одбацити или одложити.

Иначе неће моћи на рочишту то тражити.

§. 108.

Ако тужени у одговору на тужбу захте, да се парница одбаци или одложи, пријавник ће то

суду поднети, који ће предходно о томе решити, захтевање тужитељу саопштити, а у једно и кратко рочиште одредити, на коме ће се предходно то питање расправити и решити.

Противу решења, којим се тужени од наведеног захтевања одбија, нема места особеној жалби; но њему остаје право о томе говорити и у незадовољству или жалби противу пресуде о главној ствари изречене.

§. 109.

Парница ће се одбацити, кад тужени докаже :

1., да је спорни предмет једном већ пресуђен, или да о истом парница друга међу њима постоји ; или

2., да је тужитељ за исто тражење већ намерен, или да се поравнао. У овим случајима, ако тужени није у своме делу, може тражити да се одбаци парница у свако доба, ако заклетву положи, да није знао за то ; или

3., да је уговор, кога испуњење тужитељ тражи, незакон ; или

4., да је тужитељево право застарело.

У прва три случаја дужан је тужитељ накнадити туженоме трошкове и дангубу.

§. 110.

Парница ће се одложити ако тужени докаже :

1., да је ова парница у свези са другом тако,

да ће од решења оне зависити, како ће се и ова друга решити; или

2., да рок испуњења уговора још није дошао, изузимајући случај при обезбеђењу и стедишту.

§. 111.

Ако тужени одговор на време не поднесе, а не оправда се, зашто на време поднео није, сматра се, као да га ни поднео није.

§. 112.

Кад тужени на тужбу одговори, или кад се расправи предходно питање о надлежности, изузећу и т. д., или кад истече рок, до кога је тужени одговор поднети дужан био, одредиће се рочиште за извиђење и суђење.

§. 113.

Сваки парничар дужан је споља на тужби или одговору назначити „итно“, ако је спор по закону итна ствар, или ако се тражи одбацање или одлагање парнице.

§. 114.

Званичник одређен за примање тужбе, имаће протокол, у који ће сва рочишта и рокове бележити.

Форму тог протокола прописаше министар правде

§. 115.

Најдаље у очи дана рочишта, званичник ће судски предати председатељу сва дела, која ће се сутра дан извиђати и судити.

II. О роковима и рочиштима. — *terminus in quo* *terminus fixus*

§. 116.

Рок не може бити дужи од два месеца ни краћи од осам дана. *2. 12. 1880*

Изузима се где закон изреком краћи рок наређује: *§§ 126 и 159*

§. 117.

Рок почиње се рачунати од онога дана, кад је предаја учињена, а траје последњег дана до четири сата после подне. *1. 12. 1880*

Дан предаје не рачуна се у рок.

§. 118.

Ако последњи дан рока падне у дан празнични или у дан одмора, или ако се погрешно одреди рочиште у ове дане, онда се узима први радни дан по празнику или одмору за дан рока или рочишта. *1. 12. 1880*

§. 119.

Оног дана, у који је парничар одговор, незадовољство и т. д. пошти на повратни реценпис предао, узима се као да је и самоме суду предао. *1. 12. 1880*

*Ув. ватисамо ж оне прозактине које по закону
због издржане у одређеном, или издржане за рок.*

Без повратног рецелиса, узима се онај дан, ког је акт суду дошао.

§. 120.

Ако је више учесника тужених, онда се рок за одговор на тужбу почиње рачунати од дана, кад је тужба последњем учеснику предана.

§. 121.

Кад се коме преко новина што саопштити има, онда се онај дан, кад је трећи пут то у новине стављено, узима да је саопштење свршено.

Тако исто кад је коме на обиталиште што приковано, узима се да му је тог дана предано, оно што је приковано.

§. 122.

При одређивању рока, а нарочито оног, који се одређује за одговор на тужбу, мора се пазити на важност предмета, на важност доказа, на време, које би могло бити довољно за набављање против доказа.

§. 123.

Где је закон за поједине случаје роком изреком одредио, тај се ни из каквих узрока ни умалити ни продужити не може.

§. 124.

При одређивању рочишта мора се пазити на време, које ће протећи док се странама, зашти-

тнику, сведоцима, позив преда, и за које могу доћи суду, а нарочито пазити се, ако се ко ван отацтва налази.

§. 125.

Рочишта ће се одређивати у парницама, које чекају за рочиштем, оним редом, како је која пред суд дошла.

§. 126.

У итним предметима рочишта одређивање се предходно и колико је могуће краће.

Исто тако у овим парницама и рокови одређивање се колико је могуће краћи.

У парницама о постојању и трајању уговора закупца, о подвозним трошковима између возиоца екипа и господара, као и у случајима тачке 2, 5, 6, 9 и 10 §. 102, председник суда може наредити да се парничари кратким позивом оног истог дана или за сутра дан позову на суђење.

(Допуна од 19. Априла 1885. зб. 41 стр. 135).

§. 127.

Рочишта одређивање се и пре и после подне.

Ако они, којима је рочиште одређено пре подне не буду код суда до подне, а они, којима је рочиште одређено после подне, ако не буду код суда до четири сата после подне по европски, сматрају се као да никако нису ни дошли.

§. 128.

Парничари којима је рочиште одређено пре подне, треба да буду код суда до девет сати, а они, којима је одређено рочиште после подне, треба да буду код суда до три сата. Који до тог времена не дође но доцније, а не оправда изостанак, платиће од јодног до три талира како коме суд одсуди.

Парничари дошавши на време у суд, не смеду се удаљавати док се спор не извиди.

§. 129.

Противу одуговлачења у одређивању рочишта или рока, има места жалби на министра правде.

§. 130.

Ко из важних узрока, као: напрасне болести, или других неодложних препрека, у опште, ко без своје кривице ни сам доћи, а ни пуномоћника на рочиште послати не може, дужан је најдаље до дана рочишта то суду јавити, доказе за то поднети, а у случају где је немогуће доказе набавити, обећати, да ће заклетву положити.

§. 131.

Ако суд из поднешених доказа закључити може бар на вероватност, да узроци или препреке стоје, одредиће дуго рочиште.

Противу овог нема места жалби.

§. 132.

Ако суд доказе не уважи, или ако страна, где јој није могуће доказе набавити, не обећа заклетву положити, суд ће изрећи пресуду, пошто преслуша страну, која на рочиште дође.

§. 133.

Парничар, коме овако тражено рочиште није продужено, може у незадовољству или жалби, жалити се и противу тога, што му није рочиште продужено.

§. 134.

Страни, која изостане од рочишта, а није пре друго рочиште тражила, стоји на већи за петнаест дана одкад пресуду прими правдати изостанак, или противу пресуде правно средство употребити.

Кад једно избере, другим се више ползовати не може.

§. 135.

Правдање бива, кад изоставша страна од рочишта наведе узроке или препреке, због којих је без своје кривице морала од рочишта изостати, а није могла ни пуномоћника на рочиште послати, и у случају где није могуће доказе избавити, заклетву обећа.

§. 136.

Ако суд узрок изостанка уважи, одредиће друго рочиште, колико је могуће краће. Ако заклетву

уважава, одредиће рок за полагање исте. Противу овога нема места жалби.

Не уважи ли узроке, или ако парничар обећану заклетву не положи, огласиће пресуду за извршну.

§ 137.

Но у следећим случајита, суд ће свагда одредити друго рочиште, и противу тога нема места жалби:

1., кад обадве стране од рочишта изостану, на обадве, или ма која од њих друго рочиште захтева;

2., кад је једна страна од рочишта изостала, на дошавша друго рочиште захтева;

3., кад једна страна на рочишту нове доказе поднесе, а друга страна нећа на то да одговара.

(Замена од 19 Априла 1885 зб. 41 стр. 135)

4., кад је неблагоприятно, или кад није никако којој страни позив предат.

§ 138.

Какве су последице кад страна оно, што јој је наложено, у течају рока законом или судски одређеног или продуженог, не учини, казано је при појединим случајима.

§ 139.

Кад тужитељ не дође на рочиште, губи право;

а., бирати вештаке и противу оних, које је противна страна изабрала, изузеће чинити;

б., чинити изузеће противу форме и уредности исправе;

в., доказивати да је тевтер важан, ако га противна стране не призна;

г., противу поузданости сведока противне стране изузеће учинити.

§ 140.

Кад тужени не дође, губи право:

а., на све оно, што је у §. 139. под а, б, и г, изложено;

б., доказивати да је тевтер неуредан, и

в., предпоставља се, да тужитељу заклетву, ако је главна враћа, а ако је допуњавајућа одобрава.

§ 141.

Кад страна изоставша од рочишта, изостанак оправда, онда се тиме пресуда изречена као и последице уништавају.

Но она је ипак дужна трошкове противној страни причињене и судске таксе платити.

§ 142.

Рочиште једанпут продужено, не може се више ни из каквих узрока продужити.

III. Одустајање од парнице.

§. 143.

Одустајање од парнице повраћа ствар у оно стање, у коме је пре парнице била.

Дотле, докле тужба туженом на одговор није дата, може се од парнице одустати без саизвољења туженог.

После тога одустаће се од парнице само ако тужени саизволи.

IV. О поравнању.

§. 144.

У свако доба парнице парничарима стоји на вољи равнати се.

(Види измену од 19. Априла 1885 зб. 41 стр. 135)

§ 145.

Ако се парничари пред судом поравнају, суд ће поравњење на протокол ставити, ово од речи до речи странама прочитати, или им дати ако оне сами да прочитају, потом их упитати, је ли то што је у протоколу написано њина воља, па пошто се изјасне да јесте, протокол ће подписати, који ће затим и суд подписом својим одоверити.

(Види допуну и измену од 19. Априла 1885. зб. 41. стр. 135.)

§. 146.

Овакав протокол има снагу извршне пресуде.

Но ако се докаже, да је поравњење на превари или обмани учињено, онда ће се протокол тај решењем уништити.

§. 147.

Ако се стране не поравнају, то ће се приметити.

V. О актима.

§. 148.

Свакој страни слободно је сва парнична акта разгледати и преписати. Другом коме, који би интересиран био, суд ће дозволити да иста акта, докле парница траје, разматрати и преписати може.

Онај који није интересиран, може акта парнице разгледати и преписати *само ако му обе парничне стране то дозволе. Одвојена мњења судија суд неће дозволити ником да чита или да преписује.*

(Замена од 19. Априла 1885 зб. 41 стр. 135).

Пошто је парница свршена, свакоме је слободно акта читати и преписивати.

VI. Извиђање и суђење.

§. 149.

Извиђање парнице усмено је и јавно.

§. 150.

Но у следећим случајима може председатељ наредити, да извиђање не буде јавно :

1., кад би парница била о чему, што је срамотно; или

2., кад би оба парничара изјавила да желе, да се извиђање јавно не чини; или

3., кад би се догодило, да се при јавном извиђању ред и тишина поремети.

Како председатељ суда у овим случајима нареди, онако и остаје. Но у случају, о коме говори тачка под 3. у овом параграфу, кад председатељ нареди да суђење не буде јавно, свака страна има право захтевати, да се њена три лица пусте до при суђењу буду.

§. 151.

Извиђање и суђење бива у пуном заседанију.

§. 152.

У суд може доћи сваки да слуша извиђење парнице и да чује пресуду.

Изузимају се лица испод шеснајест година.

§. 153.

Слушаоци дужни су у суду пристojни бити и ништа неговорити, нити давати икакве знаке одо-

• брвања или неодобравања ономе што парничари говоре, или како суд поступа.

Онога, који би противно овоме поступио, председатељ ће опоменути, а може га за онај дан од слушања искључити.

Онога, ко при овом буде упоран, или се непристојан покаже, председатељ може с места казнити затвором до двадесет и четири сата, или новчано до пет талира.

§. 154.

Исто тако парничари и сведоци морају у суду пристojни бити. Непристојне председатеље ће опоменути, а најпосле може их осудити на затвор до двадесет и четири сата, или да плате од једног до пет талира.

Противу овакве осуде, као и оне у предидућем параграфу, нема места жалби.

§. 155.

Који би парничар, или сведок, или слушалац при извиђању увредио суд или кога судију, или какво друго казнимо дело учинио, поступиће се по поступку у казнителним предметима.

§. 156.

Парничари морају се наћи у заседанију суда на дан рочишта, у време прописано у §. 128., о чему ће се уверити председатељ суда.

За оне, који се у прописано време ту не нађу, председатељ ће на акту забележити, и то ће он и све судије подписати.

§. 157.

Кад парничари предстану суду, председатељ ће их понудити да се равнају, или да се сагласе на избрани суд, представивши им последице парничења.

Ако се поравнају, поступиће се по §. 145. а ако на избрани суд пристану по глави шеснајестој о избраном суду.

§. 158.

Ако се немогне у овом успети, прочитаће се у суду и тужба и одговор са свима прилозима.

Тако исто прочитаће се и испити сведока, ако су учињени пре рочишта.

Разлагање парничара на рочишту бива само усмено. Писмена објашњења и расправе не ће се узимати у вид. *Обоје једнога само на парничаре, који су предисали*
(Допуна од 19. Априла 1885. зб. 41. стр. 135).

§. 159.

Сваком парничару слободно је обстојателства, која је навео, попунити, исправити и подкрепити.

§. 160.

Ако тужитељ основ тужбе измени, или се на нове доказе позове, тужени ако неће, не мора одговарати.

У првом случају суд ће упутити решењем тужитеља да нову тужбу поднесе, и осудиће га да плати трошкове противној страни и сведоцима ако захтевају.

А у другом поступиће по тачки 3. §. 137.

§. 161.

Сваки парничар има право одговарати на нове наводе свог противника.

§. 162.

Парничар, који неће никако да одговара, равна се сасвим изоставшем.

Онај, који на неке наводе одговори, а не неке неће, равна се у толико изоставшем, у колико на што није одговорио, у и том случају поступиће се по §§. 139. и 140.

§. 163.

Који парничар незна српски, или који би био нем, или глувонем, саслушаваће се помоћу тумача.

Но ако би онај, који је нем или глувонем, знао читати и писати, њему ће се давати да прочита шта је противник његов навео, па ће он свој одговор на то написати.

§. 164.

Суд има право захтевати од сваке стране, да му довољно објасни оно обстојателство, које држи да није јасно.

По томе суд ће сваку парничну страну опомињати, и она је дужна на свако обстојателство противне стране тачно и јасно одговарати.

§. 165.

Парничар само она збића, која нису његово дело, може огласити, да их пезна.

§. 166.

Суд ће извиђање само онда закључити, кад парница буде тако ислеђена, да се може решити.

§. 167.

Сваки парничар има право захтевати, да се све оно, што је он навео, и оно, што је противна страна навела или признала, а решењу парнице приноси, у белешку стави, у колико то тужбу преиначава, попуњава, исправља, или подкрепљава.

§. 168.

Суд ће сведоке, који су на рочиште дошли, или које парничари приведу, испитати по пропису §§. 222. до 231. и §. 234. и 235.

§. 169.

Белешка садржаваће :

- 1., имена и презимена парничара или њихових пуномоћника и заштитника ако има ;
- 2., име и презиме судија и перовође, који су дело преслушавали ;
- 3., парнични предмет ;
- 4., све што је усмено изнађено а приноси решењу ствари ;
- 5., закључења судска, у колико неби била у особеном акту изложена ;
- 6., исказивање сведока и вештака, у колико није то учињено у особеном акту.

§. 170.

Белешку ову прочитаће председавајући, и пошто је парничари, заштитник и сведоци, ако их има, признаду, да је све онако у њој стављено, као што су они говорили, председавајући даће им да се подпишу или закрсте.

§. 171.

Ако која парнична страна на рочиште не дође, суд ће ону, која је дошла, и дошавше сведоке преслушати и пресуду изрећи.

Но ако нема рецеписа оне стране, која није дошла, суд ће одма од предавача рецепис изискати,

и кад се увери, да је предаја на време учињена, тек онда ће пресуду изрећи.

За противни случај важи тачка 4. §. 137.

§. 172.

Ако не дође ни један парничар нити до дана рочишта писмено захте да се и без његовог присуства суди, суд ће оставити акта у архиву, а тужитеља осудити да плати сведоцима, који би дошли, трошкове и таксе судске.

§. 173.

Ако који од сведока не дође, суд ће парничаре и сведоке и вештаке, који су дошли, преслушати, потом недодавше сведоке прописаним начином §. 139. набавити, преслушати, и за тим пресуду изрећи.

§. 174.

Ако би се при извиђању обелоданило какво казнимо дело кога парничара, а од ислеђења овог дела и пресуде зависило би решење грађанског питања, онда ће се од даљег извиђања и суђења парнице престати и одпочети криминално извиђање противу кривца.

§. 175.

Сва дела, којима је рочиште једног дана, имају се тог дана извидити и расправити, по немогућ-

ности заоставша несвршена продужиће се следећег дана.

§. 176.

Кад суд једно дело довољно извиди, председатељ ће наредити, да парничари, сведоци и слушаоци изађу.

Суд ће одма затим пресуду изрећи, и пошто се она са кратким побуђењима на белешки стави, и то судије потпишу, председатељ ће парничарима јавно исказати.

Ако би који судија био другог мњенија, он ће то своје мњеније такође на белешки ставити и потписати.

§. 177.

Сваку своју пресуду и решење суд ће најдаље за петнајест дана, рачунајући од дана одкад ју је јавно исказао, на писмено издати свакој парничару.

ГЛАВА ПЕТА

О доказима.

§. 178.

Парничар треба да докаже збића, на којима оснива своје право; иначе она, у колико од противне стране буде оспорена, неће се при решавању спора сматрати за истинита.

§. 179.

Оно, што сам закон као нешто стално наређује, недопуштајући противно, не само није нужно доказивати, него суд противне томе доказе неће ни допустити. Н. пр. неће бити допуштено доказивати да се ко напред одрекао застарелости, или да је дуже време застарелости уговорио, или да је већи интерес уговорио, но што је законом дозвољен и т.д.

Али оно, што се по закону као истина предпоставља, то ће се на суду доказивати; но не мора пре, док се противно доказивати не почне. Н. пр. сматра се да је оно дете брачно, које је на сто осамдесет дана после венчања, или за триста дана после смрти мужа рођено, да се ствар у наруч или послугу примљена враћа без награде и т.д.

§. 180.

Оно дело или навод парничара, које противна страна у парници пред судом призна, сматра се за истинито.

Изузимају се случаји, где признање по грађанском закону не важи.

§. 181.

Признање у обште дозвољено је пред судом; али порицање само у обште није дозвољено.

§. 182.

Порицање признања не важи, осим ако се подпуно докаже да ствар друкчије стоји, него што је признато.

Ово се заклетвом онога, који пориче, не може доказивати.

§. 183.

Пуноважно признање учинити може:

- 1., који је власан независно располагати имањем, о коме је распра;
- 2., родитељи за своју непунолетну децу, док су под њиовим управом;
- 3., тутор или старатељ за онога, који му је поверен;
- 4., закони заступници.

§. 184.

Признање једног учесника само онда веже друге учеснике, кад се он за заступника њиовог сматра (§. 74. и 3. тачка §. 87.).

§. 185.

Ко оће признањем противника да се ползује, мора то признање онако како је исказано, подпуно примити, а неможе оне околности, које су му полезне, примити, а оне, које су за њега штетне, одбацити.

§. 186.

Докази су :

- I. исправа ;
- II. сведоци, и
- III. заклетва.

I. И с п р а в а.

§. 187.

Исправе су јавне или приватне.

Јавне су :

1., судски протоколи (белешке), пресуде, наредбе, изводи интабулационог протокола и т. д.

И приватне исправе судом или окружним начелништвом (управителством вароши Београда), или среским начелником потврђене, равнају се јавној исправи.

Потврђење бива кад лице, које је исправу што га обвезује издало, пред том власти, пошто му се она прочита, призна да ју је оно издало, и власт то признање стави на писмено, које ће то лице подписати.

Потврђење гласиће : »да је Н. Н. пред (име власти) признао, да је ову исправу (име исправе) Н. Н. издао, суд — начелништво — управителство — потврђује«.

2., исправе од јавних србских власти или надлежательства и општинских судова, по законом кругу њихове радње и у надлежној форми издане ;

3., исправе страних власти у законитом виду издане и потврђене у српском министарству иностраних дела ;

4., свештенички изводи протокола крштених, венчаних и умрлих ;

5., школске исправе ;

6., еснавске исправе.

Све друге исправе приватне су.

§. 188.

Јавна исправа за дело, о коме је по законом ругу власти издана, подпун је доказ за онога, који је подноси. Који наводи, да је она неистинита или противзакона, мора то доказати.

§. 189.

Приватна исправа подпун је доказ противу онога који је издао, у колико је она признана или у случају одрицања, у колико истинитост њену подносиатељ доказао буде.

Но односно дана и године издања (датума), приватна исправа нема силу доказа, према трећима

Али ако је она власти ма у којој цели преда-на, или је издатељ исправе умро, онда датум предаје власти, или смрти издатеља, сматра се према трећима као датум исправе.

(Допуна од 19. Априла 1885 зб. 41. стр 135.)

§. 190. Укинут изменом од 19. Априла 1885.

§. 191.

У облигацији треба да је разговетно написано :

1, име и презиме поверитеља и дужника;

2., колики је дуг и од чега произлази, н. пр. од готових новаца, купљене њиве од тог и тог дана и толике вредности, од трговачке радње, свињарске, болтациске и т. д.

3, кад је и где облигација писана. *(Ово није битан услов)*

§. 192.

Облигација важи само онда, ако је дужник својеручно напише и потпише; а ако је није сам написао и потписао, важи само онда, ако је одо-
стоверена првостепеним судовима, или полицајним окружним, или среским властима.

Облигације до 200 динара закључно, могу пот-
врђивати и општински судови, и тако потврђене облигације вреде као јавне исправе.

Ово вреди и за друге исправе до горње вред-
ности.

(Допуна од 17 Јануара 1867. године. Зб. XXVIII. стр. 59., која је ступила у живот 1 Марта исте године).

»Ако се облигацијом више њих заједно обве-
зују, онда ће сваки од саучасника у обвези испод
потписа оног саучасника, који је облигацију на-
писао и потписао, својеручно написати, да је са-
држину облигације прочитао и да се и он по
њој обвезује, па ће се по том и сам потписати.

Ако на облигацији има јемаца, онда ће сваки
од јемаца својеручно на облигацији написати ове
речи: »за горњи дуг у суми Н. Н.,« или ако вред-
ност облигације није у новцу »за горњу обвезу
јамчим Н. Н.«

Код двостраних писмених уговора мора се уго-
вор написати у онолико примерака, колико има
уговорача, и у сваком се примерку мора казати
у колико је комада уговор написан и потписан.

Примерак написан и потписан руком једног
уговорача предаће се другом уговорачу и обратно.

Код уговора, који се влашћу потврде, ово пре-
писивање и измењивање није обвезно.

§. 193.

Власти ове при одостоверењу дужне су уве-
рити се да су то она лица, о којима облигација
гласи.

§. 194.

Исплата или одплата облигације, докле је она
у рукама поверитеља, доказује се само призна-
ницом. У признаници има се тачно назначити обли-
гација и сума облигације, на коју је издата. Ако
је облигација у рукама дужника, претпоставља
се да је дуг плаћен (§§. 896. 898. и 899. грађан-
ског законика).

§. 195.

Колику важност имају трговачке или занат-
лијске књиге, и докле она траје, опредељено је

у II. глави трговачког законика (§. 60. стедишног поступка).

§. 195. а

Рачуни трговачки, мајсторски и крчмарски од дужника у књизи или у изводу потписати, узимају се за потпун доказ, ако је дужник својеручно суму дуга словима написао и изјаснио се да је признаје. Таксена марка на оваке рачуне прилепљује се као и на друга писмена од вредности према количини дугујуће суме.

(Допуна од 19. Априла 1885.)

§. 196.

Сравњивању рукописа и подписа на исправи с другим рукописима онога, који је исправу обвезујућу га издао, само онда места има, ако нема других доказа, и кад се подписи подударају, оставља се суду да оцени важност таквог доказа. Сравњивање бива чрез вештаке (§. 248.).

§. 197.

Који издаје исправу из више табака састојећу се, он ће се на сваком табаку подписати, или ће је прошити и оба краја конца запечатити својим печатом. Иначе не вреди.

§. 198.

Поцепане и исечене исправе немају никакве важности, већ ако је очевидно, или се иначе докаже, да су случајно поцепане или исечене.

§. 199.

О важности исправе суди се по закону или обичају, који је постојао у време кад је она издана.

§. 200.

Исправа подноси се у препису (тачка а., §. 94). Ако је исправа писана на страном језику, мора се и српски превод приложити, но на захтевање противне стране, мора се у оригиналу показати. Ако се не покаже оригинал, препис нема силе доказа.

Покаже ли се, да је оригинал лажан, суд ће га при себи у завитку задржати, и подносиоца, ако би до њега кривица била, по казнителном законика осудити, а потом о спору пресудити.

Ако се такав оригинал буде налазио при којој власти, суд ће га по званичној дужности од ње изискати.

§. 201.

Кад су у исправи разни предмети, који са предметом, што је у спору, свезе немају, онда се мора поднети извод свега онога, што се спора тиче.

§. 202.

Који о праву, ма то и условно било, или који о томе, да је обвезност испунио, нема исправе, може захтевати да му се исправа изда, ма то и судом било.

§. 203.

Никоји парничар није дужан показати ону исправу, коју сам неће да употреби.

Само онај има право тражити, да му противник, или који му драго, исправу изда у оригиналу или у препису од власти потврђеном, (§. 187.), који докаже :

1., да је та исправа издана у тој цели, да њему за доказ служи, или да им је она заједничка, и

2., да тужени ту исправу има, или да је обавезан чувати је.

Ако тужени не призна да исправу има, наложиће му се оваква заклетва: „Да он захтевану исправу не само нема, него да је и уништио није ни другом издао, и да незна где се она налази“.

§. 204.

Оло неважне исправе. Кома нестане исправе, може тражити код суда:

1., да се она уништи; и
2., да му се нова изда од лица, које је прву издало.

На прво захтевање суд ће одма огласом, који ће се ставити трипут у новине, позвати, да му је онај, који је имао буде, за сто и један дан донесе, јер ће је суд после тога за уништену огласити.

У огласу биће исправа тачно описана.

По захтевању пак у 2-ој тачки изложеном, поступиће се као у свакој парници.

§. 205.

Који докаже да му је исправе нестало кривцом или неатом издатеља, има право заклетвом одредити, шта је она садржавала, ако то неби могуће било другчије доказати.

А коме је нестало исправе случајно или кривцом другог кога, он ће морати другим начином, а не заклетвом, садржај њен доказати.

§. 206.

Кома је исправа стара поцепана, или помрљана да се читати не може. може такође тражити судом да му се нова изда.

§. 207.

Ко неће по пресуди нову исправу да изда, пресуда ће исправу заменити.

II. О сведоцима и сведочбама.

§. 208.

Сваки је дужан на позив суду ићи и о спору сведочити или о трошку парничара издати писмену сведочбу, потврђену судом окружни. Непотврђена сведочба не вреди, ако је противна страна неби уважила ивреком или онако, како закон за уважену предпоставља (§. 139 и 140).

Како сведок при издавању, тако и власт при потврђивању писмене сведочбе, дужни су придржавати се §. 210. до 215. закључно овог законика.

По овим правилима сачињена писмена сведочба равна је усменом казивању сведока у суду пред парничарима; но на захтевање парничара сведок је, ако је могуће, дужан у суду пред парничарима исказати своју сведочбу.

§. 209. ✓

Сведоке ће судови сами испитивати.

Суд ће оне сведока, који су у његовом кругу, сам на рочиште звати и по пропису саслушати.

За сведоке из другог округа писаће суд парнице надлежном суду, да га о чему треба испита и испит му пошаље до одређеног рочишта, ако је место пребивања сведока ближе суду његовог округа, него суду који овај предмет суди; иначе ће и такове позивати и сам испитивати, као и онда, кад суд нађе да је потребно ради суочења или иначе, да сведок лично суду предстане.

Но ако је сведок болесан или тако стар, да суду доћи не може, онда ће суд писати најближој полицајној власти, да га испита. Кад се сведок не испитује на дан парнице у суду, него од полицајне власти, или од другог суда, парничарима није забрањено да лично или средством пуномоћника томе присуствују, о чему ће они извештени бити.

А за сведоке изван Србије, суд ће ради испита обраћати се министру иностраних дела.

§. 210.

Она лица, којима због њихових душевних или телесних недостатака није могуће дознати и казати истину, не могу бити сведоци, и њи суд по званичној дужности неће пустити да сведоче.

Овакви су:

1., слепи о ономе, што треба видети, ако се то није догодило пре, него што су они ослепили;

2., глуви о ономе, што треба чути, ако су и тада били глуви, а ако знају писати, а предмет је који су могли видети, или је дело било пре њихове глувоће, биће писмено питани, на које ће они писмено одговорити;

3., глвонемеи ако не знају писати: ако знају, могу сведочити о оном, што треба видети, а о оном што треба чути, само онда, ако се догодило пре њихове глувоће; у том случају поступиће се као и с глумим;

4., бесомучни, згранути и луди.

Но слабоумна лица могу сведочити, ако није тако важан предмет, н. пр. заплетен рачун, да га слабир разумом тешко постићи могу. Од суда зависиће, оће ли сведочба овакових лица важити;

5., који су осуђени за злочинства, баш да су и помиловани, док се не поврате у пређашња права (§. 18 и 19 казнителног законика); и

6., деца, која немају четрнајест година.

§. 211.

На учињена изузећа од стране парничара, суд ће од сведочења искључити:

1., онога, који је парничару, који га за сведока позива;

а., род у правој линији, био предак или потомак;

б., рођени брат или сестра;

в., муж или жена;

г., таст или ташта, свекар или свекрва, или коме је то парничар;

д., поочим или помајка, посинак или поћерка;

е., пасторче, или коме је то парничар;

ж., заручник или заручница и њихов отац или мати;

2., који признаду да су примили мито или поклон у име сведочбе;

3., они, за које је доказано, или је јасно, да од парнице непосредну добит или штету имају;

4., они, који се од сведочења или несведочења имају каквој награди надати, или су извесно обећање примили;

5., који су у истом спору пуномоћници или заступници били.

§. 212.

Сведоци под бројем 1. §. 211. не могу се нагонити, да коме сведоче противу своје родбине,

По кад се између самог оваквог рода тражи, кад се ко родио, оженио или умро, а не може се то друкчије доказати, или кад се што у неколико докаже, а онај, који би имао допуњавајућу заклетву положити, или је умро, или га је нестало, или због душевних недостатака не може заклетву да положи, они могу и морају сведочити.

§. 213.

У колико ће исказивања сведока важити, оставља се судији да оцени, који ће при томе вредност истих опредељавати по свом слободном убеђењу, с обзиром на све околности.

§. 214.

Судија може већу или мању важност полагати на основе, који појединог сведока уопште или у поједином случају подозривим чине, у колико се из одношења ствари или лица и уопште из укупности свију околности увиђа, колики су утицај имали они основи на исказивање сведока.

§. 215.

Основи, који сведока подозривим чине, примера ради наводе се следећи:

1., сродство по крви у споредној линији од другог до шестог колена закључно, по тазбини од другог до четвртог колена закључно; кумство у правој линији до другог колена закључно;

2., зависност од које парничне стране, докле траје та зависност, као што је код слугу док су у служби и т. д.

3., ненавршена шеснајеста година живота, или ако су и навршили, али би имали сведочити што је пре било; изузима се случај тестаментa у §. 446. грађанског законика поменути.

4., велико непријатељство с оним, противу кога се сведочи, договарање с другим сведоцима, како ће сведочити; саветовање парничара, како ће своју ствар доказивати.

5., учињена казнима дела, непоузданост, лакоуман, или неправствен начин живота, подозрење подмитљивости, недостатак или слабост потребних душевних или телесних својстава, наклоност или одвратност од партаје, који су познати као скитнице, лаже и у опште рђавог карактера људи, и овима подобни.

Овакве сведоке суд на изузеће парничара одбацити неће, него ће их саслушати, а што се тиче оцене њихове сведочбе, важе §§. 213. и 214.

§. 216.

Сведоку ће се напред исказати питање, на које он има одговорити, и ово ће му се по потреби и објаснити пре него он на исто одговори.

§. 217.

Сведоку није слободно свој одговор читати из писмене забелешке, коју је о томе начинио, него мора усмену сведочбу дати.

Ни једном сведоку, који може говорити, није слободно своју сведочбу на пи мено суду предавати.

§. 218.

Само јасно опредељено, и на свом знању основано казивање сведока може бити доказ. А казивање сведока, који се једва опомиње случаја спора, који казује по чувењу од других људи, који себи противречи, казивање пориче или преиначава, не важи ништа.

§. 219.

Владаоца, његову супругу и њихову децу не може нико за сведока позвати.

§. 220.

Заклети чиновници, били у служби или не били, о оном, што им је по њиховом званичном положају, као тајна поверено, не могу у парници као сведоци питани бити (§§. 14. и 15. закона о чиновницима грађанског реда).

Исто тако и свештеници духовни и мирски о оном, што им је као духовна тајна исповеђено, не могу као сведоци питани бити, и њихова сведочба о томе не важи.

§. 221.

Кад би се имао митрополит или владика, као сведок питати, суд ће послати судију с писаром у њихово обиталиште, где ће их прописно саслушати.

Тако ће суд учинити и болесном или престаром сведоку, који не може у суд да дође.

§. 222.

Суд ће сваког сведока пре испита озбиљно опоменути, да душе не греши и не уваљује се у кривицу, но да каже праву истину, на што ће се и заклети моћи, јер ће иначе кажњен бити по казнителном закону.

Потом ће једног по једног пред парничарима, а не пред неиспитаним сведоком, испитати.

§. 223.

За сваког сведока општа су питања ова :

- 1., како му је име и презиме, одкуда је и чим се занима ;
- 2., колико му је година ;
- 3., је ли му род или кум који парничар, и у ком степену ;
- 4., зна ли сам оно, што ће казивати, или је чуо од другог ;
- 5., нада ли се од решења спора вајни, или се боји штете ;

6., је ли му ко што поклонио или обећао дати да у ползу чију сведочи ;

7., је ли се са другим сведоцима договарао, како ће сведочити ;

8., је ли ком парничару саветовао, како ће своју ствар доказивати ;

9., је ли с којим парничаром у великом непријатељству или пријатељству, и зашто ;

10., је ли био кад за злочинство, или преступлење, или иступлење из користољубља осуђен ; и

11., може ли се заклети на своје казивање.

Ако суд из одговора на ова питања види, да питани по закону не може бити сведок, он га о спору ни питати неће.

§. 224.

Одговоре сведока на општа питања, суд ће само оне обележити, којима би он признавао, да је парничару род, да је од другог чуо и т. д., а оне одговоре, којима би све одрицао, неће обележити, него ће назначити „способан“.

Одговоре пак, који се самог спора тичу, обележиће кратко, но све што преноси решењу ствара.

§. 225.

Испитаног сведока задржаће суд у заседању док се сви сведоци, који су дошли, не испитају о том спору.

§. 226.

Парничарима није слободно сведока у говору прекидати и збуњивати, но пошто се сведок преслуша, и пре него му се исказивање прочита, они могу захтевати, да се сведок пита, да извесне тачке у сведочби објасни.

Парничару слободно је и сведоку свог противника предлагати питања, која у његову корист иду, преко председавајућег судије.

§. 227.

На казивања сведока, парничари могу своје примедбе чинити, но то увек преко председавајућег судије.

§. 228.

Сведока, који неби знао српски, суд ће испитати преко свог чиновника или заклетог тумача, који језик сведока зна. Тумач својим подписом на испиту јемчи, да је казивање сведока верно изложено.

§. 229.

Сваком ће се сведоку по свршеном преслушању прочитати питања и његови одговори на ова питања.

Само оно вреди као исказивање сведока, што сведок при прочитању као своје призна са учињеним том приликом могућим изменама или допунама.

На учињене измене и додатке могу како судије по званичној дужности, тако и парничари чинити објасњавајућа питања.

Да је испит прочитан и потврђен и што је при том преиначено или додато, изреком ће се у протоколу назначити.

§. 230.

Ако се покажу противусловља између исказивања више сведока, то ће се судија старати, да таква одклони преслушањем по други пут сваког појединог сведока у присуству другог противречећег.

Објасњавајућа питања могу предлагати и судија и парничари, средством судије.

§. 231.

Сведока треба питати само о оном, што противна страна не признаје, ако би то од такве важности било, да се без тога спор по закону пресудити неби могао.

§. 232.

Кад би сведоци тужитеља својим исказивањем доказивали једно, а туженога сведоци томе сасвим противно, па се то противречије ни суочењем сведока уклонити не би могло, онда не решава већина, него већа или мања веродостојност сведока; при чему судија има нарочито на то пазити, да

ли се исказивања сведока са другим доказаним околностима подударају, но ако се ни по томе неби решити могло, онда је тужитељ дужан нудити противној страни главну заклетву.

§. 233.

Противно садржају исправе, начињене по за-
коној форми, неможе се доказивати сведоцима.

§. 234.

Сведок ће се заклињати кадгод парничар за-
клетву захтева, или кадгод суд нађе, да треба
сведок на своје казивање да се закуне, ма парни-
чар то и не захтевао.

Сведок ће се заклињати у суду, пошто искаже
сведочбу.

Заклетва ће гласити овако :

„Зиклињем се јединим свемогућим Богом, да
сом у свему, што ме је суд у парници између П.
и Н. питао, чисту истину показао, и да ништа
намерно прећутао нисам, и како ја сад истину го-
ворио, тако мени Бог помогао и овога и онога
света“.

Митрополит и владике не полажу заклетву као
сведоци. Остало свештенство мирског и монашког
чина само ће у суду гласно прочитати и подпи-
сати заклетву.

§. 235.

Који би се сведок без довољних основа устезао
сведочити или заклету се, тога ће суд најпре оба-
вешћавати, да није греота сведочити или се за-
клету за истину, него је греота несведочећи или
некунећи се оставити праведнога да изгуби парницу

Који не хтедне никако сведочити или се за-
клету, одговора парничару за трошкове и штету,
ако би овај због тога парницу изгубио. А штета
се узима да је онолика, колико је парничар из-
губио тиме, што сведок неће да сведочи или да
се закуне.

§. 236.

Као довољни основи, због којих сведок може
сведочбу одбити, само су они, који по §. 210. све-
дока неспособним чине за сведочбу, и они, због
којих по §. 212. сведок не мора сведочити.

§. 237.

Забрањено је сведока о једном истом спору
два пут испитивати, осим кад би испит нејасан,
или изгубљен био, у ком случају могу се сведоци
по други пут саслушати.

§. 238.

По правилу сведоци се испитују у течају пар-
нице.

Но ако је сведок престар, врло болесан, или се спрема за дуги пут, или би имао сведочити о спору, који се у другом округу расправити има, може онај, кога се тиче, и пре парнице захтевати од суда, где сведок живи, да се испита, и суд ће на то испит учинити и проситељу издати, пошто таксу наплати (§. 127. тачка 5. под г).

§. 239.

Који сведок на време (§. 127.) не дође у суд, а вероватне узроке не покаже, зашто није дошао, казниће се новчано од једног до шест цванцика.

А који никако суду на рочиште не дође, ни парничару писмену сведочбу изда, ако се за петнајест дана не оправда, биће полицајном влашћу силом доведен и осуђен, да плати трошак и дангубу онима, који су дошли.

Противу и једног и другог решења, нема жалбе.

Правдање у последњем случају бива, кад изоставши поднесе суду писмену сведочбу два сведока, влашћу потврђену, у којој ће јасно изложено бити, зашто није на позив могао доћи. Узроци правдања изложени су у §. 130.

§. 240.

Ако би се сведок изјаснио усмено или у писменој сведочби, да је готов заклетвом своје казивање потврдити, па би умро, недочекавши да се за-

куне, сматра се као да је заклетву и положио, ако не би обећану заклетву до смрти порекао.

§. 241.

Сведоци имају право на дангубу, путни и подвозни трошак. Ово се сарамерава према стању и карактеру сведока.

Онај, који се на сведоке позива, мора за ове положити у судске руке за трошак и дангубу сведока; ако не докаже да сведок то у напред не тражи.

Само спрам оног србског житеља, који од суда своје општине донесе сведочбу, да је по све сироме, сведоци који у Србији живе, морају и без положених трошкова доћи да сведоче; но у овом случају ако није прека потреба суочења, сведок из другог округа испитаће се код свог надлежног суда, ако би одстојање било краће, него до суда, који испит потребује.

За стране поданике, који у Србији не живе, трошак плаћа државна каса, ако парничар има сведочбу, да је сироме.

§. 242.

„Не ће се моћи доказивати сведоцима никаква тражбина, које сума вредности прелази 200 дин. без обзира на основ, из кој тражбина произлази и на предмет који се тражи. Исто тако, не ће се моћи доказивати сведоцима против или изван

садржине писмене исправе и онда, кад би сума или вредност тражбине била мања од 200 дин.

Овим се не мењају прописи трговачког закона«.

§. 243.

»Пропис предидућег параграфа односи се и на случај, где тражбина садржи поред главног и интерес, који кад се дода главноме прелази суму од 200 динара«.

§. 243. а,

Ономе, који је тражио у тужби суму или вредност преко 200 динара, не ће се дозволити да доказује сведоцима и кад би он доцније тражбину свео испод 200 динара«.

§. 243. б,

»Исто тако не ће се дозволити доказивање сведоцима ни за мању тражбину од 200 динара, ако се докаже, да је она остатак или део од веће тражбине«.

§. 244.

»Ако једна иста тужба садржи више тражбина, које се не доказују писменом исправом, и ако све тражбине кад се саберу пређу суму или вредност од 200 динара, сведоцима сведока неће се дозволити, па ма ове тражбине произлазиле из различитих основа и разних времена, осим случаја,

где би тражбине произлазиле из наследства, поклона или иначе од разних лица«.

§. 244. а,

»Све тражбине, ма из ког основа произлазиле, које се не доказују потпуно писменом исправом, морају се тражити једном истом тужбом, јер по датој тужби, остале тражбине, за које не постоји писмени доказ, неће се примати.

Но за тражбине пређе уговорене, о којима говоре прописи § § 243, 244 и 244 а, оставља се рок од једне године од кад закон овај у живот ступи, да сви они, који немају писмене исправе о својим тражбинама, или набаве писмену исправу, или да ствар на суду расправе«.

§. 245.

»Од горњих тражбина осим §. 244. а, изузимају се случаји, кад се почетак доказа налази у писмену, које произлази од онога, против кога је тражбина управљена, или од онога, кога тужени представља, и које писмено доводи тражбину до вероватности«.

§. 245. а,

Од горњих правила изузимају се још:

1. Случаји, у којима тражиоцу није било могуће набавити писмену исправу за доказ обавезе према њему порођене.

Ово се изузеће односи већим делом:

а, на обавезе, које произлазе као из уговора или из преступления;

б, на оставе принудне учињене у случајима пожара, поплаве, буне и томе подобно, и на оставе, које путници чине станујући у гостионицама, — све према својству лица и околности дела;

в, на обавезе уговорено у непредвиђеним случајима, где није било могуће набавити писмену исправу.

Случаји, у којима је тражилац изгубио писмену исправу, која му је служила за доказ, у след непредвиђених и неодољивих догађаја^а.

(Примедба: За све ове §§ од 242 до 245 а види измене и допуне од 8 Марга 1881 збор. 36 стр. 245).

О вештацима.

§. 246.

И вештачки преглед ствари уподобљава се доказу са сведоцима.

§. 247.

Вештачком прегледу има места:

1., кад једна страна одриче истинитост навода противне стране. што се тиче вида и својства ствари, а суд се из говора парничара, ни из акта о томе уверити не може; или кад сам суд нађе да је вештачки преглед нужен;

2., кад то захтева лице, које се боји, да се до почетка или свршетка парнице вид и својство ствари изменити може.

§. 248.

За преглед ствари изискују се три вештака.

Сваки парничар има право изабрати по једног вештака, а ови изабраће трећег. Осим тога изабраће сваки још по једног за замењеника.

За случај сравњивања рукописа (§. 196.) одређује вештаке сам суд.

Ако се парничари у избору лица неби сложили, или не би хтели вештаке изабрати, суд ће их сам изабрати или за то наредбу издати, пазећи на лица, која су парничари спомињали.

У случају изостанка једног парничара, други има право изабрати два вештака, а једног одређује суд.

§. 249.

Против вештака судом или полицајном влашћу одређених, не могу се чинити изузећа, осим ако би одређење било противно наређењу §. 251.

§. 250.

Који захтева вештачки преглед пре парнице, изабраће сам сва три вештака (§. 251.)

§. 251.

За вештаке узимају се само она лица, која су по свом стручном знању, занату, или вештини, или

Из-за недостатка места не могуће је издати наредбу о вештачима

занимању, способна тачно испитати и одредити својства ствари, која се прегледати има.

Само оваква лица обвезана су бити вештаци.

Но у којима их случајима закон од сведочења ослобођава, у тима нису обвезана ни вештаци бити.

Који не може бити сведок, не може бити ни вештак.

Из којих се основа може судија од суђења искључити, може се и вештак искључити (§. 52.)

§. 252.

Ако се ствар у суду не може прегледати, суд ће наредити, да је вештаци прегледе пред једним судијом и писаром; ако то није могуће, пред полицајном влашћу.

Ако се ствар налази у другом округу, суд ће се по саслушању парничара обратити суду оног округа за одредбу вештака, пославши му сва нужна акта.

§. 253.

Власт, пред којом ће се ствар прегледати, позваће и парничаре и вештаке, назначивши у позиву дан, кад ће се, и место, где ће се преглед чинити.

§. 254.

Ако један или оба парничара не дођу, вештаци ће ствар прегледати и без њих, нити ће се на њихово захтевање преглед одгодити моћи.

Који вештак из важних узрока (§. 130.) на преглед доћи не може, дужан је то власти, која га је звала, на време (§. 439) јавити, како би она другог одредити могла.

Који изостане без оправдавајућих узрока, платиће дошавшима трошкове и дангубу.

§. 255.

На вештачком прегледу могу парничари преко руководећег чиновника пристојно напомињати вештаке, ако су што из вида изгубили.

§. 256.

Ако се вештаци у мњењу не сложе, вреди оно што више њих кажу. Ако би сваки друкчије мњење дао, власт ће одмах по саслушању оба или дошавшег парничара, или ако ни једног нема, сама друге вештаке одредити, који ће ствар прегледати. Но у овом другом случају, нови ће се преглед чинити само по неопходној потреби.

§. 257.

О вештачком прегледу и мњењу сачиниће се извешће, које ће вештаци потписати.

Извешће то саопштиће власт парничарима на примедбу, која ће се такође забележити, по том ће власт извешће одоверити и суду поднети ради пресуђења.

§. 28.

Вештацима припада на дан по један талир дангубе, осим путног и подвозног трошка.

Ово ће одмах платити парничар, који је за вештаке предложио, или онај, ради чијег се права они одређују.

§. 259.

Вештаци ће полагати напред заклетву, но само онда, ако парничар изреком то захтева, и ако они нису у опште за такве ствари заклетви.

Заклетва гласи:

»Заклињем се, да ћу у спору између Н. Н. моје миљење дати по мом најбољем знању и савести.

Тако ми Бог помогао.«

§. 260.

По овим правилима биће процена оспорене ствари, о које се вредности парничари не би сложили.

III. О заклетвама,

§. 261.

Заклетва се по правилима у овој глави изложенима досуђивати може, и то само онда, кад нема потпуних или никаквих доказа.

§. 262.

Заклетва се може нудити само о решавајућим, довољно опредељеним околностима, или збићама.

§. 263.

Заклетва се не може нудити у предметима, о којима не може бити поравнења.

Исто тако главној заклетви нема места, где је противно опстојателство, о чему се заклетва нуди, савршено доказно или очевидно; тако ни противу чисте у законој форми издате исправе, осим где се лажљивост исправе потврђује.

§. 264.

Заклетву може нудити свом пративнику онај, који има што да доказује, и то како лицу, које је навршило шеснаест година, тако и правном лицу и управитељу сопствених или туђих послова.

§. 265.

Суд по званичној дужности неће допустити заклетву парничару:

1., који није имао пуних шеснаест година онда, кад се догодило оно, о чему се има заклетва полагати.

2., који због душевних или телесних недостатака, или који о оном, о чему се има заклетва полагати, по својој способности, није кадар истину знати. Исто тако.

3., оном, који је осуђен због злочинства или због преступљења, ал с губитком грађанске части, докле то траје. Но ови последњи могу заклетву положити, ако противна страна допусти; и

4., онима, за које је доказано, да су се једном криво заклели.

§. 266.

Од суда зависи, оће ли положити заклетву или неће они, који су као распикуће под старатељством.

§. 267.

Који се закуне, па се доцније дозна, да по закону не би могао заклету се, његова заклетва опет важи.

§. 268.

Форма заклетве прави се спрам онога, што се има заклетвом потврдити.

Ако се парничари о форми не сложе, суд одређује како ће она гласити.

§. 269.

Заклетву може опростити господар ствари сам или преко пуномоћника. И опроштај досуђује заклетве има оне последице, које и положена заклетва.

Једном опроштена заклетва не може се више захтевати.

§. 270.

По правилу заклетва се досуђује само оним лицима, која се парниче.

§. 271.

По у делима или околностима, која нису позната парничару, него другом, чије је право парничар примио, као што су уступитељи или заштитници, или чијим је поступком парничар обвезан, као што су пуномоћници, или ако је тужба противу јемца, а за оспорену околност зна дужник, досудиће се заклетва уступитељу, заштитнику, пуномоћнику, дужнику.

Исто тако може се досуђивати заклетва фирмоводитељу, књиговодитељу и калфи, по спорним делима трговине њихових господара.

А родитељима, туторима и старатељима, у делима поверених им лица, ако је дело њима познато, може се заклетва досудити, ако поверена им лица не буду по закону способна заклету се.

§. 272.

Владаоц и супруга, наследник и њиова деца, неполажу никада заклетве.

Митрополит или владика, као парничари, само ће потписати заклетву своју пред судијом и писаром.

Остало свештенство духовног и мирског реда, гласно ће прочитати и потписати у суду заклетву.

§. 273.

Заклетва се полаже у суду.

Само болесни или престари полажу је у свом обиталишту.

За оне, зоји у другом округу живе, или одсуствују, ако би њиов долазак надлежном суду с трошком, или другим тегобама скопчан био, суд ће наредити да положи заклетву у суду оног округа где живе.

§. 274.

Кад пресуда буде извршена, пријавник ће позвати парничаре на рочиште ради полагања заклетве.

§. 275.

Ако парничар, који има положити заклетву, на рочиште не дође а не јави на време, да из законих узрока (§. 130.) доћи не може, или се не оправда за времена (§. 134.), или суд узроке изостанка или доказе не уважи; или ако дошав не хтедне положити заклетву, пресуда ће се у томе на његову штету извршити.

Ако противна страна не дође, осуђена положиће заклетву и без ње.

§. 276.

Кад парничар, који би се имао заклети, међутим умре, или због душевне слабости неспо-

собан постане' зе заклетву, сматра се, да је заклетву положио, ако се сам или преко пуномоћника усмено или писмено изјаснио, да оће да се куне; или ако се и није обећао, али није хтео ни правно средство употребити противу пресуде, којом му је заклетва досуђена.

Но ако би душевно болујући, од дана кад је пресуда извршена, за једну годину дана тако оздравио, да би могао заклетву положити, противној страни остаје право за то време захтевати, да онај заклетву положи, коју, ако он не би хтео положити, даће му све што је по пресуди добио, или чега се ослободио.

§. 277.

Суд ће парничару, који се заклети има, живо представити важност заклетве не само са стране верозакона, него и сву одговорност и казни, која по казнителном закону постижава оног, који се криво куне.

§. 278.

Кад парничар и потом оће да се куне, суд ће му најпре гласно прочитати заклетву и разговетно му исказати о чему ће се клети; па кад види да га парничар разуме, онда ће парничар положив руке на крст и еванђеле, пред којим ће горети две воштане свеће, изговорити за судијом или писаром заклетву и потписати је заједно са против-

ном страном, ако је дошла. Ову ће заклетву председавајући судија одоверити.

§. 279.

Који парничар не зна српски, томе ће судски чиновник или заклету тумач, који језик парничара зна, превести на тај језик заклетву, коју ће парничар положити.

§. 280.

Заклетве јесу : главна, допуњавајућа, вредност опредељавајућа и откривајућа.

Haupt-oder-Schiedscheidung } *le serment*
А. Главна заклетва. } *decisoire*

§. 281.

Сваки парничар може нудити главну заклетву, ма да би он и друге доказе имао.

Што се не може признањем доказивати, не може ни главном заклетвом.

§. 282.

Главној заклетви нема места, кад је потпуно доказно противно оном опстојатељству, о коме би се имала заклетва положити, или је то очевидно и јавно познато; исто тако нема места тој заклетви против садржине писмене исправе, која даје потпуни доказ, уколико се против исте због лажности не поступа.

§. 283.

Који нуди другог заклетвом, мора се изјаснити, да ће се и сам на своје речи заклету, ако му се заклетва поврати.

§. 284.

Главна заклетва може се нудити :

1. у сопственом делу онога, коме се нуди;
- 2., у делу оних лица, од којих парничар своје право доводи, као и оних, за чија дела он одговара.

У првом случају заклетва гласи на то, да не постоји оно што тужитељ наводи, а у другом да закљичујући се и при свом брижљивом истраживању не зна пити се могао уверити да је . . .

§. 285.

У парницама општина, друштава или других правних лица или у парницама, где има више учесника, свагда ће парничар именовати лице, коме заклетву нуди, и суд ће према околности наредити, како заклетву без нужде не би више њих полагало, и како би је положио само онај, који оспорену околност сам собом дознаје.

§. 286.

Презадужени, против кога је стецште отворено, не може заклетвом ни нудити, ни понуђен бити ако је варалица, а ако није, онда може кад већина поверитеља на то пристане.

§. 287.

Онај, коме је заклетва понуђена, не мора је ни примити ни повратити, ако прими на себе да противно докаже; но у том случају мора он одмах и доказе поднети и ако с овима не успе, може захтевати, да му се одреди рок, до ког има примити или повратити заклетву.

§. 288.

Заклетва се не може повратити онде, где околност, на коју се заклетва односи, није дело опште парничара, него је само дело онога, коме је заклетва понуђена.

§. 289.

Који противнику нуди или поврати заклетву и овај се изјасни да је прима, не може од тога одустати.

Пра повраћеној заклетви докле је противна страна није примила, може страна, која је такову повратила, одустати и другим доказима противно доказивати, у ком случају поступиће се по §. 287.

§. 290.

Кад парничар пристане да се закуне, суд ће изрећи пресуду, и одмах га заклетити; ако није дошао, наредиће да се после закуне.

Против оваке пресуде нема жалбе.

*Insurgendum
suppletorium*

Б. Заклетва допуњавајућа. *Erfüllungseid
Resement suppletore*

§. 291.

Кад суд нађе да који парничар сведоцима (или у случају §. 213.) није могао спорну ствар потпуно доказати, али ју је од велике вероватносли осведочио, онда може допуњавајућу заклетву пресудом наложити.

В. Заклетва, којом се вредност опредељује.

§. 292.

Који тражи накнаду штете. пошто докаже да му је она учињена, има право заклетвом определити вредност — количину — штете, ако се ова на други начин доказати. или ако се по самој природи ствари определити неби могла.

§. 293.

Ако тужени противу зактеване количине штете с разлогом примети, суд је може умерити.

При досуђивању штете, пазиће суд је ли штета учињена непажњом или у злој намери, или на злочини начин, па ће према томе и определити обичну или за оштећеног особиту цену (§. 205. грађ. законика).

§. 294.

И оном ће се допустити та заклетва, који би из других основа, н. пр. уговора проистичућу

тражбињу доказао, а не могне количину њену доказати.

Ако би вредност била претерана, суд ће је по брижљивом разматрању свију околности умерити, имајући на уму, да ли је тужитељ могао лако прибавити и друге доказе за количину, и да није оклевајући с тужбом, одбрану туженога отешчао.

§. 295.

Поднеше ли се заклетва на вредност очевидно претерану, суд ће власан наредити, да је вештаци одреде (§. 248.).

Г. Заклетва откривајућа.

§. 296.

На захтевање тужитеља, суд ће наложити откривајућу заклетву оном туженом:

- 1., који је обвезан своје стање одкрити;
- 2., који је под великом сумњом, да је против-законо сакрио или притајио туђе имање или какве исправе и т. д.;
- 3., који је под сумњом да може знати, ко је ствари сакрио или притајио,

§. 297.

Ту заклетву могу захтевати:

- 1., поверитељи од дужника, о коме постоји извешће власти, да нема имања; санаследници

или неспорукопримци од државца посмртног имања, ако га је без пописа примио;

2., ортаци од државца ортачког имања; тутори, старатељи или бранитељи од управитеља спорног имања.

§. 298.

У тужби се мора вероватно показати да је могуће, да је тужени шго притајао, или да зна, да је то други учинио.

Тужитељ не може једном тужбом тражити, да се закуне онај, о коме мисли, да може знати у кога су ствари, и онај, у кога мисли, да се налазе прикривене ствари, него се противу прикривача може повести парница на основу сведочбе оног, који је открио прикривача.

§. 299.

Пресуда, којом се налаже откривајућа заклетва, одмах је извршна.

§. 300.

Ако тужени не би хтео заклетву положити, тужитељу стоји на вољи захтевати; да се тужени најпре средством новчане казни, а после и средством судског притвора принуди, да заклетву положи.

§. 301.

Који дужник не би хтео положити одкривајућу заклетву, биће стављен такође у судски приговор, који ће трајати док је не подожи, а најдуже за годину дана.

§. 302.

Одкривајућа заклетва гласиће овако:

„Заклињем се јединим Богом, да ја нисам од мог имања ништа прикрио, и на страну уклонио, нити да сам дао, да то други учини, нити знам, да је то ко други учинио, да сам све по мојој чистој савести верно исказао, и сад ништа више показати немам, и да ћу ја, ако би још о каквим стварима које к томе припадају, дознао, све верно показати.

Како ја овде истину говорио, тако мени Бог помогао и овога и онога света“.

У смотрењу других лица, осим правог дужника, која би имала одкривајућу заклетву положити, може судија у овој форми сходну измену учинити.

ГЛАВА ШЕСТА

Пресуде, решења и наредбе судске.

§. 303.

Закључења судска или су пресуде, или решења или наредбе.

Пресудом се предмет парнице расправља, а решењем сва споредна питања н. пр, обезбедителна средства и т. д; а наредбом се течај парнице управља.

§. 304.

Пресуда (решење) мора бити изречена:

- 1., од надлежног, или одређеног суда у пуном заседању, једногласно, или вишином гласова;
- 2., по закону и доказима законим;
- 3., о ономе само што се тражи, а не о другом чему; и
- 4., тако, да се с њом парнична ствар свршава.

§. 305.

У пресуди мора бити:

- 1., име суда, и је ли надлежан или одређен;
- 2., имена и презимена свију тужитеља и тужених, или њиових пуномоћника, и заштитника и одкуда су;
- 3., предмет, око ког је парница;
- 4., имена и презимена судија, који су пресудили и секретера или писара, који је при пресуђивању био;
- 5., шта је тужитељ тражио, којим основом и с каквим доказима;
- 6., је ли тужени тражбину признао и ако није, који су његови докази, ако их има;
- 7., које је суд доказе уважио, а које одбацио и зашто;

Закључење
Пресуде

Решење

Наредба

8., по ком се параграфу закона пресуђује;

9., досуђује ли се тужитељу и шта, или се он одбија.

Ако се досуђује интерес, мора се казати колики и одкад; а ако се даје трошак парничару или сведоцима, ваља казати, колики је овај, и колико коме имено, и ко ће таксе судске платити.

10., Ако ко има заклетву положити, таквог ће означити, и изложити опстојателства, на која ће се заклету, а поред тога ставити и последице, ако заклетву не положи;

11., број под којим је, место где је, време, кад је пресуда изречена.

§. 306.

У решењу морају бити изложена имена и презимена парничара, предмет, шта су они наводили и побуђења судска.

§. 307.

Пресуде и решења извршна су:

1., кад се противу њих у законом року незадовољство или жалба не поднесе; или

2., кад противу њих по овом закону нема места незадовољству или жалби; или

3., кад их касациони суд за снажне прогласи.

§. 308.

На свакој пресуди, решењу и наредби мора бити поред потпис и печат судски.

ГЛАВА СЕДМА

Суђење у апелационом суду.

§. 309.

Незадовољство може се изјавити противу пресуде првостепеног суда која је изречена:

1., о непроценимом предмету, на пр. службениости, усиновљењу, оглашењу за распикућу и тд. и

2., о предмету, кога вредност прелази хиљаду гроша пореских, ^{и 421 d.} нерачунајући у то интерес, парничне трошкове, дангубу и штету, осим ако то не би главну ствар сачињавало.

§. 310.

Не подлеже апелирању пресуде:

1., оне, које би изречене биле на безусловном признању;

2., пресуда, по којој се главна заклетва положити има;

3., пресуда, по којој се откривајућа заклетва положити има.

§. 311.

Писмено или усмено незадовољство подноси се за петнајест дана првостепеном суду, који је пресуду изрекао.

Овај рок од петнајест дана рачуна се од дана одкад је пресуда примљена. ^{у року.}

§. 312.

Доцније поднесено незадовољство, или ненадлежном месту предано, првостепени ће суд одбацити.

Коме је одбачено незадовољство, може за петнајест дана, одкада је примио то решење, поднети истом суду доказе, да је незадовољство на време дао, и суд ће тада послати дело вишем суду.

Ако овај нађе, да је незадовољство на време изјављено, расмотриће пресуду.

Нађе ли да је незадовољство доцније поднесено, прогласиће пресуду за извршну, против чега нема жалбе.

§. 313.

На време изјављено незадовољство или жалба задржава извршење пресуде.

Но кал незадовољство или жалба није изјављена противу целе пресуде, него само против неке части пресуде, онда у ономе, против чега незадовољство није изјављено, пресуда постаје извршна

Но и она част пресуде, противу које би незадовољство било, мора износити више од хиљаду гроша пореских, иначе има места жалби на касациони суд.

§. 314.

Нови докази у незадовољству не примају се.

§. 315.

Кад је незадовољство поднесено на време, суд ће сва акта тога спора тичућа се, прошивена, с верним преписом пресуде и одвојеног мњења; и списком акта послати вишем суду на рассмотрење.

§. 316.

Апелациони суд гледаће подлежи ли дело његовом рассмотрењу, па ако не подлежи, вратиће га суду, који му га је послао.

§. 317.

Кад апелациони суд у делу, које подлежи његовом разматрању, нађе, да првостепени суд није о каквој спорној тачки никако судио, повратиће му дело, да и у томе пресуду своју допуни.

Ако он друге важне погрешке у поступку суда примети, и нарочито ако нису сведоци или вештаци, као што треба саслушани, или ако спорни предмет није достатачно прегледан, повратиће дело суду, да свој поступак исправи, и нужно дослеђење учини. Ово дослеђење може суд и без изјављеног у томе незадовољства наредити, ако нађе, да се предмет без тога не би могао праведно решити.

Но у овде изложеним случајима првостепени суд неће нову пресуду изрицати, него ће своју прву пресуду са учињеним дослеђењем апелационом суду послати.

Ако пак апелациони суд нађе, да није што по поступку, као што треба, оцењено, или ако нађе, да је што противу материјалног закона пресуђено, он ће својом пресудом све то сам исправити, а ако нађе, да је све ко што треба и по поступку учињено и оцењено и по закону пресуђено, одобраваће пресуде.

§. 318.

У позиву за допуну извиђења првостепени ће суд парничарима излагати потпуно примедбе апелационог суда и пошто допуни извиђење, поступиће према наређењима изложеним у предидућем параграфу.

§. 319.

Закључење апелационог суда, пошто га све судије потпишу, исказује председатељ јавно.

§. 320.

Примедбе апелационог суда обвезне су за суд коме су учињене.

§. 321.

Апелациони суд ће своје пресуде у онолико комада преписати, колико има парничних страна, и један више за суд, па ће их с актама и одвојеним миљењем, ако га има, послати суду, да пресуду изда парничарима.

ГЛАВА ОСМА

Расматрање у касационом суду.

§. 322.

Противу решења првостепеног суда, решења главне контроле, и противу пресуде, која не прелази круг првостепеног суда (друга тачка §. 309) и противу сваке пресуде апелационог суда, може се жалба изјавити касационом суду. Изузимају се она решења или пресуде, за које је на свом месту речено, да против њих нема жалбе.

§. 323.

Све што је за незадовољство на апелациони суд прописано у §§ 311. до 313. закључно, вреди и за жалбе на касациони суд. 3. прм

§. 323. а

Нови докази у жалби не примају се.

Но ако је решење нижег суда изречено без саслушања противне стране, па ова у жалби поднесе нове доказе о околностима, због којих би рад суда ништав био, онда може касациони суд вратити дело нижем суду да те доказе оцени и ствар поново реши.

§. 323. б

Са жалбом на касациони суд поступиће се као и са незадовољством по § 315.

(Допуне од 19. Априла 1885 зб. 41. стр. 135.)

§. 324.

Најпре ће касациони суд гледати: је ли жалба на време поднешена, па ако јесте, да ли дело по својој каквоћи подлежи његовом разматрању. Ако нађе, да по томе дело не подлежи његовом разматрању, повратиће га суду, који му га је поднео.

§. 325.

Касациони суд уништаваће пресуде или решења нижих судова кад нађе, да је суд на штету жалитеља што пропустио учинити по формалним или материјалним законима, или да је што противу тих прописа учинио. Иначе ће пресуде или решења за снажне проглашавати.

А ако види, да је суд поступио против закона на штету онога парничара, који се не жали, он ће то у спровооном писму истом суду приметити, ради његовог будућег управљања.

§. 326.

Осим оних дела, која су у §. 102. изложена, касациони суд ће предходно разматрати и сва решења главне контроле издана по §. 25. устројења њеног.

§. 327.

Закључење касационог суда, пошто га све судије потпишу, исказује председатељ јавно.

§. 328.

С решењем својим, којима проглашава пресуде или решења нижих судова за снажна, поступиће касациони суд онако, као што је у §-у 321 прописано.

§. 329.

Решење касационог суда, како га прими страна, која је изгубила парницу, одмах је извршно, и противу њега нема даље жалбе.

§. 330.

Кад касациони суд учини нижем суду примедбе на пресуду, тицале се оне поступка или суђења, суд ће, ако их усвоји, по њима управлати се, другу пресуду изрећи и парничарима издати.

§. 331.

Ако нижи суд по примедби касационог суда буде имао допуњавати извиђење, он ће ту примедбу у позиву изложити потпуно, иначе неће парничаре позивати.

§. 332.

Кад нижи суд буде имао разлога остати при првашњој својој пресуди, он ће у спроводном писму касационом суду разложити, зашто при првом суђењу остаје.

Ако касациони суд разлоге нижег суда не уважи, учиниће му с разлозима друге примедбе, по којима је нижи суд дужан у свему поступити.

§. 333.

Прве примедбе касационог суда на решења нижег суда, дужан је овај примити и по њима поступити.

§. 334.

Очевидне важније погрешке писања у пресуди или решењу нижег суда, могу парничари тражити да се исправе приликом изјављивања незадовољства — жалбе —. Но виши суд, ако примети, и без тога ће их исправити.

§. 335.

Ако се такве погрешке нађу у извршној пресуди или решењу, парничар може најдаље за 15 дана од како је пресуда или решење извршно постало, ако је рад задржата извршење, захтевати код истог првостепеног суда, да се исправе; и суд пазећи по званичној дужности на овај рок, ако види, да се без саслушања противне стране погрешка исправити не може, он ће и њу саслушати и о томе решити.

Тако ће се поступити и ако би се показала оваква погрешка у закључењу виших судова, само што ће суд тада по саслушању оба парничара послати дело надлежном суду, да сам погрешку исправи.

§. 335. а

Ако би извршна пресуда била тако нејасна и неодређена, да је извршна власт не би била у стању извршити, онда ће се она обратити суду, који ће поступити по § 335.

(Допуна од 19. Априла 1885 зб. 41 стр. 435).

ГЛАВА ДЕВЕТА

О заштити.

§. 336.

Заштитник је дужан онога, на кога је какву ствар или право у своје име ма каквим основом пренео, на суду бранити, или му доказе за одбрану дати, у колико законом или уговором од тога ослобођен није.

§. 337.

Дужност заштитника и право на заштиту прелази и на наследнике.

§. 338.

Ако заштитник не ће своју дужност (§ 336.) да испуни, одговара з штеут.

§. 339.

Ко не тражећи заштите упусти се у парницу, па ову изгуби, нема права тражити накнаду штете од заштитника.

§. 340.

Ако позвани заштитник одрече заштиту, или на рочиште не дође, заштићеник, ако оће, може сам водити и свршити парницу; ако сам узводи парницу, па је изгуби, може после те парнице тражити накнаду штете од заштитника.

Заштитник може правдати изостанак онако, као и парничари (§. 130.).

§. 341.

Предмети, због којих заштити има места, јесу сви теретни уговори: промена, куповина, закуп, поравнање, уступљење дуга, или права, деоба наслеђа и т. д.

ГЛАВА ДЕСЕТА

О противтужби.

§. 342.

Тужени, који би према тужитељу имао какво право од тужитељевог одвојено, ма оно истицало из уговора у страниј земљи закљученог, може противтужбу поднети суду, код кога је он тужен.

Противтражење из тужитељевог предмета истичуће или с његовим правом свезе имајуће, може тужени у одбрану нанести.

§. 343

Противтужба мора се поднети за шесет дана од примљене тужбе; доцније мора тужбу поднети суду, који је за тужитеља надлежан. *зрм.*

§. 344.

Ова парница не задржава течај тужитељеве парнице.

§. 345.

Противтужби нема места због непокретних добара и оних права, која на њима леже, као права службености, залог и т. д.

ГЛАВА ЈЕДНАЈЕСТА

Изазивачка парница.

§. 346.

Ко би дознао да други говори, да има према њему неко право, може судом тражити, да онај то докаже, иначе да суд пресуди, да тога права нема.

§. 347.

Изазивач мора у својој тужби навести:

а., шта је његов противник говорио, и поднети или позвати се на доказе о томе;

б., изјаснити се, да није истина оно, што је противник говорио; и

в., захтевати, да се одреди време, за које мора онај поднети тужбу за своје право, ако га има, а ако га нема, да о томе ћути.

§. 348.

Кад обе стране на рочиште дођу, суд ће, према прописима овог законика, учинити нужно извиђење, па ако изазивач докаже, да је изазвани говорио оно, за што је тужен, а овај не докаже, да заиста према изазивачу има право тражења, — суд ће пресудити, да изазвани у смотрењу тог права ћути.

§. 349.

Ако изазвани докаже, да према изазивачу заиста има право тражења, суд ће, ако се не би сагласили да одмах воде парницу, решењем, противу кога нема жалбе, одредити време од једног до шест месеци, за које мора изазвани противу изазивача у смотрењу свога права тужбу дати, о чему ће и изазивача известити.

А ако докаже узроке, да своје право сад противу изазивача употребити не може н. пр. што рок обвезателству још није истекао, суд ће изазивача пресудом од тражења одбити.

§. 350.

Ако изазвани за остављено му време (§. 349.) не поднесе тужбу противу изазивача, суд ће на

захтевање изазивача одмах пресудити, да изазвани нема права.

ГЛАВА ДВАНАЈЕСТА

О парници због рачуна.

§. 351.

Парница због рачуна бива:

- 1., кад ко неће, а дужан је да положи рачун;
- 2., кад ко неће да прими рачун, или на примљени рачун одговор да да.

§. 352.

У случају под 1., §. 351. суд ће по извиђењу, по доказу решити, је ли тужени дужан рачун положити или није.

Ако туженог осуди, овај је дужан за петнајест дана рачунопримцу рачун на признаницу предати. О томе ће суд и тужитеља известити.

§. 353.

Ако осуђени не хтедне за то време рачун да положи, дозволиће се на просто захтевање противне стране прибелешка или забрана на имање његово, а он ће се ставити у судски притвор, који ће доглед трајати, док рачун не положи.

§. 354.

У случају изложеном под 2., §. 351., суд ће по извиђењу решити, је ли тужени дужан рачун примити, или на примљени одговор дати, или није. Ако нађе да је дужан, суд ће му сам рачун, који тужитељ на рочиште донети мора, одмах предати, и он ће за петнајест дана рачунодавцу одговор на рачун дати на признаницу, која ће се у суду чувати.

Овај се рачун мора у двоје донети, и суд ће обадва одоверити, па један при себи задржати.

§. 355.

Који се за то време не изјасни, одобрава ли рачун или не одобрава, узима се да га одобрава; па било да се њиме рачунодавац измирује, или себе или противника задужује, тај рачун тада има силу потпуног доказа.

§. 356.

Коме није по вољи рачун (§. 352.) или поднесени одговор (§. 354.), он мора за петнајест дана, одкад је тај рачун (одговор) по судском решењу примио, ако се о томе с противном страном не би могао изравнати, тужбу суду поднети, захтевајући да противник рачун (одговор) уважи.

§. 357.

И рачунопримац на сваку тачку рачуна, и рачунодавац на сваку тачку одговара мора своју

примедбу у тужби тачно и јасно исказати, придржавајући се оног реда, који је у рачуну.

На коју тачку ко оћути, та се сматра за уважену.

Даље поступиће се као у обичној парници.

ГАВА ТРИНАЈЕСТА

Достављање судских пресуда и решења.

§. 358.

Тужба и свако судско закључење мора се дати у руке парничару или његовом помоћнику што пре и онако, како се овде прописује.

Исто тако сведоку или вештаку, као и сваком оном, који код суда преслушан бити има, први позив предаће се у руке.

§. 359.

Изузима се од §. 358. следеће.

Ако су тужени учесници, а пуномоћника немају, тужба се сваком учеснику за себе предати има. Друга акта предавање се по §. 74. заступнику.

У место јавних надлежatelстава, правних или таквих лица, која једно тело састављају (корпорације), предавање се њином старешини.

У место правителства, предавање се правителственом правозаступнику.

У место јавних заведења или фондова, предаће се њином управитељу.

У место друштва, које не ужива права она, која имају лица једно тело састављајућа, предаће се њином старешини.

У место трговачког друштва, које своју фирму има, предаће се фирмоводитељу, за јавна командитна и командитно-акционарска друштва оном саучеснику, који је овлашћен да може представљати друштво, а за акцијонарска друштва, оном члану управљајућег одбора, који је овлашћен да подписује друштво, или оном званичнику друштвеном, који је опуномоћен да друштво заступа пред судом.

§. 360.

Кад се онај, коме се што предати има, не може да нађе у своме обиталишту, или кад се на путу налази, или кад се крије, онда ће се то предати његовој жени или пунолетном детету, или другим домаћима или калфама.

Ако никога нема, или ако домаћи неће да приме оно, што им се предаје, онда ће се тај акт прилепити на обиталиште оног, коме се предати има, пред два сведока, али на тако место, да се лако може видети.

У местима, где је тешко на брзу руку наћи сведоке, акт ће се предати кмету, и он ће га или предати ономе, коме треба, за седам дана, од дана кад га је примио, или на врата кућна оног при-

лепити, као што је прописано, а рецелис ће вратити оном, који му га је и дао.

§. 361.

Кад парничар, који у другој округу живи, оће сам парницу да води, дужан је одредити лице у месту суда, које ће у место њега што треба примати.

Ако не одреди, или ако одређење порече па другог ненаименује, или ако одређени неће тога да се прими, приковаће се акт на дом судски, и то важи, као и да је ком треба у руке предано.

§. 362.

Тужба, која се ономе, који у другој округу живи, предати има, послаће се начелништву тог округа, и пичелништво ће бити дужно такоу коме треба предати најдаље за петнајест дана.

§. 363.

Тужба, која се ономе, који ван отачаства живи, предати има, послаће се министру иностраних дела, и он ће је обичним путем, коме треба, послати.

Друга акта дају се заступнику.

§. 364.

Кад се ономе, коме се место пребивања незна, има што саопштити или предати, то ће се

чинити преко званичних новина три пут једно за другим.

§. 365.

Кад рецепис, на коме се што коме ван ота-
чества предати има, не буде од стране власти
послат министру иностраних дела за три месеца
рачунајући од дана, кад је страној власти оно, што
се предати имало, послано, министар ће иностра-
них дела о томе надлежни суд известити, и суд
ће поступити по §. 76. и 364.

§. 366.

По варошима окружним, и пријавник ће и суд,
што се тиче њихових послова, предају вршити
преко заклетог разноситеља.

§. 367.

Разноситељ је дужан сваки акт, који му се
повери, коме треба предати најдаље за четири дана.

Решење о забрани дужан је најдаље сутра дан
предати.

За сваку задоцњену и неоправдану предају
разноситељ одговара.

§. 368.

Онима, који ван окружне вароши у округу
где је суд, живе, ако у месту суда немају лица,
коме ће се што треба предавати, слаће се преко
среског начелника.

Срески начелник дужан је сваки акт, коме
треба, најдаље за петнајест дана предати

Ако срески начелник не буде могао позив за
рочиште, било то парничару, сведоку или ма коме,
на време предати, дужан је то одма суду јавити,
назначивши узроке, зашто то није могао учинити.

§. 369.

Војнику док је под барјаком, предаја ће се
чинити преко његове најближе власти.

§. 370.

Све што се коме предати има, даће се на осо-
бени рецепис, који ће подписати онај, ком је шта
предато.

Ако писати не зна, метнуће крст поред имена
пред два сведока.

И ови сведоци, и они пред којима се акт на
обиталиште прилепљује, потписаће се такође на
рецепису.

Онај, који предаје, написаће на рецепису сло-
вима дан и годину кад је, и место, где је предаја
учињена, и потписаће тај рецепис са назначењем
да је предаја преко њега учињена.

§. 371.

Рецепис овакав има силу доказа, да је пре-
даја свршена; но противу овог могу се и против-
докази употребити.

§. 372.

На акту, који се предаје, написаће онај, који га предаје, кад је предају свршио, и то ће потписати.

§. 373.

Начелник окружни, као и начелник срески морају рецеписе а нарочито оне, на које се позиви за рочиште предају, на време суду повратити.

§. 374.

Суд ће на захтевање које стране, а и по самој званичној дужности, наредити, да се ненадлежна предаја исправи и недостатак у рецепису допуни на трошак оног, који је томе крив.

§. 375.

Закључења већих судова слаће се надлежним нижим судовима, и ови ће их, као што је горе прописано, предавати коме треба.

ГЛАВА ЧЕТРНАЈЕСТА

О средствима обезбеђења.

§. 376.

Права се могу обезбедити за живота и по смрти обвезанога, док суд није решио, да се стециште над имањем умрлога отвори.

(Замена од 19. Априла 1885 зб. 41 стр. 135).

Сретства су за то:

I. прибелешка;

II. забрана. А к овима принадежи и

III. притвор дужника.

А. Општа правила обезбеђења.

§. 377.

Обвезаност се доказује пуноважном исправом или приведним сведоцима, где се по закону сведоци могу узети за доказ.

(Допуна од 19 Априла 1885. зб. 41 стр. 135.)

§. 378.

Ко захтева прибелешку или забрану, мора поименице назначити имање или право, којим ће да се обезбеди, где се оно, и код кога налази.

Без тога неће суд захтевање уважити.

§. 379.

Не може се једним актом захтевати и обезбеђење и наплата.

§. 380.

Обезбеђење не може се тражити на оне ствари и на онолико, колико се за извршење пресуде узети не могу §. 471.

§. 381.

Право залогe на имање, или право залогe на право обвезаногa, има поверитељ, ако парницу добије, од оног дана, кога је захтевао обезбеђење.

§. 382.

Ако је једног дана више њих захтевало да се обезбеде једним истим имањем, или правом обвезаногa, они једнако заложно право на исто имање имају, и наплаћују се сразмерно.

§. 383.

Како ће се на захтевање главне контроле, или њеног комисара, или друге власти, поступати при захтевању обезбеђења имањем рачунополагаоца или другог чиновника, који би имао штету правителству накнадити, прописано је у §§. 24., 25. и 56. устројства главне контроле, и §. 58. закона о чиновницима грађанског реда.

§. 384.

Ако суд уважи захтевано обезбеђење, доставиће се о томе решење лицима, којих се тиче.

Иначе само ономе, ко је обезбеђење захтевао.

§. 385.

Ако се право или имање обвезаногa налази код кога другог, а не код онога, према коме гла-

си решење о обезбеђењу, онај је дужан за петнајест дана, од дана кад је судско решење о обезбеђењу примио, то суду јавити. *3. рок*

Ако за то време пропусти јавити суду, сматраће се да је право или имање при њему. *Са тв. р.*

Но и у оном случају, кад јави да право или ствари нису при њему, него при другоме, поверитељ може противно доказивати, а према околностима и откривајућу заклетву зактевати.

§. 386.

Поверитељ, како добије судско решење, којим му се прибелешка или забрана уважава, дужан је за петнајест дана предати суду тужбу за дуг, ако то пређе учинио није. *3. рок*

§. 387.

Ко код више судова захтева обезбеђење, тај ће код једног дати тужбу за дуг, а остале ће за време извести (§. 386.).

§. 388.

Ако рок плаћања није истекао, пресуда ће се дати на извршење пошто рок плаћања прође.

§. 389.

Кад тужитељ изгуби парницу, или ако и добије, али не докаже узроке у тач. 3, 4 и 5 § 394

и тач. 3, 4 и 5 § 399, због којих је обезбеђење добио, губи новчано јемство, које се одмах даје дужнику у накнаду за штету и срамоту. Ако би дужник већу накнаду од новчаног јемства потраживао, то може само нарочитом парницом тражити за 15 дана, од дана као је пресуда о дугу извршена постала.

(Замена од 19. Априла 1885 зб. 41 стр. 135).

Накнада може бити и већа од новчаног јемства.

§. 390.

Јемство се даје у готовом новцу, или у сигурним папирима, или у сигурној залози, било покретних или непокретних ствари.

§. 391.

Дато јемство престаје с допуштењем противне стране.

(Замена од 19 Апр. 1885 зб. 41. стр 135)

§. 392.

На захтевање обвезаног скинуће се обезбеђење:

- 1., кад обвезани поверитеља намири; или
- 2., кад поверитеља другим чим довољно обезбеди; или
- 3., кад поверитељ парницу изгуби; или
- 4., ако поверитељ није никако, или није на време тужбу за дуг суду дао (§. 386.).

Б. Особена правила обезбеђења.

І. Прибелешка.

§. 393.

Поверитељ, који испуни што се у §§. 377. и 378. прописује, може тражити прибелешку на непокретно имање, или на интабулирано право обвезаног, ако му је тражење у опасности.

§. 394.

Опасност је :

- 1., Како је рок обвезаности прошао; или
- 2., кад рока нема, како се докаже, да на захтевање поверитеља обвезаност није испуњена.
- И пре тога ако се докаже :
- 3., да је једна прибелешка или интабулација од времена обвезаности стављена; или
- 4., да обвезани непокретио имање продаје, а не остаје му друго, које би поверитеља обезбедити могло; или
- 5., да је обвезнани, према своме имању, велике штете претрпео од времена обвезаности.

§. 395.

Коме је немогуће одма доказати, што се иште у тачки 3., 4. и 5. §, 394. нај може у место тога дати сигурно јемство, на сто десет од вредности тражења.

§. 396.

Ако се ставља прибелешка на право обвеза-
нога, ставиће се у решењу, да онај, код кога се
то право обвезаног налази, не сме своју обвез-
ност до даље наредбе испунити.

§. 397.

Кад решење о прибелешки буде извршно, суд
ће поступити по уредби од 19. Новембра 1854.
године В№ 1054. (Збор, VIII. страна 29),

II. Забрана

§. 398.

Поверитељ, који испуни што се у §§. 377. и
378.⁵ прописује, може тражити забрану на покрет-
но имање, или право обвезаног, ако му је тра-
жење у опасности. *г. (шрабу и осмаги имање)*

§. 399.

Опасност је :

- 1., кад је рок обвезаности прошао; или
- 2., кад рока нема, како се докаже, да на за-
ктевање поверитеља обвезаност није испуњена.

И пре тога ако се докаже :

- 3., да је обвезани, према своме имању, велике
штете претрпео од времена обвезаности; или
- 4., да је једна забрана на имање или право
обвезаног већ стовљена; или

5., да обвезани своје имање расипа, или кри-
шом продаје или склања.

§. 400.

Коме је немогуће одма доказати што се у
тачки 3., 4. и 5, §. 399, прописије, тај може у
место тога дати сигурно јемство на сто двадесет
од вредности тражења.

§. 401.

Ако се у рукама обвезаног налази имање, на
које се забрана захтева, и суд зактевање уважи,
ставиће у решењу, да обвезани несме то имање
до даље наредбе отуђити, ни упропастити.

§. 402.

Ако се имање или право налази у рукама дру-
гог, онда ће и овоме заказати решењем, да то не
сме ником издати. Иначе да ће одговарати за
вредност његову.

§. 403.

Кад суд дозволи забрану, одма ће по званич-
ној дужности писати полицајној власти, да забрану
удејствује и попис и процену суду да пошље.

§. 404.

Полицајна власт одма ће на онолико од има-
ња обвезаног забрану ставити, колико је довољно
да се тражење обезбеди.

§. 405.

creditor with detentor
 За које ствари буде потребан старатељ, поверитељ га је дужан у тужби именовати, коме ће их притежатељ предати, ако их не хтедне сам чувати.

Ако то не учини, и ако му суд не могне објавити старатеља, он може ствари предати туженоме. А ако их и овај не хтедне чувати, на само захтевање притежатеља наредиће се продаја ствари.

§. 406.

Кад се забрана ставља на ствари, које се у рукама дужника наоде, оне ће се, ако није могуће причувати у суду, предати именованоме старатељу; ако њега нема, остаће при дужнику.

§. 407.

Ако су ствари, на које је стављена забрана, подложне квару, или ако се на одржање истих трошити мора, а ни једна страна неће одговорност и трошкове на себе да прими, суд ће на захтевање ма које стране, или на захтевање старатеља, наредити, те ће их полицајна власт проценити и јавно продати, а новци за њих добивени причуваће се у суду. *Ако се прими одговорност мора се дати, садржа гаранција, а не лижне*
 §. 408.

Кад су ствари дужника на путу, на скели или у ђумруку, поверитељ, коме не би могуће било

20%
 одма изградити код суда забрану, може по што да јемство по §. 400. захтевати код полицајне власти или ђумрука, да се дужникове ствари задрже, — док од суда не дође решење о забрани.

§. 409.

На овакво захтевање дужна је власт одма ствари задржати, и о томе надлежни суд најскорије извести, назначивши у известију дан, кад је код ње задржање захтевано.

§. 410.

Од тога дана па за три дана, дужан је поверитељ код суда забрану тражити (§. 398 и 399). *5 рока*

Иначе ће суд, на захтевање противне стране, писати, да се ствари не задржавају. *он ипак*

III. Притвор дужника.

§. 411.

Осим случаја изложених у § 131. стецишног поступка, поверитељ, који испуни што се у § 377. прописује, може захтевати, да се дужник стави у притвор, кад докаже, да овај нема никаквог имања, или кад основну сумњу покаже, да се дужник крије, или спрема да беге, или да је већ почео бегати, да би осујетио испуњење обвезаности.

§. 412.

*Оп. седница
Кол. Гда р.
школа: 9014
сир. 40 2007.
и урши. р. 100.
на 1001-100*

На то ће суд дужника одма преко полицајне власти, ако није у месту суда, позвати, не казавши му за што га зове, па ако дужник у суду потраживање поверитеља не би савршено опроргао, или не би доказао, да има имања, из кога би се поверитељ намирати могао, или најпосле ако га не узмогне довољно обезбедити, суд ће ставити дужника у притвор кућни или судски.

§. 413.

2 јун

За три дана, одкад је поверитељ притвор дужника захтевао, дужан је поднети суду тужбу за дуг, ако је пре није поднео.

§. 414.

На захтевање поверитеља полицајна власт, ђумрукција и општински суд може дужника само од пута задржати, па ће га одма заједно са поверитељем и датим јемством, надлежном суду послати, па и под стражом, ако би то поверитељ захтевао и одма платио трошак.

§. 415.

Ако дужник остане у обиталишту у притвору, он је дужан давати стражару, кога полицајна власт одредила буде, рану или по два гроша пореска на дан. Престане ли то читити, биће, навестије стражара, у судски притвор стављен.

§. 416.

На рану оног дужника у судском притвору наодећег се, који би показао да се не може издржавати, дужан је поверитељ давати по један грош порески на дан; и то ће сваки петнајест дана у напред предавати на признаницу надзиратељу судског притвора.

§. 417.

Притвор дужника трајаће док пресуда или решење о дугу не буде извршено.

§. 418.

Ако се пресуда или решење извршити не може, поверитељу стоји на вољи захтевати, да дужник под заклетвом открије своје имање (§. 296).

§. 419.

Суд ће дужника, на његово захтевање, ослободити притвора, осим случаја изложених у §. 392, још и тада, ако поверитељ не би опредељено издржање напред давао.

§. 420.

У средства за обезбеђење спада и

IV Обустава.

§. 421.

Обустава бива, кад је распра о својини или о притежању једне ствари или права, а одма се

не може решити, коме то припада, па ма која страна захте, да се оспорена ствар обустави.

§. 422.

Кад тражи обуставу онај, који ствар непри-тежава, дужан је вероватно показати опасност да ће оспорену ствар онај, који је држи, упро-пастити, или отуђити, а поред тога даће и про-писано у § 400 јемство. Ако је потребан стара-тељ, и њега ће именовати.

§. 423.

Кад суд реши питање о обустави, поступиће по §§. 384. и 385.

§. 424.

Ако се ствар не може у суду чувати, а нужен је старатељ, суд ће саслушати и противну страну о лицу, које је за старатеља именовано, па ако се о лицу не сложе одредиће оног за старатеља, кога је предложио парничар, који јаче доказе о свом праву принео буде, а при једнаким доказима онога, кога је предложио који ствар држи.

Какав треба да је старатељ и каква права и дужности он има, опредељено је у закону о сте-цишном поступку.

§. 425.

Обустава непокретности извршује се тим, што се уводи у интабулациони протокол, а обустава

покретности тим, што се ствар од оног, који је држи, одузима, и важи од дана, кад је код суда захтевана, ако парницу добије онај, који је обу-ставу тражио.

ГЛАВА ПЕТНАЈЕСТА

Поновљење парнице.

§. 426.

Поновљење парнице може се тражити због нових доказа, у течају парнице и после кад пре-суда — решење — извршном постане. Поновљење дозвољава се ако поновљач докаже.

- 1., да је који судија био подмићен; или
- 2., да је судија по чијој препоруци, ма и веће своје власти, противзаконо решио или пресу-дио; или
- 3., да је судија, пропустивши изузећа (§ 53). сам показати, решавао предмет; или
- 4., ако је пресуда основана на исправама, које је противна страна пре или после пресуде за лажне признала, или ако је основана на таквим испра-вама, које су пре пресуде судском пресудом за лажно проглашене, а онај, који је изгубио пар-ницу, за то није знао, или које после изречене пресуде буду судом за лажне проглашене;
- 5., ако је пресуда изречена на основу иска-зивања сведока, или на основу вештачког мњења,

па се после кривичним ислеђењем докаже, да су сведоци са знањем лажно сведочили, или вештаци лажно вештачко мњење дали;

6., ако је пресуда основана на заклетви, па се доцније кривичним ислеђењем докаже, да је заклетва лажно положена;

7., ако је пресуда основана на превари противне стране, или на превари сопственог пуномоћника, особито ако је овај у споразумљењу са противном страном радио на штету свог властодавца, те је онака пресуда изречена;

8., да су око једне исте ствари и по једном основу две парнице биле, па и две пресуде постојале, но за једну парницу и пресуду поновљач није знао; или

9., да страна небивша у своме делу, није знала за доказе, које би при вођењу парнице с ползом употребити могла, па доцније те доказе набавила;

10., ако је која страна нашла исправе од решавајуће важности за своје право, које су пре тога биле у притежању противне стране;

11., да је ко двапут учинио, што је био дужан само једанпут; или

12., да је ко до пресуде позивао се на сведоке, но ови се због какве сметње нису могли добавити, или се позивао на какву исправу, али је није могао наћи, па после дођу сведоци, или се исправа нађе;

13., кад је тужитељ прибавио или дознао за исправе, или друге доказе од решавајуће важности тек онда, кад их он није могао више у парници употребити; или је тек доцније дознао о суштаственим недостацима пресуде или ислеђења.

Из узрока у овој последњој тачки наведених, поновљење се може тражити само за шест недеља од дана, кад је парничар за ове доказе или недостатке дознао, и може се тражити само у времену од три године, од времена извршне пресуде по првој парници, како за покретне, тако и за непокретне ствари.

§. 427.

Парнице поравњењем или главном заклетвом свршене не могу се поновити.

Но изузима се, ако се докаже при поравњењу превара, а при главној заклетви кривоклетство, или да су две пресуде о једној ствари изречене.

§. 428.

У случајама под 1., 2. §. 426. мора предходити криминално извиђење и коначна пресуда, као што је казано и у тачкама под 5. и 6.

§. 429.

Поновљење парнице за покретне ствари може се тражити за три, а за непокретна добра за

десет година, од дана, кад је пресуда извршна постала.

§. 430.

Тражењем поновљења парнице, не ће се задржати извршење пресуде, осим ако се то нарочито захтева и обезбеђења да.

Ако се задржи извршење, то ће интересирано лице решење о томе предати суду, да се придружи актама прве парнице.

Обезбеђење може бити и новчано, или у залоги, или у непокретним добрима.

§. 431.

Тужбу за поновљење суд ће дати противној страни на одговор и за тим одредити рочиште, и пошто учини ислеђење решиће има ли или нема места поновљењу.

(Замена од 19 Априла 1885. зб. 41. стр. 135).

Против оваковог решења може се жалба поднети касационом суду.

§. 432.

Поновљене парнице само се једанпут тражити може.

Свако друго тражење поновљења парнице, одбациће се по званичној дужности.

Ако тачно: да је добијено право на поновљење, и парница се ипак извршила. Ако је пак поновљена од поновљења, онда се ово може жалити док рок не промине. Тачно: 2. пар. морају се водити и формално.

ГЛАВА ШЕСНАЈЕСТА

О избраном суду.

§. 433.

Који су парничари власни поравнати се, могу се сложити, да им парницу, о којој по закону равнању места има, расправи избрани суд.

§. 434.

У следећим случајима судиће увек избрани суд, кад год предмет прелази вредност суђењи општинских судова:

1., О потрици, ма колико велика штета била, па ма и кривице било, о којој би имао окружни суд судити;

2., кад је спор о синору између појединих општина, без призрења на вредност предмета;

3., о накнади штете због нарушеног уговора о спреги;

4., распре о стоки, кад је случај да се она помеша, или да се ко упозна у стоку;

5., распре, које би се породиле о деоби ортака у почесним радњама (§. 47. тргов. закон.).

И распре при деоби имања између задругара, у колико би се ова само њих тицала.

§. 435.

Сваки парничар има право изабрати по једног или највише два судије, а обојица једног за

председатеља, а поред тога јошт сваки по једнога, који би судије у случају њихове препреке заменили.

Судије ће се бирати из лица живећих у месту, где ће се спор извиђати, а по потреби и из оближњих места. Чиновници у служби наодећи се не могу бити употребљени за изабране судије у време, кад имају званични посао да раде. Исто тако не могу избрани бити ни оне судије, којима би по њиховом опредељењу правилно могло припасти суђење о том спору.

§. 436.

Кад се парничари за избрани суд ван суда сложе у случајима §. 433., они треба о томе да начине писмено, у коме ће тачно изложено бити, о чему ће избрани суд судити и имена лица, која ће судије бити.

Писмено то у двоје сачињено, мора бити од полицајне власти потврђено. Ако су се у суду сложили, суд ће им сваком издати одоверени прелиминарни протокола.

§. 437.

Како је писмено за избрани суд по предидућем параграфу потврђено, оно веже оба парничара. Од тога могу само обе стране одустати; а ако једна страна одустане, друга има право захтевати да полицајна власт уговор изврши.

У случајима §. 434., ако се парничари у избору судија не сложе, власт ће полицајна, на захтевање тужитеља, изабрати судије за противну страну, и ови вишеством бирају председатеља.

§. 438.

Парничари поднеће то писмено оној полицајној власти, у које ће се кругу спор извиђати, и она ће судије о избору изјестити, заказавши и њима и парничарима, где ће и кога дана суђења ради доћи.

Од дана, кад је писмено власти предано до дана суђења, не треба да прође више од петнаест дана.

§. 439.

Који судија не узмогне примити се суђења дужан је, ако је у истом месту, за три дана, ако је са стране, за осам дана од како је позван, полицајној власти узроке навести. Ако то не учини, или одоцни, сматра се да се суђења примио.

Који судија без важног узрока на одређено време не дође да суди, тога ће полицајна власт осудити да плати новчане казни од пет до двадесет талира, осим трошка и дангубе, које ће платити како судијама, тако и парничарима и сведоцима, који би дошли били, а на место недошавшег одма ће позвати другог, који је одређен за замену.

§. 440.

Сваком судији плаћају парничари заједно по један талир на дан, поред путног и подвозног трошка ако су са стране (§. 241.).

§. 441.

Парничари дужни су на одређено место и време избраном суду са својим доказима и сведоцима доћи. И ако који не дође, спор ће се пресудити по принесеним доказима.

Који сведок на позив парничара не дође, њега ће избрани суд преко полицајне власти добавити. А у смотрењу испита сведока из другог округа, поступиће се по §. 208.

§. 442.

Избрани суд извиђа просто, пресуђује по здравом разуму, једногласно или већином гласова, и издаје писмено пресуде, с подписом свију судија, парничарима на рецелис, а затим сво делаће своје пошље првостепеном суду. То ће учинити најдаље за петнајест дана, од како је пресуду издао, и тада сматра се, да је избрани суд разрешен и престао.

§. 443.

Ако би се по пресуди избраног суда имала полагати заклетва, првостепени суд ће парничаре на заклетву позвати, и даље по закону поступити.

§. 444.

По правилу противу пресуде избраног суда нема жалбе. Изузимају се ови случаји:

1., ако је избрани суд дану му власт прекорачио; или

2., ако је лице, које није лично способно, или које није имало власти, пристало да се избрани суд састави; или

3., ако је пресуда основана на превари; или

4., ако би избране судије навалично извиђењем или суђењем неправду коме учинили (измена §. 127. казнителног законика).

§. 445.

У свима овим случајима, може се за петнајест дана, одкако је примљена пресуда, поднети жалба надлежном првостепеном суду.

§. 446.

Кад је жалба на време поднешена, суд ће у случајима 1. и 2. §. 444. према принесеним у жалби достоверним доказима, одма решити, је ли жалба умесна или није, а у случајима под 3. и 4. истог параграфа решиће, пошто прописано извиђење учини.

Ако се овим извиђењем открије казнимо дело поступиће се по §. 174.

§. 447.

Напоследку, кад суд нађе, да је жалба умесна, уништиће пресуду избраног суда, и упутиће парничаре, да други суд саставе, против чега нема жалбе. *Нађе ли да жалба није умесна, суд ће је одбацити решењем, противу кога има места жалби.*

(Замена од 3. Јануара 1867 г. зб. XX стр. 1).

§. 448.

Који оће да му се изврши пресуда избраног суда, поступиће по §. 462.

ГЛАВА СЕДАМНАЈЕСТА

Кратко суђење по писменим исправама.

§. 449.

Кратко ће се судити кад се по исправама јавним или приватним §§. 178. и 191. тражи дуг, коме је рок плаћања протекао, или јасно означена и опредељена вредност какве покретне или непокретне ствари, ако по овим исправама има тужитељ јасно право, а тужени дужност; или ако су и један и други обвезани били, али је тужитељ своју обвезаност, по гласу те исте или и друге исправе, већ испунио, а тужени није.

§. 450.

У кратком поступку тужени се неће саслушавати.

§. 451.

При кратком поступку, јавним исправама успоређују се и менице, ако су по пропису трговачког законика устројене.

§. 452.

Кратком поступку нема места, кад је младолетан онај, који је исправу издао; исто тако кад је ко пао под стециште или старателство, или кад га је нестало; као и у оном случају, кад је умро онај, који је издао приватну писмену исправу.

§. 453.

Тужба при кратком поступку мора бити устројена, као што је прописано у §. 94., и исправа мора се у оригиналу или судом или полицајном влашћу одовереном препису поднети. Но ако би по препису осуђени у остављеном му року захтевао, да му се оригинал покаже, а тужитељ не би могао то учинити, суд ће извршење зауставити, и рочиште за редовно суђење наредити; у противном случају огласиће решење за извршно, ако других законих препрека не би било.

§. 454.

Кад се што тражи по јавној исправи, суд ће, ако буде надлежан, и ако исправа гласи на тужитеља, или ако на њега не гласи, али је он

поднео доказе, да је законим путем прешла на њега, или на онога, од кога је он опуномоћен, и ако је рок обвезаности истекао, одма, а најдаље за три дана писати полицајној власти да тражење наплати с трошковима, који су неопходими, оставивши јој према количини тражења рок од осам највише до двадесет дана, а о томе ће и тужитеља и туженог извести решењем, против кога нема места жалби.

За менице неће се остављати дужи рок од три дана.

Забрана да се жалба подносити може против решења, о коме се говори у овом параграфу, односи се само на туженог, а тужитељ може се против таквог решења жалити, на случај, ако му није досуђено све, и онако, како гласи исправа, коју је поднео.

(Објашњење од 20 Децембра 1868 год. 36. XXI. стр. 63).

§. 455.

Тужени у течају овог рока може захтевати, да се решење задржи од извршења, ако одма и докаже:

1, да је то решење од ненадлежног суда издано; или

2., поднесе исправу да је тражење са свим или од чести пре изданог решења исплатио; или

3., поднесе исправу, по којој и њему тужитељ исто тако чисто и јасно дугује, да би се то по

§. 903. грађанског законика једно за друго пребити могло; и

4., да рок тражењу још није дошао.

§. 456.

У оваковом случају суд ће, ако су поднешени докази неважећи, туженог одбити; а иначе решење од извршења одма задржати, и у случају под бројем 1. предидућег параграфа тужитеља на надлежни суд упутити; а у случају под бројем 2., 3 и 4., §. 455, према садржају доказа прво решење преиначити, и таксу од криве стране наплатити.

§. 457.

Кад је тражење по приватној исправи, суд ће, ако постоје услови изложени у §. 454., најдаље за три дана издати решење, да је тужени дужан тужитеља у тражењу за време од осам до петнајест дана намирити, ако нема ништа, шта би га по закону одбранили могло.

§. 458.

Тужени се може одбрани, ако има узрока изложених у 1., 2, 3 и 4. тачки §. 455.; тако исто кад тужени докаже, да исправа није онакова, као што §§. 449 и 454. прописују, и ако су случаји §. 452., суд ће поступити по §. 456.

§. 459.

Ако би тужени у течају одређеног рока, изјаснио се, да исправу за истиниту не признаје, суд ће решење од извршења задржати, а тим поводом по постојећој већ тужби (тужитеља) рочиште ради суђења одредити, на коме ће истинитост исправе извидити и даље како треба поступити.

Противу тога, што се решење од извршења задржава и рочиште одређује, нема места жалби.

§. 460.

С решењем (§. 457.), које је извршно, поступиће се онако, као и са пресудом извршном.

ГЛАВА ОСАМНАЈЕСТА

О извршењу пресуде.

§. 461.

Како пресуда или решење извршно или решењем касационог суда за снажно проглашено буде, суд ће одма писати надлежној полицајној власти, да судску таксу и трошак за сведоке и вештаке, наплати, и шта коме треба изда, а квиту при себи задржи.

§. 462.

Који оће да му се изврши пресуда или решење поднеће га суду, који ће на истом написати „извршно“ и подписати се.

Ово решење или пресуду предаће парничар после на извршење полицајној власти, која ће назначити на њој кога је дана примила, и даће на то признаницу.

Ако је тужитељ јавна каса, она ће назначити на решењу или пресуди полицајној власти поднесеној, који су и у колико су проценили оваку zaloжену непокретност.

§. 463.

За извршење надлежна је полицајна власт оног округа, у ком осуђени стално живи.

§. 464.

Полицајна власт дужна је пресуду или решење у свему извршити из покретних ствари најдаље за шест недеља, а из непокретности најдаље за три месеца, баш да би се највећа непокретна дибра и у више страна продавати имала.

Жалбе због одтговлачења у извршењу пресуде и решења подносиће се министру унутрашњих дела, и у случајима §§. 454 и 457. кад самсуд пише полицајној власти да чије потраживање наплати, као и онда, кад само дотично лице тражи извршење пресуде или решења.

§. 465.

Без судске пресуде или решења, може се:
1., прикупљати државни порез и прирез;

- 2., општински прирез;
- 3., наплатити калдрма, која би испред чијег добра по наредби власти начињена била;
- 4., могу се извршивати решења полицајних и других административних власти;
- 5., може се ђумрук наплаћивати; и
- 6., штета, која би се према §, 484. новом продајом показала.

§. 466.

Који на опомену власти не плати оно, на што је осуђен, а неће ни да определи довољно, шта да му се за измирење дуга прода, томе ће власт сама најдаље за петнајест дана, одкад је примила пресуду, пописати и вештацима проценити најпре покретне ствари, а ако оне не залегну и непокретне, на продати их.

Но попис и процену покретних ствари на захтев повериоца мора извршна власт одмах учинити;

а, ако је пресуда или решење по меници изречено;

б, кад поверилац докаже узроке опасности у § 399 тач. 3, 4 и 5.

(Допуна од 19 Априла 1885, зб. 41 стр. 135)

Ако би дужник за ствар, која се нашла у његовом притежању, казао, да није његова, него некога другог, извршна ће власт њу ипак у попис узети, а изјаву дужника на протокол ставити и

о томе саслушати оно лице, које дужник за господара именује. Где је могуће саслушање ово треба учинити одма. Ако именовани господар одриче, да су ствари његове, власт ће их продати; ако напротив каже, да су његове, извршитељ ће то на протокол ставити и о томе поверитеља извести, с тим, да он дужан буде за 15. дана, од дана кад му је то саопштено, одговориту има ли шта противу оне изјаве, па ако одговори да има, извршна власт издаће решење појављеном господару, да у року од 15. дана тужбу поднесе дотичном суду, где ће право своје на пописане ствари доказати, а уверење извршној власти понети, да је заиста у одређеном року тужбу суду поднео. Ако онај, који се пријавио као господар ствари, у одређеном року то не учини, извршна ће власт, кад рок истече, ствари оне продати као дужникове.

(Замена од 7. Маја 1868 године Зб. XXI. стр. 16.)

Кад осуђени нема сведочанства (тапије) на непокретно добро, попис истога и његових граница биће пред суседима и једним местним кметом, који ће се о томе саслушати и на протоколу потписати, да је то, у онаким границама, доиста имање самог осуђеног. Ако се сусед не би хтео потписати, нити на протоколу изјавити узроке за што не може да се потпише, извршујућа власт осудиће га, да плати казни од једног до пет талира. А ако и даље остане упоран и неће ни да се потпише ни да се изјасни, власт ће то ставити на прото-

кол, који ће потписати присуствујућа два човека с једним кметом, и тада сусед не може више на своју корист примећавати о том непокретном добру, ма то било у ком смотрењу.

Дан потписа мора бити словима исписан и не сме бити мрљан.

§. 467.

Кад се осуђени крије, или неће да буде при попису или процени свог имања, власт ће то учинити и без њега, али ће у попису назначити, да је без њега било.

§. 468.

Ако се не зна где је осуђени, који нема пуномоћника, или је међутим (пошто је пресуда извршном постала) умро, неоставивши пунолетна наследника, полицајна власт, по преслушању местног кмета, одредиће осуђеном за тај само посао заступника, с киме ће се пресуда извршити.

§. 469.

Пописано имање за извршење пресуде постаје од дана пописа закона залога поверитељу, за чији је рачун пописано, и преча је од стављене истог дана интабулације — прибелешке — забране, али не и обуставе, ако би добио парницу онај, који је обуставу ставио.

Попис је свршен онда, кад је учињено оно, што је у §. 466. прописано.

Ако би у попис узето имање потребовало чувања, или би доносило или доносити могло какав приход, власт ће одмах исто од дужника одузети и стараоцу, кога ће сама поставити, на чување или руковање предати, ако се поверилац и дужник неби сами погодили, како ће се имање до продаје чувати. Овако постављени старалац има сва права и дужности стараоца стечајне масе. Старатељство престаје чим се имање купцу уступи. Рачун о руковању и приходима имања заједно с новцима старалац полаже извршној власти, која му и награду одређује.

(Допуна од 19 Априла 1885 зб. 41, стр. 135).

§. 470.

Ако је извршујућој власти више пресуда предато на извршење, онда је преча она, која је раније предата; ако су једног дана предате, имају једнако право, ако није случај тачке а, и б, § 446.

(Допуна од 19 Априла 1885 зб. 41. стр. 135).

§. 471.

За извршење пресуде не могу се узети у попис:

1., туђе ствари, женин мираз, накит и уопште дечије ствари и најнужније дужниково покућство, преобука и одело;

2., заједничке ствари (§ 510 и 515. грађанског законика), док се део осуђенога неизстави; но међутим може се и на то забрана ставити;

3., ствари кирајџије или закупца, у добро господара унешене, (§. 686. грађанског законика). које би за безбедност кирије нужне биле;

4., рукоделцу најнужнији алат.

4., а, земљеделцу један плуг, једна кола, два вола или теглећа коња, мотика, секира, будак, коса и толико хране, колико је за њега, породицу и стоку потребно до нове ране. Поред тога на сваку пореску главу, била она од данка ослобођена или не, ако јој је само главно занимање земљеделство, живела она у селу или вароши, пет дана земље, рачунајући дан на 1600 квадр. хв., била земља чиста, под гором, воћем или виноградом, заједно са необратим њеним плодом. Исто тако и кућа са зградама и плацем до једног дана орања.

Имање овде побројано не може ни сам земљеделац продати или ма којим начином отуђити.

Но ако би се земљеделац у нужди налазио због каквог елементарног случаја, као што су: поплава, пожар или неродица, или ако би му стока угинула, или би му потребовало новаца да семе за усев купи и т. п., он се може задужити, али само код јавних каса, но и у овом случају не може задужити два дана земље и кућу с плацем.

Ако би земљеделац више од пет плугова земље имао, остаје њему да одреди, која ће му се земља продати.

Ограничење ово не односи се на тражења учињена до 1 Јануара 1874 године било да су иста

тражења интабулисана или не; и за то за њих вреди досадањи закон.

Но повериоци, који немају никакве исправе или немају исправе влашћу потврђене о својим тражењима, дужни су до 1. Априла 1874 год. ова тражења код власти пријавити ради одостоверења датума, иначе и на њих се односи ова замена.

Одостоверења за тражења до 250 гр. пор. могу чинити и општински судови.

Замена ова не мења ни уколико наређења закона од 4. Декембра 1867 год. (Збор. XX. стр. 37) односно продаје ових добара у тамо изложеним случајима; нити се она односи на случај, кад се имају да наплате државни и општински трошкови.

(Замена од 24. Декембра 1873. године. 36. XXVI. стр. 14., која је ступила у живот 1. Јануара 1874 год).

Код ове 4-те тачке има правило министра правде од 4. Фебруара 1874 № 354 (36. XXVI. стр. 14), за извршење закона од 24. Декембра 1873 год. односно тога, шта се земљеделцу за извршење пресуде у попис узети неможе, које гласи:

1. Под именом земљеделца, као што први став тачке 4. а, закона од 24. Декембра 1873 год. јасно показује, разуме се не само онај који у селу живи, већ и онај који у вароши живи, али би му ипак земљеделство била главна радња, којом себе и породицу издржава. Овде нарочито долазе они, који живећи у вароши, какав занат раде, но тај им без земљеделства не доноси такав приход

да себе и породицу издржавати могу; такви су поглавито лончари, ужари, покровције (мутавције), крпачи разних заната, одвећ незнатни бакали, бербери, рабације и т. д.

Живети од земљеделства не подусловљава да сваки мора имати плуг и волове. Ово се може и под најам или на послугу од другог узети, те да се земља ради. Према томе, ма да који у вароши живећи нема плуг и стоку којом земљу ради, ипак се на њега простире оно благодејање закона да му се алат за земљорадњу нужан као: мотика, секира, будак и коса у попис узети не може, а исто тако и она количина ране која се законом земљеделцу оставља.

2. Под земљеделством разуме се и радња виноградска или баштованска.

3. Првим ставом закона казато је да су изузети од продаје пет дана земље за сваку пореску главу. Према овом наређењу, ако би каква задруга била, која би 3, 4 или 5 пореских глава бројала, има се за сваку главу оставити 5 дана земље, и тако за једну задругу од 5 пореских глава 25 дана земље.

Законодавац тражи само да се која као пореска глава сматра, а не да мора и порез да плаћа, јер према закону о порезу има више лица која се од пореза ослобођавају ма да се иначе рачунају као пореске главе.

4. Како је дух закона тај да земљеделац не остане без земље то се разуме да ово наређење закона, да се за сваку пореску главу мора да остави по 5 дана или плугова земље, *необухвата* и ту мисао да се за сваку ову главу мора сачувати по један плуг, два вола и два коња и т. д. и према томе, ако би каква задруга више стоке имала, ова из пописа *није искључена*.

5. При одређивању ране за породицу и стоку има се у рачун узети све оно што једној кући припада, тако н. пр. ако је питање о каквој задружној кући, ту се има рачунати онолико ране колико је нужно за све оне који тој задрузи припада.

Што се стоке тиче, разуме се само она стока која је из пописа изузета.

Количину ране одређиваће три вештака, били то кметови или општинари, које полицајна власт одреди.

6. Према наређењу одељка петог овог закона, где се оставља да дужник сам одреди која ће му се земља продати, разуме се да дужник има право, да у случају ако би имао земље чисте, под гором и т. д. о чему говори први став закона, може ону земљу од продаје изузети, коју би он желео да сачува.

7. Наређење закона у првом ставу, да се не обрати плод са земље у попис узети не може, поставља излишним питање, да ли се на не обрати

плод забрана ставити може. Закон је у смислу §. 187. закона грађ. необрати плод везао са непокретношћу, те зато је исти и изузео из пописа пре него што се обере, а кад се обере и сасвим среди долази под оно наређење о коме овај први став у почетку говори, да се т. ј. у попис не може узети онолико хране колико је дужнику и његовој породици као и стоци нужно до нове хране.

8. У другом ставу закона изузима се из пописа и кућа са зградама и плацем до једног дана орања.

Кад је реч о задрузи онда се под имсном куће разуму и све оне кућице где би задругари одвојено, али опет на једном месту, живили и све ове кућице изузете су из пописа.

Разлика се не чини је ли кућа зидана или не.

Под именом зграде разуме се све оно што земљеделство чини потребним да један газда, који се бави земљеделством, треба да има, тако н. пр. разне стаје за чување алата или других ствари, амбаре, кошеве, штале за стоку и т. п.

9. У закону се наређује да се не може у попис узети ни плац на коме кућа и остале зграде постоје, и то у величини до једног дана орања. Према овом наређењу треба земљеделцу оставити не само онолико плаца колико му зграде захватају већ оставити му и празног плаца толико, како ће овај празан плац заједно са оним, који би куће

заузимале, изнети један дан орања. Разуме се, да ако цео плац на коме су куће и зграде, и који можда и за башту служи, неби износио цео дан орања, онда ће се тај цео плац од продаје изузети. Буде ли плац, који кући и зградама принадежи, већи од једног дана орања, онда ће се према смислу закона овако поступити:

а., ако би земљеделац имао на другом месту пет плугова земље која се има изузети од продаје, онда ће се овај вишак плаца преко једног дана орања од осталог плаца одвојити и у попис узети.

б., ако земљеделац на другом месту неби имао пуних пет дана орања, већ би имао н. п. 3 дана орања, а под кућом и око куће имао би плац од 3 дана орања, који он изван домаћаја куће ради, то у том случају задржаће му се цео овај плац, јер му закон даје право да може имати пет дана земље за себе и један дан под кућом и око куће.

Како су према наређењу првог става и гдекоји варошани у ред земљеделаца стављени, то се разуме, да и њихове куће у ред оних долазе које се за обична потраживања продати не могу. Разлика се неће чинити, ако би у кући било какво одељење, које би земљеделцу за упражњавање његове занатске радње као дућан, служило.

10. У трећем ставу закона стоји: „имање овде побројано не може ни сам земљеделац продати, или ма којим начином отуђити.“

Управљајући се по духу закона који иде на то да земљеделац не остане без земље и куће, реч ова „побројано“ односи се само на пет дана орања и кућу с плацем до једног дана орања. Према томе, ако би земљеделац нашао за нужно волове или коње своје да прода, те да их другима замени, или да прода плуг, или да прода рану, зграду и т. п. не може му се овде никакве препреке на пут стављати. Исто тако ако би земљеделац имао више земље него што закон овде наређује, може он с том земљом располагати неограничено с погледом на § 221 зак. грађанског.

Ограничење ово да земљеделац не може продати или ма којим начином отуђити 5 плугова земље и кућу с плацем не искључава да земљеделац може са земљом и *промену учинити*. Њему се не може забранити да своју земљу с другим промени (трампи), но само у том случају треба да суд има најпре непобитан доказ да земљеделац на другом месту онолико земље добија колико на једном даје, или бар да у оној вредности добија на другој страни земље, у коликој ову на једној страни даје.

11. Ако би земљеделац, или онај који се по овом закону за земљеделца сматра, хтео какво имање непокретно да прода или другим којим начином да отуђи дужан је:

а, да докаже сведочбом, изданом му од кмета и три општинара његове општине, да он има пре-

ко отуђујућег имања још пет плугова земље и кућу с плацем.

б, ово писмено да буде потврђено среском полицајном власти, која је дужна такође предходно извести се о истинитости даног сведочанства.

в, ако продавац имања стоји с ким у задрузи, да докаже сведочбом изданом по пропису тачке а., и б., да је толико од имања остало колико закон за сваког задругара одређује.

Онај, који би у вароши живео па би хтео какво непокретно имање да отуђи, дужан је на горњи начин да докаже да он од земљеделства *не живи*, иначе спада под наређења напред изложена.

(Гледај још за ову 11 гачку и распис мин. правде од 1. Дек. 1886 Бр. 5258, збор. 42 стр. 310, о парницама за прече право откупа).

12. У одељку четвртом закона одступа се од наређења, по коме се земљеделцу не може у попис узети пет плугова земље и кућа с плацем па се каже, да у случају, ако се земљеделац у нужди налази, он може задужити три дана земље а да му остане само два плуга земље и кућа, но да ово задужење буде само код јавних каса. Случаје нужде побројао је законодавац у овом ставу.

Задужење о ком се овде говори равнозначење је са отуђењем, јер кад се једно добро заложи за какав дуг, онда се поверитељ из тог добра наплаћује ако му дужник учињени дуг не плати.

Законодавац не говори напред нигди о задужењу већ о отуђењу, а то с тога. што кад се каже да се једно добро никојим начином отуђити не може, следствие је да се оно ни задужити не може. Према томе ако би когод дао коме какву суму новаца на зајам с изгледом да се из имања дужника наплати, а дужник нема више од 5 плугова земље и кућу с плацем, поверитељ нема права тражити да му се дуг из овог имања на плати. Ово не може ни онда бити, ако би поверитељ ставио за сигурност свога дуга интабулацију на горње имање, јер почем је законодавац казао да се то имање несме продати, узима се да поверитељева интабулација стоји на једном имању кога управ нема.

Законодавац није напред о задужењу говорио, јер је оставио да приватни поверитељи сами воде бригу о томе, колико који имања има, и да ли који има и таквог имања, које се на случај, ако се зајам учини, да на време не плати, у попис узети може. Он — законодавац — говори само о јавним касама и каже да оне не могу за дуг продати само два плуга земље и кућу с плацем, разумевајући и овде кућу и плац онако и у оном обиму како је то напредказано. Али да и јавне касе могу имати права да се из три плуга земље наплате, треба да је зајам учињен само у оним случајима, које је законодавац побројао т. ј. у случајима нужде, тако н. пр. таман је земљеделац њиву поорао и засејао или се већ и плод на њој

налази, а вода навали те му усев или плод сатре, што учини да он остане оне године без ране, или га град потуче, или запали му се рана на њиви те пропадне, или изгори му кућа и стаје па би желео нову кућу и стаје да подиже, или због многе кише изда га година те не добије ране колико му је нужно, или и ако има за себе ране није му ова довољна, или му није таква да је може за семе да употреби, због чега му је нужно особену рану за усев набавити, или му во или коњ мањко, или ако не мањка остари тако да се не може с њим да служи те му је нужно млађу стоку да купи. Овде се рачуна и случај кад би му украо стоку па он неби могао другу да купи а да се не задужи, или би како му драго без своје кривице страдао. Исто тако, сматрајући на побуде које су овај закон изазвале, а с погледом и на то да закон овај досадашњим повериоцима признаје право да се за своја потраживања могу намирити према наређењима постојавшег закона, овде се рачуна и случај, кад би се ко код јавних каса задужити желео да исплати своје *досадашње* (до 1-ог Јануара 1874 год.) приватне повериоце, те да се избави од претераних интереса.

Законодавац побраја овде случајеве који се сматрају као права нужда кад се човек у њима пађе, и то као нужда за живот и даљи опстанак. Према томе, ако би ко хтео зајам да учини те свеца да прослави, или да се жени. или би

тражио зајма да подушија даје, ти случаји овде се не разуму.

Да се земљеделац налази у нужди, као и да преко оног добра које задужити жели има још два плуга земље и кућу с плацем, дужан је он то да докаже код јавних каса на начин како је напред казано у тачки 11. под а., б, и в,

13. У одељку петом закона казано је, да земљеделац сам одређује која ће му се земља за дуг продати, ако би он имао више земље него што је закон од продаје изузео. Према овоме ако би земљеделац имао и лоше и добре земље, или би имао земље ораће, под гором или виноградом или баштом, он ће казати која му се земља може продати а која према наређењу закона сачувати. Ово се разуме за оне случаје, кад се потраживање неко наплаћује које није ничим осигурано; но ако је земљоделац изреком какав комад земље у залогу дао и поверитељ добио над тим право залог, онда се заложено добро има у попис узети, пошто се наравно обезбеди она количина коју законодавац за земљеделца задржава, јер се сматра да је овде дужник напред одредио коју ће земљу за измирење тражбине дати. Избор дужника да се ова или она земља прода, може само онда места имати кад се и оним комадом земље коју дужник за продају одређује, може тражење да подмири.

Ово правило важи и за случај ако би земљеделац или за земљеделца по закону сматрајући се више од једне куће имао.

14. У шестом одељку закона изречено је начело да закон нема повратне силе; дакле за сва потраживања која су пре овог законика постојала, важе наређења која су до изласка овог закона у сили била. Према томе, ако би се имала каква пресуда да изврши за какво потраживање пре овог закона, може се у попис узети сва непокретност осим два плуга земље, или ако ове нема, кућа с плацем, и у опште поступиће се онако како је досада гласила тачка под 4. §. 471, закона о пост. суд. у грађанским парницама,

Ово наређење односи се и на продају непокретних добара, која продаја није још судски потврђена. Према томе, све оне продаје, које су учињене пре првог Јануара ове год. и то се докаже достоверно на начин како је овде изложено, управљаће се по оним прописима закона који су важили до 1-ог Јануара 1874. год,

15. У одељку 7-ом закона говори се о повериоцима који немају никакве исправе или немају исправе влашћу потврђене, У прве долазе нарочито они, који бч од кога што по књигама тражити имали, или би право свога тражења изводили из времена, које је било пре овог закона. Они су у том случају дужни, и то ако им је тражење по књигама (тевтерима), да подцесу извод свог тра-

жења и тај код власти да одоверу, а ако би право тражења из чега другог изводили, онда да ту изјаву код власти потврде. Да се ово потврди није нужно да и *дужник ту буде*, јер се овим иде на то да се одовери време из кога се тражење изводи, а да ли је тражење основано или не, то је питање које се доцније законом путем има да доказује и реши. Присуство дужника нужно је само онда, кад се њим издана исправа одоверава.

Према оваквом наређењу закона нужно је и оне исправе код власти потврдити, које су сами дужници писали и подписали, јер ће тек потврда власти дати јемства да тражење произлази из времена пре овог закона, те по томе да се према старом закону из имања дужниковог измирити може. Други докази за ово, осим потврде власти не примају се.

Одоверења ова врше се код среских и окружних полицајних власти као и код судова, а ако тражење није веће од 250 гроша пор. онда се ово може потврдити према одељку 8-ом закона и код општинских судова.

16. Према наређењу одељка деветог закона, с погледом и на закон од 4. Декембра 1867, (збор. XX. 33.) благодејање ово, да се земљеделцу не може у попис узети имање означено у измењеној овој тачки 4. а., §. 417. пост. грађ., важи

само за оне случаје, кад се има да изврши пресуда у обичним грађанским споровима, но ако се има кривична пресуда да изврши, по којој би окривљеник имао да одговара за какву штету, улази у попис сво имање осуђенога тако, да му се ово за измирење штете све, или у онолико продати може, колико је довољно да се измири штета, а са тим и сви они трошкови које је кривац својим делом проузроковао и на које пресуда гласи.

Поред ових кривичних осуда закон одказује ово благодејање дужницима и у оном случају, кад би ови имали да измире какве државне или општинске терете, као што су н. пр. дапак и прирез.

5., исто тако свакој мушкој глави без разлике стања, која шеснајест година има, не може се у попис узети дуга пушка (шоца), два пиштоља и и сабља, или велики нож (јатаган), а народном војнику ни оно што му је потребно по струки војске, у коју је уписан;

6., официру и сваком чиновнику оружје, научне књиге или инструменти, и у опште оне ствари, које су коме за вршење дужности потребне.

Исто тако правозаступнику, лекару и другим наученим људима књиге и справе за њихов рад потребне.

Шта се још официру узаптити не може, изложено је у уредби од 24. Фебруара 1861. године № $\frac{B. 430.}{C. 317.}$ §. 9.

7., више од четвртине плате и пензије чиновника и правителствених служитеља, свештеника, калуђера и општинских учитеља; а ако се поверитељи једногодишњим обустављањем плате не могу подмирити, онда се може задржавати половина плате;

8., не може се у попис узети више од трећине прихода добара манастирских, фондова: црквених, школских, шпилатских и других задужбина;

9., цела пензија удовица и сирочади, ако би се дуг мужевљи или очев имао наплатити; као и једномесечна посмртна плата или пензија чиновника;

10., милостиња, коју правителство или други ко коме на уживање даје;

11., аманети на пошту дани док су у рукама поштанским но међутим може се и на њих забрана ставити;

12., плата оних лађара или кириџија, који државно или општинско добро возе, и то дотле, док се с влашћу или општином не прорачунају;

13., уговорена награда или ствари оних лица, која за рачун правителства што набављају и које су за ту набавку необходимо нужне као: кола, коње, лађе и т. д., док се набављена ствар не преда;

14., наплата построитеља грађевине народне правителствене или приватне, док построитељ не доврши грађевину и не прорачуна се с господарином иете

Што по свршеном послу, или рачуну припало буде лицама у 12., 13. и 14. тачки изложеним, на то се може забрана ставити;

15, исто тако наручене ствари дотле, док се претходно цена или трошкови око тога учињени не изваде; но међутим може се и на њих забрана ставити, што преко трошкова остане;

16., тражења презадуженог, која долазе у стечинну масу.

У тачкама под бр. 4. 5. и 6. побројане ствари продаће се, ако се по пресуди има подмирити штета, коју је кривац учинио злочиним делом, преступљењем или иступљењем учињеним из користољубља, или преступљењем намерно учињеним.

(Додатак од 4. Децембра 1867. год 36. XX. стр. 37.).

§. 472.

Како се попише непокретност, одма је дужна власт поискати од суда известије, има ли на пописаним добрима чије, и за колики дуг интабулације (прибелешке) и кад је то стављено (тачка XII, уредбе о интабулацији).

Суд јој је дужан одма дати о томе тачно известије, а у примедби интабулационог протокола забележиће, кога је дана то учинио и под којим бројем. Од овог времена, суд ће у смотрењу преноса ових ствари поступити онако, као што је

прописано за пренос непокретности под интабулацијом.

§. 473.

Квару изложене, покретне ствари, најпре се продају, ма и ниже од процене.

Скупоцене пак ствари, ако у месту где се наоде, неби за њих било купца, власт ће, ако захте поверитељ или дужник, трошком захтеваоца послати власти у друго место, где се бољом ценом продати могу.

§. 474.

За петнајест дана, од дана пописа непокретности, или од дана добивеног известија по §. 472. о непокретности, дужна је власт приступити огласу.

§. 475.

Од дана огласа до дана продаје, треба да протече бар ово време (дан огласа и продаје не рачуна се):

1., за ствари како покретне тако и непокретне у вредности до пет стотина гроша пореских, пет дана;

2., за ствари од пет стотина до иљаду гроша пореских, десет дана;

3., за ствари од иљаду до десет иљада гроша пореских, двадесет дана; а

4., за ствари веће вредности, тридесет дана.

§. 476.

Свака продаја ствари до иљаду гроша пореских вредних, оглашује се у самом месту продаје и у окружној вароши, а за ствари веће вредности и преко новина. *Огла мора 3. пута и саопштом*

§ 12. / р. м. с.

§. 477.

У огласу биће означено на ком је месту и какво непокретно добро, колико је, границе истог, у колико је процењено, чије интабулације — прибелешке — и за колико на њему постоје, где и кад ће се продавати.

Скупоцену ствар треба такође тачно описати и назначити, колико је вредности, где и кад ће се продавати.

§. 478.

Дужнике и интабулиране (прибележене) до дана прописа (§. 472) поверитеље, власт је дужна нарочито на продају за времена позвати, осим ако се незна где живе.

Тако исто, ако се продаје каква неподелима ствар, морају се дужникови смесници — ортаци — те ствари позвати.

У случају стецишта, поступиће се по §. 83. стецишног поступка.

Ако су поверитељи јавне касе, оне ће се такође на продају позвати, а исто тако позваће се и проценитељи добара.

(Замена од 18 Октобра 1865 г. 36, XVIII. стр. 167).

§. 479.

На јавној продаји може се сваки надметати осим малолетника, презадуженог, распикуће, чиновника који продају врши, и онога, чије се имање продаје.

По сваки надметач дужан је напред у име кауције да положи при продаји непокретности, и то оних, које се у селу и сеоским атарима налазе, по 5⁰/₀, а за оне, које се у варошима, варошицама и атарима ових налазе, по 10⁰/₀ од проценене вредности добра, које се продаје и које хоће да лицигура.

Кауција се даје или у готовом новцу или у сигурним папирима или у сигурној залози непокретних ствари или непокретног имања.

(Допуна од 14. Јула 1878 год. 36. 33. стр. 58).

Од давања кауције ослобођавају се само интабуланти и неинтабулисани повериоци, за чији је рачун непокретно имање узето у попис, и то ако и у колико њихове тражбине са интересом, по одбитку предходних пречих тражбина, не прелазе процену дотичног имања у време продаје.

(Измена допуне од 14. Јула 1878 год. (36. 33. стр. 58), од 19 Јануара 1879 год. (36. 34 стр. 149), која је ступила у живот истог дана и године).

§. 480.

Јавна продаја свршује се једнога дана, но продаја непокретности не сме се свршити пре че-

тири сата по европски по подне. Што се једног дана не прода, наставиће се следећег дана, но и тада не сме се свршити пре четири сата.

§. 481.

Кад полицајна власт види, да је престало надметање, онда ће двапут гласно казати последњу највећу цену, па ако и на опомену нико више не да, исказаће се и трећи пут, и у исти ма купцу добро уступити. Како се цена трећи пут исказе, престаје надметање.

Положена кауција враћа се одмах после свршене лицигације свима осталим надметачима осим онога, на коме је имање остало, пошто ће се кауција његова употребити или на измирење излицитиране цене у смислу §. 483. или на накнаду штете у случају §. 485 грађ. судског поступка.

(Допуна од 14 Јула 1878 год. 36. 33 стр. 58.)

Ко хоће у име другог да се надмеће мора извршној власти при лицигацији поднети у овереном препису пуномоћство (§§ 609 и 613 грађ. законика), иначе ће се осматрати за надметача (лицитанта) (Допуна од 19 Апр. 1885 зб. 41 стр. 135).

§. 482.

Како кад полза осуђеног или његових поверитеља буде изискивала, власт ће или сваки комад непокретности за себе, или све уједно продавати.

§. 483.

Јавно се продаје за готове новце, који се полажу за покретну ствар одма, а за непокретну најдаље *шеснаести* дан после свршене продаје. (Види измену од 19 Апр. 1885).

Но купац, у колико би се из цене тако купљене ствари по реду првенства морао намирити, може на толико дати признаницу место готовога новца.

Исто тако и онај купац, који ништа нема тражити од господара продане ствари, ако га поверитељи за чији се рачун добро продаје, за новог дужника приме, а дотадашњег дужника за толико ослободе, не мора готов новац полагати, него ће поверитеља писмено о томе изјаснење, влашћу потврђено, полицајној власти предати.

Остало мора се у готовом новцу положити.

§. 484.

Ако купац готов новац не положи у означеном року §. 483., полицајна власт ће наредити нову продају на трошак и штету купца.

§. 485.

Изиђе ли на другој продаји већа цена од прве, тај вишак, пошто се трошкови око тога одбију, бива у ползу дужника или поверитеља.

§. 486.

Ствари покретне или непокретне јавно ће се продавати ниже од процене, ако буде више наметаца а најмање два, а ако нема ни два, полицајна власт ће писмено (протоколарно) саслушати поверитеље, који су дошли оће ли који од њи ствар по процени да узме, или како оће да се с њоме поступи (§. 85. стецишног поступка) па ће тако и учинити.

У случају ако би при лициtacji један од купаца с места понудио за имање такову цену, која би била већа од процењене вредности, и с тим би се другима, који су ради куповине имања тога на лицитацију дошли, одузела могућност, да и сами лицитирају; или би се на против десио, да осим тог једног купца није ни било више купаца, онда ће извршујућа власт саопштити протоколарно то представшим поверитељима, па ако се они са ценом од стране јединог лицитанта датом задовоље, уступиће имање том лицитанту као једином купцу у смислу §. 481. грађ. судског поступка.

(Допуна од 14. Јула 1878 зб, 33 стр. 58.)

§. 487.

Који од поверитеља не дође на јавну продају, или писменом, влашћу одовереним, не изјасни се полицајној власти, шта да се чини са ствари, која би на јавној продаји ниже од процене иза-

шла, за њега вреди оно, што већина поверитеља о томе закључила буде.

Већина се рачуна по количини тражења; ако би мњења једнака била, важиће оно, које буде на ползу осуђеног.

А ако на продају не дође ни један поверитељ, власт ће у оваквом случају поступити онако како буде полезно за осуђеног дужника, кога би ствар на јавној продаји изишла ниже од процене.

§. 488.

О јавној продаји непокретности, полицајна власт водиће списак, у који ће завести место, дан и сат почетка и свршетка продаје, име и презиме надметача и одкуда је, колику је цену који давао, и на коме је добро остало; на том списку подписаће се два купца, или поверитеља, или надметача.

О продаји пак покретности само ће се бележити, шта је коме и пошто продано.

§. 489.

Од новаца добивених за имање, које неби пре пописа интабулирано — прибележено — било, или на њега забрана стављена била, полицајна власт ће намирити по пресуди кога треба, остатак издаће осуђеном, ако јој неби међутим било поднесено судско решење, да је и на тај остатак забрана стављена; од интабулиране — прибележене — непокретности или од покретности, на коју је забрана

стављена, добивене новце или признанице (§. 483.) послаће по одбитку добошије и папирне таксе, суду на расположење, најдаље за петнајест дана од дана продаје рачунећи.

У сваком случају продаје непокретности, послаће власт у том року суду опис граница добара, да би суд купцу писмено — тапију — издати и добро у баштинску књигу уписати могао. С продане непокретности може сам суд скинути на истом постојавше интабулације или прибелешке.

Но ако је на продатом непокретном добру управа фондова први интабулант, то ће извршијућа власт ону суму, која управи припада, заједно са интересом, а према показаном случају и интересом на интерес до дана наплате послати непосредно управи фондова, а њену квиту на примљену суму заједно са осталом сумом, ако би какве било, послаће суду. Ако би по распоредном решењу суд нашао, да је управа више примила него што јој припада, он ће вишак од управе изискати.

(Допуна од 12. Јануара 1868 год. 36. XXI. стр. 1.)

§. 490.

У случају уништења неуредне продаје, полицајна власт дужна је на нову пролају позвати првашњег купца.

§. 491.

Ако је каква покретна ствар проименце досуђена, и она у рукама осуђеног буде, полицајна

власт ће је од њега одузети, и ономе, коме је досуђена, предати.

§. 492.

Ако је ствар међутим у руке другог прешла, и овај је предати неби хтео, онда ће власт онога, коме је она досуђена, белешком на пресуди о томе известити (§. 221. грађанског законика).

§. 493.

Кад осуђени неће сам по пресуди свом парничару да уступи какво непокретно добро у сопственост или на уживање, власт ће га из притежања тог добра истиснути и коме је досуђено предати.

§. 494.

Ако се непокретно добро, које је парничару као његова својина досуђено, налази у рукама другог, н. пр. закупца, који је уговор свој с осуђеним, као пређашњим господаром, прибележио, онда ће власт закупцу наложити, да од сада закупну цену, у колико је није издао, новом господару полаже и само добро по свршетку уговора уступи.

§. 495.

Пресуда, којом је тужитељу службеност на непокретну ствар досуђена, извршује се: кад полицајна власт узме од осуђеног признање, или

ако га неће да да, или да се потпише, кад сама власт начини протокол и потпише се: да је осуђеном забрањено противну страну у уживању тог права узнемиравати.

§. 496.

Ако тужени неће по пресуди да уради какав посао, који може и други урадити, онда ће власт о томе известити тужитеља, који има право са знањем исте власти најмити другог за тај посао, а власт ће уговорену цену од осуђеног наплатити и најамнику или тужитељу предати. Не буде ли могао тај посао други урадити онако, као што би га осуђени као вештак урадио, власт ће тужитељу повратити пресулу, назначивши на њој, за што се није могла извршити, ако није пресудом уједно решено, колику ће накнаду осуђени тужитељу дати, ако не би хтео посао урадити.

§. 497.

Ако осуђени не би имао ствари а имао би од другога што примати, полицајна власт ће, ако других законих препрека нема и овај, код кога се то наоди, пристане, од тога наплатити онолико, колико за тужитеља треба, у противном случају известиће тужитеља.

§. 498.

Ако се продајом имања у једном округу не би могла пресуда потпуно извршити, онда ће по-

лицајна власт обратити се полицајној власти оног округа, где дужник добара има, а ова ће поступити по наведеним прописима о јавној продаји.

§. 499.

Кад извршујућа власт пресуду о дугу потпуно изврши, одузеће облигацију од поверитеља и предати је дужнику; а ако се дуг не буде могао цео измирити, облигација ће се задржати, но написаће се на њој колико је наплаћено.

§. 500.

Кад би се ко власти при извршењу пресуде противио, силом ће се пресуда извршити, и он ће за то по казнителним законик у суђен бити.

ГЛАВА ДЕВЕТНАЈЕТСА

О уништењу неуредне јавне продаје.

§. 501.

Јавна продаја неуредна је:

1., при којој не буде поступљено по §§. 468, 471, 475, 476, 478, 479, 480, 481 и 486.;

2., при којој су надметачи били у договору, да се само за једнога надмећу тако, да правог надметања није ни било.

§. 502.

Који је неуредном јавном продајом оштећен, може оног, који је узрок те неуредности, за петнајест дана тужита надлежном суду. 3. рок

Лицама, која су на продаји била, или позвана (§. 478.), рачуна се рок од дана свршене продаје; осталима од дана кад су за продају дознали.

Суд ће одоцњену тужбу по званичној дужности одбацити.

§. 503.

Тужба за уништење продаје поред прописаног (§. 94.) треба да има доказе:

1., да је и чему је јавна продаја неуредна;

2., кад је продаја била, или кад је тужитељ о продаји дознао; ако не би имао доказа о дану дознавања за продају, дужан је вероватно навести да му није могуће било те доказе набавити, а притом изјаснити се, да је готов заклетвом потврдити, кога је дана за продају дознао, коју ће пре сваког даљег извиђења и положити, ако захте онај против кога је тужба.

§. 504.

Ако је тужба против полицајног званичника, суд ће од истог писмено изјасњење изискати, а самог званичника онда позвати, ако би га требало соучавати, па ће свр тражења издати решење, и

ако би какве кривице полицајног званичника било, такову ће саопштити министру правде.

§. 505.

А ако је противу надметача, суд ће као и у обичној парници поступити, и при доказаној кривици надметаче поред осталог и као варалице по кривичном законик у осудити; но ако се когод на полицајног званичника позвао, суд ће од овога само писмено изјаснење изискати.

§. 506.

Јавна продаја покретних ствари не може се уништити, него се може само накнада штете тражити; осим ако би било злоупотребења и непоштења од стране извршитеља и купца ствари.

А продаја непокретности може се уништити у случајима поменутим у §. 501., осим ако би добро у руке другог купца законим начином прешло; али ако се докаже, да је овај купац дозвољавао за неуредност јавне продаје, или несавесност јавног купца, онда се продаја уништити може.

§. 507.

Док не прође петнајест дана после јавне продаје непокретности, или ако има тужбе због продаје, док решење о том извршно не буде, суд неће купцу сведочбу — тапију — издавати.

Но ни купац није дужан цену положити пре, док се ствар о важности продаје коначно не реши.
(Допуна од 19 Априла 1885 зб. 41 стр. 135).

§. 508.

При решавању тужбе због неуредне продаје, суд ће криву страну осудити и на плаћање судских такса.

§. 509.

Кад се продаја уништава, суд ће о томе надлежну полицајну власт известити, како би она могла нову продају предузети.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТА

Одмор судски.

§. 510.

Првостепени, апелациони и касациони суд не раде у дане, које је црква за светковање одредила, а осим тога два дана пред Божић, на велики четвртак, петак и суботу и још од 16 Јуна до конца Јула закључно.

§. 511.

За време одмора од 16 Јуна до конца Јула биће при првостепеним судовима по један члан са писаром ради одправљања ових хитних ствари:

1., прибелешке, забране, обуставе, интабулације, истабулације и притвора дужника као и отварања и дизања стецишта.

(Допуна од 13 Марта 1875 год. зб. XXVII. стр. 50 која важи од истог дана и године.)

2., потврђивања разних исправа, и испита какве комисије;

2 а, издавање меничног протеста;

(Допуна од 19 Априла 1885 зб. 41 стр. 135).

3., саслушања сведока болесних и који су при путу;

4., примања тестаментa по §. 439. грађанског законика;

5., дозвољавања да се акта у суду прегледе преписују и одостоверавају;

(Допуна од 13 Марта 1875 год. зб. XXVII. стр. 50 која важи од истог дана и године);

6., подношај извешћа министру правде;

7., примања новаца од поште и других надлежатељстава; и

8., примања криваца и решавања, оће ли се они под суд узети и из слободе или притвора бранити, прикупљања доказа и саслушавања сведока по кривици, и свега оног, где би опасност у одлагању била.

(Замена од 13 Марта 1875. год. зб. XXVII. стр. 50 која важи од истог дана и године.)

9. Свако потраживање по меници. За суђење меничних спорова, дежурни судија позваће још

двојицу судија трговачког реда, који су оне године за судије изабрани.

10, сва неспорна и старатељска дела, и

11, разматрање општинских пресуда о хитним стварима.

(Допуна од 19 Априла 1885 зб. 41 стр. 135).

§. 512.

Против решења овог судије, има места жалби касациономе суду, у колико иста разматрања вишег суда подлеже.

Ова решења разматраће у касационом суду, за време одмора судског, три судије, које председник одредио буде, заједно са једним секретаром и другим нужним персоналом.

(Замена од 13 Марта 1875. зб. XXVII. стр. 50 која важи од истог дана и године).

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ ПРВА

О таксама.*

§. 513.

По парницама грађанским и по судским делима наплаћиваће се ове таксе:

1., парнична, три на сто од вредности;

2., за сваки комад пресуде првостепеног и апелационог суда, и за свако решење касационог суда десет гроша пореских;

*, Ова глава не важи према доцније издатом закону о таксама.

г. 4: по решењу
из § 511. на ма
м. и. и. а. редис
и др. суд.

3., за сваки комад решења првостепеног и апелационог суда, по четири гроша пореска;

4., за сваки комад наредбе судске, по два гроша пореска;

5., за потрошени папир наплаћиваће се:

а., за сваки спор, који буде окончан код првостепеног суда било пресудом или решењем, шест гроша пореских;

б., ако пређе преко два суда, дванајест гроша пореских;

в., ако пређе преко три суда, осамнајест гроша пореских;

г., где нема спра, наплаћиваће се од једног табака двадесет пара пореских;

б., *За потврђење ташије један на сто. Ову ће таксу плаћати купац непокретног добра. Но онај који не преноси имање на другог већ на себе, неће плаћати ову таксу.*

(Замена од 24. Октобра 1870 год 35. XXII стр. 152)

7., за потврђење облигација и оних уговора, којих је вредност изражена, до иљаду гроша пореских, као и за стављање интабулације до толике вредности, наплаћиваће се два гроша пореска а за вредност преко иљаду гроша пореских, да се у сва три наведена случаја плаћа десет пара на сто гроша, и сви бројеви преко једне стотине, да се сматрају као цела друга стотина;

8., за уверење интабулационо два гроша пореска;

9., за пренос поклона покретних и непокретних ствари, за живота или тестаментом учињеног несроднима (изузимајући поклоне учињене слугама и благодетним заведењима), десет на сто од вредности;

10., за пренос поклона за живота или наслеђем било по тестаменту или по закону, учињеног сроднима у побочној линији (изузимајући задругу до шестог степена закључно, два на сто, а од седмог степена на више, пет на сто од вредности;

11., за реверс о примљеном тестаменту на чување, двадесет и осам гроша пореских;

12., за сваки судом копирани табак артије без потврђења, четири гроша пореска.

А ко сам копира у канцеларији, двадесет пара пореских.

13., за свако потврђење и за свако одостовење два гроша пореска.

Ако о ком предмету вредност није у новцу изражена, такса ће се наплаћивати по процени вештака.

§. 514.

Таксе под бројем 1. до 5. закључно предидућег параграфа наплаћиваће се кад се спор сврши. Све остале таксе наплаћиваће суд одма кад што изврши, изузимајући таксу за копирање под бројем 12, кад суд копира тужбу или одговор у парницама, а не би могао то одма наплатити.

§. 515.

Парничну таксу (§. 513. бр. 1.) плаћа губећа страна у свакој парници, било да је на што осуђена или од потраживања одбијена, па и при кратком суђењу по исправама чим се пресуда или решење изрекче, ма се стране после тога и друкчије изравнале.

Парнична такса наплаћује се и на главно и на интерес.

§. 516.

Парнична такса (§. 513. бр. 1.) не ће се наплаћивати :

а., у парницама против пунилскић маса по поведеним ;

б., у парницама стециним, и онде где осуђени нема ни поверитеље да намири ;

в., у парницама само ради обезбјеђења, а не и ради наплате потраживања вођеним ;

г., у парницама поравнењем окончаним, и

д., у парницама свршеним одустанком парничара пре изрећене пресуде, и при кратком поступку

§. 517.

Таксе под бројем 2., 3., 4. и 5. §. 513. плаћа крива страна. Ако су обадве криве, онда обе заједно као и у парницама поравнењем окончаним ако парничари друкчије не уговоре.

§. 518.

Ко поднесе сведочбу надлежног општинског суда, одостоверену надлежном полицајном влашћу, да је сиромаша и да није у стању платити, од тога се неће наплаћивати таксе казане у §. 513. под бројем 2., 3., 4., 12., и 13.

§. 519.

Правителство неплаћа никакве судске таксе.

§. 520.

Од кога би се већа такса наплатила, него што по закону припада, онај се може за петнајест дана одкад таксу плати, суду због тога жалити; а ако се ту непомогне, онда министру правде.

§. 521.

Свакоме, који какву судску таксу плати, издаће се на то признаница.

§. 522.

За сваку неплаћену таксу, која се по закону имала и могла наплатити, јемче и одговарају правителству чиновници: судије, ако су пропустили и накнадно решити, да се такса наплати, а остали, који рачун таксе праве и ове наплаћују, ако се његовим небрежењем штета правителству догоди.

Закључење.

§. 523.

Кад овај законик почне важити, укида се:

1., законик о поступку судском у грађанским парницама за књажество Србију од 12. Фебруара 1860. године № $\frac{\text{К. В. 4431.}}{\text{С. 1281.}}$

2., законодавно решење од 23. Фебруара 1860. године В№ 565., да се у поступку судском у члану 17. уводног закона место римских бројева I. и II. разуму арапске цифре 1. — 11. (Збор. XIII. стр. 54).

3., законодавно решење од 19 Маја 1860. В№ 1372., да чиновници у дејствителној служби наодећи се не могу бити избране судије у грађанским парницама (зборник XIII. страна 73.);

4., законодавно решење од 19. Јула 1860. године В№ 1790., да се заклетва, коју општински судови досуђују, у заседању општинског суда полаже (зборник XIII. 130.);

5., законодавно решење од 21. Јула 1860. године В№ 1788., по коме да се у члану 317. поступка судског погрешка исправи (збор. XIII. стр. 131.);

6., законодавно решење од 30. Јула 1860. године В№ 1858., да се парнична такса и при кратком суђењу наплаћује (зборник XIII. страна 135.);

7., законодавно решење од 18. Августа 1860. године В№ 1940., у смотрењу извршења пресуда примирителних судова из непокретног имања (зборник XIII. стр. 142.);

8. законодавно решење од 16. Септембра 1860. године В№ 7., којим се члан 48. поступка судског допуњава у смотрењу примања тужби (зборник XIII. стр. 147.);

9., законодавно решење од 10 Октобра 1860. године В№ 109., да се укине вођење пресудног протокола код суда (зборник XIII. страна 149.);

10., законодавно решење од 5. Новембра 1860. год. В№ 267, по коме да се полаже заклетва у суду а не у цркви (зборник XIII. страна 158.);

11., законодавно решење од 18. Новембра 1860. год. В№ 347., којим се последња тачка у 119. члану поступка судског преиначавља (зборник XIII. страна 159.);

12., законодавно решење од 28. Фебруара 1861. године В№ 464., којим се 10 тачка члана 262. поступка судског у смотрењу наплате построитеља какве грађевине допуњава (зборник XIV. страна 20.);

13., законодавно решење од 13. Марта 1861. године В№ 560., којим се трећа тачка тог истог члана допуњава (зборник XIV. страна 32.);

14., законодавно решење од 5. Априла 1861. године В№ 746., да се продаја непокретних добара у један дан извршује (зборник XIV. страна 80.);

15., законодавно решење од 27. Маја 1861. године ВМ 1114., којим се допуњава и измењује решење од 13. Марта исте године ВМ 560. зборник XIV. страна 92.).

16., законодавно решење од 22. Јануара 1862, године ВМ 98., којим се члан 258. у поступку судском допуњава (зборник XV страна 6.);

17., законодавно решење од 2. Јула 1862. год. којим се члан 314. закона о поступку судском измењује (зборник XV. стр. 120.);

18., законодавно решење од 25. Фебруара 1863. године, којим је додата 12 точка члана 263. закона о поступку судском о томе, које се ствари народњем војнику за извршење пресуде немогу узети (зборник XVI. страна 4.) —

А кад ће овај законик почети важити, наредиће се уводним законом.¹

Препоручујемо Нашим министрима, правде и унутрашњих дела, да овај закон обнародују и о извршењу се његовом старају; властима пак заповедамо да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покорвају.

20 Фебруара 1865 год. у Београду.

М. М. ОБРЕНОВИЋ с. р.

(М. П.)

*Видео и ставио државни печат,
чувар државног печата,
министар правде,*

Р. Лешјанин с. р.

Министар унутрашњи дела

Н. Христић с. р.

Министар правде

Р. Лешјанин с. р.

¹ Наређено је да важи од 16. Јуна 1865. године.

РЕГИСТАР

ГРАЂАНСКОГ ПОСТУПКА.

А.

Акта, кад се могу разгледати у суду §. 148. — судска кад се коме предају §. 372.

Апелациони суд, кад нађе да дело не подлежи његовом разматрању §. 316. — кад врати дело првостепену суду или одобри пресуду §. 317. — његово закључење §. 319 — приметбе његове §. 320. — у колико комада своје пресуде издаје §. 321.

Б.

Белешка шта може парничар захтевати, да се у њу стави §. 167. — шта ће садржавати §. 169. — да се прочита парничарима §. 170.

Болестан сведок како се испитује §. 221.

В.

Вештачко прегледање ствари §. 246. — кад има томе места §. 247. — колико се лица за то изискују и како се бирају §. 248. — изузећа против вештака §. 249. — који пре парнице захтева §. 250. —

каква се лица за то узимају а каква искључују §. 251. — кад се не може у суду да учини, или се ствар налази у другом округу §. 252. — кад бива пред влашћу §. 253. — кад парничари или који вештак не дође §. 254. — парничар опомиње вештака §. 255. — кад није сложно мњење вештака §. 256. — о томе се извешће сачињава §. 257. — какву накнаду вештаци добијају §. 258. — вештаци предходно полажу заклетву §. 259.

Владалац њега не може нико за сведока позвати §. 219. — не полаже заклетву §. 272.

Владика као сведок како се испитује §. 221. — како полаже заклетву §. 227.

Вишак в. продаје.

Војнику како ће се што предавати §. 369.

Вредност опредељујућа в. заклетва.

Г.

Главна в. заклетва.

Глуво-нем или нем §. 163.

Д.

Дежурни судија в. одмор.

Добра за извршење пресуде у другом округу како ће се продавати §. 498.

Докази што су §. 168. — кад се неће сматрати за истините §. 178. — кад се неће допустити а кад оће §. 179.

Достављање в. пресуда и решење. — закључења већих судова §. 315.

Допуњавјућа в. заклетва.

Дуг преко 250 гроша пор. како се доказује §. 242. — 243. — пре овог закона учињени §. 244. — кад се може сведоцима доказивати §. 245.

Дужник кад неће да положи откривајућу заклетву §. 300. и 301. — од пута задржава се §. 414. — кад остане у притвору у својој кући §. 415. — кад је у судском притвору §. 416. — да открије своје стање §. 418 — кад се ослобођава притвора §. 419.

Ж.

Жалба на суђење примирителног суда коме се даје §. 15. — за које време §. 16. — у којим случајима §. 17. — противу поравњења §. 18. — противу решења о забрани задржању §. 19. — кад је умесна шта се ради §. 20 и 21. — због неизвршења пресуде општинског суда §. 24. — противу одуговлачења у одређивању рочишта или рока §. 129. — противу којих решења и пресуда подноси се касационом суду §. 322. — противу пресуде избраног суда коме се подноси §. 445. — због одуговлачења у извршењу пресуде и решења §. 464. — због наплаћене веће таксе §. 520.

З.

Забрана како се тражи §. 378. — уз њу може ли и наплата да се тражи §. 379. — на које ствари не може се тражити §. 380. — одкад важи §. 381. — кад се од више лица тражи у један дан на једно имање §. 382. — зад може да се тражи §. 398. и 399. — на имање које се налази у рукама туженог, или кога другога §. 401. и 402. — кад се дозволи §. 403. — на колико се од имања ставља §. 404. — при којој је потребан старатељ §. 405. — на ствари, које се код дужника налазе §. 406, — на ствари квару подложне, или које се чувати морају §. 407. — на ствари, које су на путу или у ђумруку §. 408. и 409. — код друге власти добијена а не код суда §. 410.

Задржање бескућника и слугу §. 10. — путника §. 11. — како се правда §. 14. — ствари §. 408., 409. и 410. — дужник §. 414.

Заклетва где се и кад полаже §. 22., 273. и 274. — код изузећа судије §. 56. — сведока §. 234. и 240. — вештака §. 259. — кад се досуђује §. 261. — кад се може нудити §. 262. — кад се не може нудити §. 263. — ко је може нудити §. 264. — где је суд неће допустити §. 265. — распикуће, који је под старатељством §. 266. — кад се положи, а по закону неби требало §. 267. — форма њена §. 268. — ко је може опростити §. 269. — коме се по правилу досуђује §. 270. — у делима непознатим парничару §. 271. — где се полаже §. 273. — рочиште кад се одређује за њу §. 274. — кад ко не дође да је положи §. 275. — кад умре парничар а не положи је §. 276. — њена важност живо да се представи §. 277. — како се полаже §. 278. — онога који незна српски §. 279. — каквих има §. 280. — главна §. 281. — где ој нема места §. 282. — који је нуди мора и обећати да ће је примити §. 283. — где се може нудити §. 284. — у којим парницама мора се именовати лице, коме се нуди §. 285. — презадуженог који је под стецинством §. 286. — кад се немора ни примити ни повратити §. 287. — где се не може повратити §. 288. — примљена или повраћена §. 289. — кад се одма узима од парничара §. 290. — допуњавајућа §. 291. — вредност опредељујућа §. 292. до 295. — откривајућа §. 296. до 302.

Закључење овог закона §. 523.

Закључења судска шта су §. 303. — апелациони суд како изискује §. 319. — касационог суда §. 327.

Залога на пописано имање за извршење пресуде §. 469.

Заложно право одкад почиње §. 381.

Заступање парничара §. 72. — правних лица §. 73. — учесника §. 74. — оних, који на страни живе §. 75. — одсуствујућих §. 76. — неспособних §. 77. — без пуномоћија §. 87. — при извршењу пресуде §. 468.

Заштитник кад ће се парничар на њега позвати §. 67. — његове дужности §. 336. и 337. — кад одговара за штету §. 338. — кад не одговара §. 339. — кад не дође на рочиште §. 340. — кад има места заштити §. 341.

Заштићеник кад сам води парницу §. 340.

Збића која парничар не зна §. 165 — доказивање §. 178.

Званичник суда, коме даје изузећа против судије §. 55. — бележи сва рочишта у протокол §. 114. — предаје дела у очи дана рочишта §. 115.

И.

Изазивачка парница §. 316. — шта у тужби треба да се наведе §. 347. — како се извиђа §. 348. — кад изазвани докаже право §. 349. — кад изазвани не поднесе тужбу на време §. 350.

Избрани суд §. 433. — у којим случајима суди §. 434. — како се бирају судије §. 435. — кад се парничари вап суда на исти сложа §. 436. — кад се у избору судија не сложе §. 437. — која власт позива судаје и парничаре на суђење §. 438. — кад сулија не може да се прими дужности, или не дође да суди §. 439. — какву накнаду судија обија §. 440. — кад парничар неодође на суђење §. 441. — како ствар извиђа и издаје пресуде §. 442. — кад се по његовој пресуди заклетва има да положи §. 443. — има ли места жалби против његове пресуде §. 444. — коме се подноси жалба против његове пресуде §. 445. —

шта се ради по жалби против његове пресуде §. 446. и 447. — извршење његове пресуде §. 448.

Извинење парничара од личног предстанка суду §. 72.

Извиђење парнице §. 149. — кад није јавно §. 150. — бива у пуном заседању §. 151. — може сваки слушати §. 152 — кад се закључава §. 166. — како бива кад недође који од сведоки §. 173. — кад се при њему појави казнимо дело §. 174. — свршава се оног дана, кад је рочиште §. 172. — кад се довољно сврши §. 176.

Извршење преруде или решења §. 460., 461. и 462. — која је власт за то надлежна §. 463. — за аоје време мора бити §. 464. — без судске пресуде или решења, шта се остало може извршивати §. 465. — какс с пописују ствари осуђеног §. 466. — кад се крије осуђени §. 467. — кад се незна где је осуђени, или је умро §. 468. — кад се попише имање, каква се сигурност добија §. 469. — више пресуда и решења §. 470. — које се ствари у попис не узимају §. 471. и 371 а. — кад је из непокретности §. 472. — из ствари квалуу изложених или скупоцених §. 473. — за колико дана огласу се приступа §. 474. — колико дана има да протече од дана огласа до дана продаје §. 475. — продаја ствари како се оглашује §. 476. — оглас о продаји имања како се сачињава §. 477. — ко се позива на дан продаје §. 478. — ко се неможе надметати §. 479. — јавна продаја кад се свршује §. 480. — кад престане надметање §. 481. — како се продаје непокретност §. 482. — кад се новци полажу за купљену ствар §. 483. — кад купац не положи новце §. 484. — ако буевинка на другој продаји §. 485. — кад се новци да лицитацији добију §. 489. — кад се уништи прва проп

даја, па ре друга нареди §. 490. — кад се покретна ствар досуди §. 491. — кад ствар у руке другог прође §. 492. — о досуђеном непокретном имању §. 493. и 494. — о службености §. 495. — кад осуђена има да уради какав посао §. 496. — кад осуђени нема ствари §. 497. — из имања које се у другом округу налази §. 498. — кад се поверитељ потпуно или од части намири §. 499. — кад се ко при томе противи власти §. 500.

Изостанак од рочишта §. 128., 130. и 141. — може се правдати §. 134. — како се може правдати §. 135.

Изузећа против судије §. 52. — кад треба сам судија да учини §. 53. — кад и како треба парничари да учине §. 54. — како се с њим поступа §. 55. — каква је заклетва код њега §. 56. — против перовође §. 57. — против сведока §. 211.

Испитивање сведока §. 178., 208., 209., 210., 216., 222., 223., 224., 225., 226., 227., 228., 229., 230., 231. и 232.

Исправа, јавна §. 187. — кад је подпун доказ §. 188. — приватна §. 189. — да се прочита сведоцима §. 190. — подпис на њој, кад ће се сравњивати §. 196. — кад се из више табака састоји §. 197. — поцепанч или исечена §. 198. — како се суди о њеној важности §. 199. — како се подноси суду, и кад се нађе да је лажан оригинал §. 200. — о разним предметима §. 201. — кад се може и преко суда тражити §. 202. — кад се може захтевати у оригиналу или у потврђеном препису §. 103. — леме нестане §. 204. — кад нестане кривицом издатеља или другог кога §. 205. — нова кад се тражи §. 206. — нова кад се по пресуди не изда §. 207. — кад је немогуће да се узме или се изгуби §. 245. — тражбина по приватној §. 457. — кад се не призна за истину §. 459.

Итна ствар шта је §. 102. — тужба или одговор, као ће се означити да је итна §. 113.

Ј.

Јемство у чему се даје при обезбеђењу §. 390. — кад престаје §. 391. — колико се даје §. 400.

Јавна в. продаја, в. исправа.

Јавно в. извиђене.

К.

Касациони суд, кад се на њега жалба подноси §. 322. и 323. — кад дело не подлежи његовом разматрању §. 324. — кад уништава пресуде и решења нижих судова §. 325. — чија решења предходно разматра §. 326. — његово закључење §. 327. — кад оснажава пресуде или решења нижих судова §. 328. — његово решење кад је извршно §. 329. — кад учини приметбе нижем суду §. 330. — кад по његовој приметби има да се допуни извиђење §. 331. — кад му на приметбе нижи суд учини разлоге §. 332. — прве његове приметбе §. 333.

Књиге трговачке или занатлијске какву важност имају §. 195.

Корпорација §. 61.

Кратко в. суђење.

Кривица кад се обелодани §. 174.

Купац кад не положи новце §. 484. — зове се и на другу продају кад се прва уништи §. 490.

Л.

Лажна исправа кад се представља §. 459.

Лица, која по закону не могу сведочити §. 210. — која суд од сведочења искључује §. 211. — сродна кад ће се нагонити на сведочбу §. 212.

Личних права в. мешање.

М.

Менице како се узимљу при кратком суђењу §. 451.

Мешање у парницу §. 65. и 66 — код личних права §. 69.

Митрополит како се као сведок испитује §. 221. — како полаже заклетву §. 272.

Н.

Надлежност општинских судова §. 6. до 11. — првостепеног суда, како се опредељује §. 28. — за тужбу против учесника §. 29. — за онога, који у Србији не живи, или му се не зна место пребивања §. 20. — за жену и децу: брачну, позакоњену и вебрачну §. 31. — за лице, које нема стално место пребивања §. 32. — према ономе, који име више места пребивања §. 33. — за тужбе о испуњењу уговора и накнади штете §. 34. — за распре због старатељства §. 35. — о правима стварним §. 36. — за обезбеђење §. 37. — за умрлога §. 38. — за споредну ствар §. 39. — за противтужбу §. 40. — за тражења истичућа из недозвољених дела §. 41. — за чиновника §. 42. — где се тужитељ изазивље §. 43. — за поновљење парнице §. 44. — за жалбе против судије изабраног суда §. 45. — више судова за један случај §. 46. — кад обе стране даду тужбу разним судовима §. 47. — за лице, које доцније под стециште дође §. 48. — кад обе стране ненадлежном суду предстану §. 49.

Надметање в. продаја.

Накнада за штету и срамоту при обезбеђењу
§. 389.

Намирени поверитељ в. извршење.

Наплате без пресуде или решења какве могу
бити §. 465.

Недостатчно в. пуномоћије.

Незадовољство кад се пошти преда §. 119. —
против којих пресуда подноси се §. 309. — за колико
дана се подноси §. 311. — допкан или ненадлежно
поднесено §. 312. — задржава извршење пресуде §.
313. — могу ли у њему бити нови докази §. 314. —
кад се на време подноси §. 315.

Неистинити в. докази.

Нем и глупонем §. 163.

Ненадлежни суд в. предстанак.

Непокретно имање кад осуђени не ће да уступи
§. 492. — или кад се налази у рукама другог §. 494.

Неправни притежатељ §. 68.

Непристојност у суду како се казни §. 154.

Неспособност парничара §. 59. — в. сведоци.

Неставша в. исправа.

Неуредна јавна продаја §. 501. — ко се за то
тужи §. 502. — тужба за уништење продаје §. 503.
— ако је тужба против полицајног чиновника §. 504.
— ако је против надметача §. 505.

Нејасна, опстојателства пуи извиђању §. 164. —
в. тужба.

Нови докази и наводи §. 160. и 161.

Новци кад се полажу за купљену ствар на ли-
цитацији §. 483. — кад их купац не положи §. 484.
— на лицитацији добивени коме се издају §. 489.

О.

Обвезаност чиме се доказује §. 377.

Обезбеђујућа сретства §. 376.

Обезбеђење и наплата не може се једним актом
тражити §. 379. — на шта се не може тражити §. 380.
— кад више лица у један дан добију на једно исто
имање §. 382. — кад се тражи од главне контроле
§. 383. — кад суд уважи §. 384. — кад се ствар на-
лази у рркама трсџега §. 385. — кад поверитељ о
томé добије решење §. 386. — кад се тражи код више
судова §. 387. — ако рок плаћања није истекао §.
388. — накнада за штету и срамоту §. 389. — какво
се јемство даје §. 390. — кад се скида §. 392. — при
поновљењу парнице §. 430.

Обећана а не положена в- заклетва.

Облигација како треба да се сачини §. 191.
— кад важи §. 192. — кад се од власти одостовери
§. 193. — чиме се доказује њена исплата и отплата.
§. 194. — исплаћена кад се одузима §. 499.

Обустава кад бива §. 421. — како се тражи §.
422. — кал је суд реши §. 423. — ствари, за коју је
нуждан старатељ §. 424. — како се извршује §. 425.

Опште в. пуномоћије.

Општински судови — круг њихов §. 6. — за
кога су надлежни §. 7. и 8. — да ставе забрану §.
9. — задржавају од пута §. 10., 11. и 14. — како
позивају парничаре §. 12. — како извуђају парнице и
извршују пресуде §. 13. — противу њихових пресуда
или решења коме се дају жалбе §. 15. — за колико
дана §. 15. — против њихових пресуда у којим слу-
чајима ре жалба даје §. 17. — противу поравњења §.
18. — кад се даје жалба против њихне забране или
задржања с путк §. 19. — њихова такса §. 23.

Објаснење нејасних опстојателства при парвичењу §. 164.

Оглас о продаји имања за колико времена мора се издати §. 474. — где се чини §. 476, — како се сачињава §. 477. — ко се позива на дан продаје §. 478.

Одбацивање парнице §. 108. и 109.

Одбрана туженог в. суђење.

Одговор на тужбу §. 104. — какав може бити §. 205. — у колико се комада подниси §. 107. — шта треба изложити §. 107. — кад се не поднесе §. 111. — кад треба да се назначи «хитно» §. 113. — кад се пошти преда §. 119.

Одкривајућа в. заклетва — тужба в. тужитељ.

Одлагање парнице §. 108. и 110.

Одмор судски §. 510. — за време његовог трајања ко остаје при првостепеном суду и шта ради §. 511. — против решења дежурног судије коме се дају жалбе §. 512.

Одношење судова §. 58.

Одрицање исправе §. 459.

Одустанак од парнице §. 148.

Опасност чим се доказује при тражењу прибелешке §. 494. — при забрани §. 339. — кад не може да се докаже §. 400.

Опредељујућа в. заклетва.

Опроштена в. заклетва.

Основна правила овог закона §. 1.

Основ један исти кад имају више лица за једну парницу §. 60. — при тужби кад се измени §. 160.

Осуђени који се крије или је умро в. извршење.

Оштећени неуредном јавном продајом §. 502. — како за то тужбу подноси §. 503.

II.

Парница ко може у њу да се умена §. 65. и 66. — где нема места мешању §. 69. — које може водити без пуномоћија §. 87. — њено одбацивање §. 109. — њено одлагање §. 110. — њено поновљење §. 426.

Парничар неспособан да води парницу §. 59. — кад с једне стране има више лица а један основ имају §. 60. — кад више лица састављају једно тело, (корпорацију) §. 61. — ко може да се умена у парницу §. 65. и 66. — где нема места мешању §. 69. — кад умре једна страна а нема заступника §. 71. — који издано пуномоћије хоће да порече §. 90. — кад обе стране лично суду предстану §. 103. — докле се чека на рочишту §. 128. — кад не може да дође на рочиште §. 130. — коме се уваже узроци §. 131. — коме се не уваже §. 132. — коме није продужено рочиште §. 133. — ко изостане од рочишта §. 134. — да буде пристојан у суду §. 154. — кад не буде на време на рочишту у суду §. 156. — кад обе стране предстану §. 157. — ако се не поравњају §. 158. — могу обе стране опстојателства на рочишту исправљати §. 159. — има право да одговори на нове доказе §. 161. — који не одговара на рочишту §. 162. — који не зна српски §. 163. — одговара на свако опстојателство §. 164. — која збића може огласити да их не зна §. 165. — шта може захтевати да се стави у белешку §. 167. — шта треба да докаже §. 178. — шта не треба да докаже §. 179. и 180. — не сме сведока у говору прекидати §. 226 — његове приметбе на сведоцбу §. 227. — полаже одмах у руке судске трошак за сведоке §. 141. — који обећа заклетву на умре а не положи је §. 276. — кад при-

стане одмах се заклиње §. 290. — кад води парницу у другом округу §. 361.

Парнична в. таксе.

Писмо кад ко суду покаже место пуномоћија §. 86.

Писмена в. сведочба — в. избрани суд.

Поверитељ коме није било могуће узети писмену исправу на дуг §. 245. — кад се потпуно или од чести намири §. 499.

Повраћена в. заклетва.

Погрешке у пресуди или решењу како се исправљају §. 334. 335.

Подозриви сведоци §. 215.

Позив за зиклетву §. 273. — за допуњавајуће извиђење §. 318. — судски како се доставља §. 358., 359. и 360.

Покретна в. ствар.

Полицајна власт, кад бира избране судије §. 437. — кад их позива на суђење §. 438. — како извршује пресуде и решења §. 464. до 500.

Поновљење парнице, кад се тражи §. 426 — кад не може да се тражи §. 427. — шта мора предходити §. 458. — за колико време може се тражити §. 429. — задржава ли пресуду од извршења §. 430. — кад се затражи шта суд ради §. 431. — колико се пута може тражити §. 432.

Попис имања в. залога.

Поравњење парничара §. 144. — ставља се у протокол §. 145. — кад је на превари учињено §. 146. — кад се не може учинити §. 147.

Порицање в. признање.

Потврђење пуномоћија §. 80.

Поценана в. исправа.

Поштански рецелпис како служи за доказ §. 119.

Правдање изостанка од рочишта §. 135. и 239.

Правила основна овог закона §. 1.

Правни притежатељ §. 68.

Право како се доказује §. 178. и 179. — залог на имање кад се задобија §. 181.

Првостепенни суд за које је предмете надлежан §. 27. — за која лица §. 28. — за тужбу против учесника §. 29.

Предаја в. пресуда, по окружним варошима §. 336. — ван окружне вароши §. 368. — како бива у опште §. 370., 372., 373., 374. и 375.

Предмет за који нема прописаног правила како се суди §. 2. — у коме има места заштити §. 341.

Предстанак обојих страна ненадлежном суду §. 49.

Председатељ опомиње и казни непристојног парничара или сведока §. 154.

Препис в. тужба.

Препрека целог суда или већине судија §. 50.

Пресуда општинског суда како се извршује §. 13. и 24. — првостепеног за колико се дана издаје парничару §. 177. — шта је §. 303. — како се изриче §. 304. — шта мора у њој бити §. 305. — кад је извршена §. 307. — шта на њој да буде §. 308. — против које се незадовољство подноси §. 309. — која не подлежи апелурању §. 310. — како се доставља §. 358., 359., 360. и 366. — онима, који живе ван окружне вароши §. 368. — војнику док је под барјаком §. 269. — онима, који не знају писати §. 370. — надлежном лицу кад се преда §. 364. — кад не може да се изврши §. 418. — како се тражи њено извршење §. 461. и 462. — за колико време има да се изврши §. 464. — шта се без ње може наплатити §. 465. — њих више предато на извршење §. 470.

Прибелешка ко је тражи §. 378. — може ли уз њу и наплата да се тражи §. 379. — на коме имању не може бити §. 380. — од кад важи §. 381. — у један

дан од више лица на једно исто имање §. 382. — услови кад се траже §. 393. — кад се тражи чиме се опасност доказује §. 394. и 395. — на право обвезаног §. 396. — кад решење о томе постане извршно §. 397.

Приватна в. исправа.

Признање пред судом §. 181. — поречено §. 182. — пуноважно §. 183. — једног учесника §. 184 — кад мора да се прими §. 185.

Прикривање чега на обиталиште §. 121.

Прикривач ствари §. 298.

Примање како се уступа за извршење пресуде

Приметбе апелац. суда §. 320.

Приметбе касац. судм §. 330. до 333

Примљена в. заклетва.

Припрема за извиђење §. 92.

Притвор дужника кад се тражи §. 411. — шта суд ради §. 412. — поверитељ тужбу да поднесе §. 413. — ко стражара рани §. 415. — докле траје §. 417. и 419.

Притежатељ правни и неправни §. 68. — који се по пресуди истискује §. 493.

Пријавник његове дужности §. 92. — да преда туженом препис тужбе §. 104. — води протокол о рочиштима §. 114. — кад треба да преда дела за извиђење и суђење §. 115.

Продаја ствари забрањених §. 407. — како се ивале оглашује §. 476. — ко се на њу позива §. 478, — ко се на њој неможе надметати §. 479. — кад се извршује §. 480. — кад престаје надметање §. 481. — непокретности оће ли се чинити укупно или комад по комад §. 482. — полагање новаца §. 483. — нова кад се наређује §. 484. — ако се покаже при овој вишак §. 485. — ствари испод процене §. 486. — кад на њу недође који поверитељ §. 487. — како се о

њој води списак §. 488. — непокретности кад се сврши шта се ради с новцима §. 489. — кад се уништи па се друга нареди §. 490. и 509. — добара у другом округу §. 498. — кад је неуредна §. 501. — кад је ко оштећен §. 502. — кад се уништава §. 506. и 509. — пошто се сврши кад се тапија издаје §. 507.

Продужење рока §. 123. и 131. — кад се неважи §. 132. и 133.

Противник при извршењу пресуде в. извршење.

Противтужби кад има места а кад нема §. 342, до 345.

Противусловија в. сведоци.

Протокол рочишта §. 114.

Процена ствари, кад се парничари о њеној вредности несложе §. 260.

Пуноважно в. признање.

Пуномоћник који га узме §. 78. и 82. — кад поднесе неуредно пуномоћије §. 89.

Пуномоћије шта треба у њему означити §. 79. и 84. — да буде потврђено §. 80. — ко немора имати §. 81. — ко има опште §. 83. — не достатачно §. 85. и 86. — без њега ко може водити парницу §. 87. — доцније набављено §. 88. — неуредно §. 89. — кад се пориче §. 90. и 91.

Путника може општински суд задржати од пута §. 11.

Р.

Рабош како се по њему суди §. 25. — какву силу доказа има §. 26.

Разлози суда в. касациони.

Разноситељ судских акта §. 363.

Расматрање касационог суда §. 324. и 325.

Рачунска парница §. 351. — за колико дана тужени рачун предаје §. 352. — ако га не положи

§. 353. — кад се реши оће ли се примити рачун или не §. 354. — кад се неодговори, одобрава ли се рачун или не §. 355. — коме није по вољи рачун или одговор §. 356. — на сваку тачку рачуна одговара се §. 357.

Рана за стражара у обиталишту §. 415 — за сиротног дужника у судском притвору §. 416.

Рачунодавац шта мора изказати §. 357.

Рачунопримац в рачунодавац.

Реценис од стране власти кад се неврати §. 365. — како се попуњава и подписује §. 370. — о чему има силу доказа §. 371. — да се на време суду врати §. 273. — недостатак у њему §. 374.

Решење за колико дана издаје се парничару 177. — шта се њим свршава §. 303. — како се изриче §. 304. — шта се у њему мора означити §. 306. — кад је извршено §. 307 и 460. — да буде на њему и судски печат §. 308. — како се доставља §. 358., 359. и 366. — кад нема онога, коме се има предати §. 360. — оное, који живи ван окружне вароши §. 368. — војнику док је под барјаком §. 369. — оное, који незна писати §. 370. — кад се преда ненадежном лицу §. 374. — кад неможе да се изврши §. 418. — по кратком суђењу кад се задржава од извршења §. 455. — и 456. — како се тражи његово извршење §. 461. и 462. — за колико време извршује се §. 464. — шта се без њега може наплатити §. 465.

Рок колики може бити §. 116. — одкад се рачуна §. 117. — кад пада у нерадни дан §. 118. — кад има учесника §. 120. — кад се преко новина или прикривањем саопшти §. 121. — кад се одређује на шта се пази §. 122. — кад је законом изречно опредељен §. 123. — кратки §. 126. — кад прође какве су последице §. 138. — за наплату по кратком суђењу и по меницама §. 454.

Рочиште кад се одређује §. 112. — на шта се пази §. 124. — редом се одређује §. 125. — у итним стварима предходно §. 126. — одређује се и пре и после подне §. 127. — кад се одуговлачи жалба §. 129. — друго кад се одређује §. 137. — колико пута се продужава §. 142. — кад на исто једна страна недође §. 171. — кад обе стране недођу §. 172. — за поновљење парнице §. 431.

Рочишни протокол §. 114.

Рукописа и подписа савњивање §. 196.

С.

Саопштење чега, како бива преко новина и прикивање §. 121. — оное, коме се место пребивања незна §. 364.

Сведоци да буду пристојни у суду §. 154. — њихово испитивање §. 168. и 213. — из другог округа, и они, који немогу суду доћи §. 209. — неспособни §. 210. — које суд од сведочења искључује §. 211. — кад ће се нагонити да сведоче против своје родбине §. 212. — важност њихових исказивања ко оцењује §. 213. — подозрителни §. 214 и 215. — како исказују сведочбу §. 217. — њихово казивање кад доказ сачињава §. 218. — болестни како се испитују §. 221. — на што се предходно опомињу §. 222 — каква им се питања предлажу §. 223. — како се бележе њихови одговори §. 224. — да се испитани задрже у заседању §. 225. — њи не сме парничар у говору прекидати §. 226. — после њиних испита чине се приметбе §. 227. — који незнају српски да говоре §. 228 — да им се прочита њихово казивање §. 229. — кад се покажу противусловија исказивања §. 230. — о чему се питају §. 231. — кад их има и с једне и с друге страна, решава ли већина §. 232 — кад се где и

како заклињу §. 234. — кад ко неће да сведочи или да се закуне §. 235. — кад могу одбити сведочбу §. 236. — могу ли двапут о једном спору сведочити §. 237. — могу ли се пре парнице испитати §. 238. — који на време или никако суду недођу на рочиште §. 239. — кад ко обећа заклетву па умре а незакуне се §. 240. — како им се трошак досуђује §. 241. — како им се доставља позив §. 358.

Сведочба писмена кад важи §. 208. — противна садржају исправе §. 233.

Свештеници о чему немогу сведочити §. 220.

Свршетак в. извиђење.

Сигурност у пописаном имању в. извршење.

Скидање в. обезбеђење.

Скитнице могу се задржати в. скитнице.

Скупоценост в. извршење.

Слуге могу се од пута задржати в. скитнице.

Службеност досуђена како се извршује пресуда §. 495.

Случај за који нема прописаног правила, како се суди §. 2.

Слушаоци да буду пристојни у суду §. 153. — кад суд увреде §. 155.

Сравњивање рукописа и подписа кад бива §. 196.

Средства обезбеђујућа §. 376. — обвезаност чиме се доказује §. 377.

Сродника сведочба в. лица в. сведоци.

Старатељ за забрањене ствари § 405. и 406. — за обустављене §. 424.

Ствар кад се може у суду да прегледа, или се налази у другом округу §. 252. — кад се од власти прегледа §. 253. — како се процењује кад се парничари о вредности несложе §. 260. — прикривена §. 298. — која је узапћена па квару подложна §. 407. — за извршење пресуде како се пописује §. 466. —

кад се осуђени крије §. 467. — кад је осуђени умро §. 468. — која се у попис не узима §. 471. и 471-а. — непокретна за извршење пресуде §. 472. — квару изложена или скупоцена §. 473. — покретна поименце досуђена §. 491. — досуђена кад пређе у руке другог §. 402.

Стварних права в. надлежност.

Стражара ко рани кад чува дужника §. 415.

Странац, кад има парницу са Србином §. 4. — кад има да сведочи §. 241.

Судија, сам јавља за извешћа против себе §. 53. даје одговор на изузећа §. 55. — кад непризна основе изузећа §. 56. — избраног суда кад неможе да се прими суђења, или недође да суди §. 439, — избрани какву накнаду добија §. 440.

Судова колико има и који су §. 5. — кад је који препречен да реши парницу §. 50.

Сукоб између судова §. 51.

Суђење, где неможе бити §. 3. — код општинских судова како бива §. 13. — кратко кад бива §. 449. — оће ли се тужени саслушати §. 450. — бива и по меницама §. 451. — кад нема места кратко како §. 452. — кратко како се тражи §. 453. — по јавној исправи §. 454. — одбрана туженога §. 466., 456. и 458. — по приватној исправи §. 457. — кад тужени непризна исправу §. 459.

Т.

Таксе, општински судови колико наплаћују §. 23. — при решавању неуредне продаје §. 508. — које и колико окружни судови наплаћују §. 513. — кад се наплаћују §. 514. — парничне од кога се наплаћују §. 515. — у којим се парницама не наплаћују §. 516.

— кад ове стране плаћају §. 517. — од кога се не-
наплаћује §. 518. и 519. — кад се од кога више на-
плате него што треба §. 520. — ко плати издаје му
се признаница §. 521. за ненаплаћене ко одговара
§. 522.

Тапија кад се издаје на имање купљено на ли-
цитацији §. 507.

Трговачке в. књиге.

Трошак в. судија, в. парничар, в. сведоци.

Тужба због старатељства или управљања туђег
имања §. 35. — о правима стварним. о деоби и т. д.
§. 36. — о обезбеђењу §. 37. — против умрлога §. 38.
— за споредну ствар §. 39. — противтужба §. 40. —
за тражења истичућа из недозвољних дела §. 41. —
ненадлежно поднесена §. 49. — каква може бити §.
93. — шта у њој треба да буде §. 94. — у колико
преписа се подноси §. 95. — због више спорних пред-
мета §. 96 — кад је непотпуна и нејасна §. 97. —
о споредном тражењу §. 98. — кад се одбацује §. 99.
— усмена како се подноси §. 100. — колико се при-
мају од једног лица у један дан §. 101. — за итну
ствар §. 102. — у препису даје се на одговор. §. 104.
— шта на њој треба означити §. 113. — како се
доставља на одговор §. 358 и 359. — ономе који живи
у другом округу §. 362. — ономе који ван отаџбине
живи §. 368. — при кратком ноступку §. 453, — за
уништење јавне продаје §. 50. — ако је противу
полипајног званичника §. 504. — противу надметача
§. 505.

Тужени кад не држи у своје име опарничени
предмет §. 68. — ако то необзнани §. 70. — шта тре-
ба да наведе у одговору на тужбу §. 107. — кад у
одговору захте да се парница одбаци или одсожи §.
108. — кад одговор на време ненаднесе §. 111. —

кад оговори на тужбу §. 112. — кад не дође на
рочиште §. 140.

Тужитељ, кад га нема §. 3. — кад стави забрану
код општинског суда §. 14. — кад недође на рочи-
ште §. 139. — кад основ тужбе на рочишту имена §.
160, — шта наводи у тужби за откривање ствари §. 298.

У.

Увреда суду при извиђању парнице §. 155.

Укидање законика и законодавних решења овим
законом §. 523.

Умешавање у парницу §. 65. и 66.

Уништење в. продаја.

Учесници, који је суд за њих надлежан §. 29
— кад имају један основ, како се туже §. 60., 61.
62. и 63. — кад један од ових има особито право §.
64. — како се заступају §. 74. — кад могу пуномо-
ћије порећи §. 91.

Ф.

Форма в. заклетва.

Ч.

Чиновник о чему неможе да сведочи §. 220.
— може ли бити изабрани судија §. 435.

СТЕЦІШНИ ПОСТУПАК.

МИХАИЛ М. ОБРЕНОВИЋ III.

КЊАЗ СРПСКИ

СА САГЛАСИЈЕМ САВЕТА ОПРЕДЕЛИЛИ СМО И ОПРЕДЕЉУЈЕМО

ЗАКОН

О СТЕЦИШНОМ ПОСТУПКУ

ГЛАВА I.

Опредељење стечишта, надлежност суда
и случајеви кад се стечиште отвара.

§. 1.

Стециште је судско поступање, у ком се имање
каког дужника, који своје поверитеље није у ста-
њу да намири, по опредељеном у закону реду
између њих подељује.

§. 2.

Стециште се отвара код суда оног округа у
ком дужник постојано пребива, ма да би он и у

више округа својих добара имао. Против онога, који у Београду постојано пребива, отвара се стециште код суда вароши Београда.

§. 3.

Стециште се отвара у следећим случајима:

1., Кад суду сам презадужени јави, да није у стању све своје поверитеље потпуно намирити;

2., кад суд дозна, да се ко год, о ком се јавно говори, а и тражбине противу њега у суду пријављене, или на његова добра прибележене, показују да је презадужен, крије, или да је побегао;

3., кад пунољетни насљедници, који су се изјаснили да имање умрлога с пописом примају, или кад тудори или старатељи малољетних насљедника захтевају, да се стециште противу масе умрлога отвори;

4., кад један или њих више поверитеља, којих су тражбине или неоспориме или вероватно освечене, захтевају, да се над дужником њиовим стециште отвори; но у овом случају суд неће стециште одма отворити, него ће најпре одредити рочиште на време, колико је могуће краће, и никакo дуже од 15 дана, а у решењу наложиће дужнику, да он до рочишта своје поверитеље намири или обезбеди, или да на рочиште списак свог имања и својих дугова, нужним доказима снабдевени донесе, с том примедбом, ако ни једно

ни друго не учини, да ће се против њега стециште одма отворити.

Ако би поверитељ поред стецишта захтевао од суда, да зашт на добра дужникова стави, то ће суд у смотрењу зашта поступити по правилима о зашту.

§. 4.

Но не дође ли дужник на рочиште (§. 3 под 4). или ако би дошао, не докаже ли да је оне поверитеље, који су стециште против њега захтевали, подмирио или обезбедио, или да је по списку својих дугова и имања у стању све своје поверитеље подмирити, то ће се против њега одма, и без призрења на можда њиме против оне наредбе судске изјављено незадовољство, стециште отворити.

Поверитељи имаће право захтевати, да дужник истинитост донешеног списка заклетвом потврди, коју ако овај положити неби хтео, одма ће се сматрати, као да потребни списак ни поднео није.

§. 5.

За случај, да се поверитељи са поднешеним од стране оптуженога обезбеђењем неби задовољили, суд ће, почем обе стране саслуша, без одлагања решити је ли обезбеђење довољно или није? У првом случају он ће поверитеље упутити да своје подмирење од дужника особеним путем траже, а у другом ће одма стециште отворити.

ГЛАВА II.

**Зақони распоред тражбина против
стецишне масе.****I. Тражбине по праву сопствености.**

§. 6.

Онај, који би имао какву ствар као своју сопственост из стецишне масе потраживати, може искати да се таква ствар из масе истави ил ако би имање неподељено било, да се њему припадајућа чест таквог одвоји.

Нарочито има супруга дужника право захтевати, да јој се оне покретне ствари издаду, за које би доказала, да их је заиста мужу као мироз донела, па да се такве још у натури налазе, (§. 767. зак. грађанског). Овамо принадеже и оне код дужника нађене облигације, које би од других издане биле на име његове супруге, како им је новац њеног мираза позајмљен.

**II. Тражбине поверитеља из опредељених
масалних добара.**

§. 7.

Они поверисељи, којих потраживања или по сили овог закона или у сљедству заложног права

из извесних масалних добара подмирити се имају исплаћиваће се из ових добара, без призрења на остале стецишне поверитеље. Само што после измирења њиног од таквих добара претече, спада у општу, за све личне поверитеље опредељену, стецишну масу.

A. Особена опредељења у смотрењу непокретних добара.

§. 8.

Од добивене цене за продато непокретно добро, у коју се счисљава и онај трајућем стецишту од таквог добра приход, као и на суму цене придодавши можда интерес, сљедујућа се потраживања, и то по редовима, као што су један за другим у овом §. ниже изложени, првенствено исплаћују.

1. Од дана отвореног стецишта учињени трошак на одржање и руковање, као и на процењивање и продају непокретног добра.

2., Од године дана до стецишта неисплаћена заоставша, и за време овога припадајућа награда служитељима оним, који су непосредствено при таквом добру служили, и то без разлике да ли су страни или који од чланова фамилије такву службу за награду одправљали, да ли су се и онда кад је дужник под стециште пао, још у служби затекли, или су већ из ње иступили.

3., Терети државни и општински, који би се по добрима наплаћивали, за једно прошло и за једно текуће полгође, као и за свако полгође у напредак, док се добро продало неби.

4., Бранитељ масе у призрењу досуђених трошкова за труд његов при пречишћавању (ликвидирању) тражбина из таквог добра.

5., Тражбине оних, којима исто непокретно добро служи за миљачку залогу (§. 307. грађ. законика), и то по оном реду, по коме су такови интабуланти један за другим право на интабулацију по закону добили.

6., Терети државни и општински, који би од дужег вршена од добра ненаплаћени заостали.

§. 9.

Интереси од оваквих у §. 8 под 5. означених интабулираних тражбина имаће при наплати с капиталима једнако првенствено само они, који припадају за последњу годину до отвореног стецишта, и од овог до дана наплате капитала; но ако је поверитељ парницу због наплате своје интабулиране тражбине против дужника још пре повео, то ће интереси од дана поведене парнице имати при наплати заједно са главним једнако првенство.

§. 10.

Оно, што је у претидућем §-у речено, важи и за убаштињене годишње доодке, а и за друге од времена на време придолазеће приходе.

Б. Особена одређења у призрењу покретности које би као залога служиле.

§. 11.

Од цене, продајем заложеног покретног масалног добра добивене, пре исплате оног поверитеља, коме таково добро за залогу служи, само ће се они у §. 8 под 1. и 4. одређени трошкови одбити.

Интерес пак на капитал исплаћује се с капиталом онај, који од отвореног стецишта до наплате припада, и онај, који би за годину дана пре стецишта неплаћен остао, ако наплата још пре тога није парничним путем тражена, у ком ће случају интереси од дана поведене парнице заједно с капиталом исто првенство при наплати имати.

§. 12.

Но пре поверитеља у §. 11. означеног, ако би му еспап какови за залогу служио, предходиће у наплати ђумрук на исти еспап неплаћени:

- 1., ако је еспап још у магази ђумручкој, или
- 2., ако је из ове изнешен, а 40 дана од тог времена није протекло до дана отвореног стецишта.

III. Тражбине личних поверитеља из опште стецшне масе. Распоред таквих.

§. 13.

Сво стецишно имање, које по измирењу у горњим §§-ма означених тражбина, преостаје, сачи-

њава општу стедишну масу, која се на све личне поверитеље, у колико ови неби већ из оног у §§. 8. до 12. означеног стедишног имања подмирили били, обратити има по редовима, који следују, почем се предходно исплате тражбине оних, који су од отвореног стедишта на масу што потрошили, или за такову радили, као и трошкови руковања са масом и заступања такове.

Но ако се ове предходне тражбине не би могле потпуно измирити, измиривање се по саразмерности (по гуремн).

§. 14.

У први ред долазе :

1., Ако је дужник пре отвореног стедишта умро, погребни трошкови и трошкови на обично црно одело, сходно стању презадуженога. Иначе, ако је презадужени умро пошто је стедиште против њега отворено, онда ће само они, по наредби старатеља и са одобрењем суда учињени најнужнији погребни трошкови у овај ред доћи.

2., Од године дана до стедишта неисплаћена заоставша и за време овога припадајућа награда домаћих служитеља, трговачких и запатлијских слугу, као калфи, ако би такови и сама деца пропалога били, и то без разлике јесу ли се и онда кад је дужник под стедиште пао, још у служби затекли, или су већ из такове иступили.

3., Лекари, видари, (хирурзи) бабице и апотекари са оним што од пропалога за свој труд или лекове, од једне године дана до отвореног стедишта примати имају. Ово се разуме и за болест чланова породице пропалога, за које је он старати се дужан био.

4., Данак државни и терети општиаски за једно прошло и за једно текуће полгође.

5. Ђумрук неплаћени у опште, у колико по §. 12. неби наплаћен био.

Сви ови поверитељи немају један пред другим у наплати првенства, и по томе они ће се по саразмерности њиних тражбина измирити, ако маса за потпуно измирење свију достизала неби.

§. 15.

У други ред долазе, и имају се, ако маса за потпуно њихово подмирење достизала неби, по саразмерности њихових тражбина наплатити :

1., Сирочад (пупиле) и они који се њима законом уподобљавају, као што су: цркве, школе, болнице, општине и они, којих имање под старатељством стоји, које се разуме и за онај случај, кад је отац својој рођеној деци старатељ њиног искључивог имања, у колико то јест дужник као тутор или старатељ оваковој сирочади или пупили због неуредног руковања одговара.

2., Правиљство са тражбинама, које би из службених одношења чиновника и служитеља ње-

гових проистицале, и које би оно имало од таквих да наплати.

§. 16.

У трећи ред долазе сви у опште поверитељи, који нису у ма који од осталих редова изречно стављени, и у случају, да се потпуно из масе подмирити неби имали, имају се по саразмерности њихових тражбина наплатити.

§. 17.

Што се наплаћених интереса тиче на капитале оних тражбина, које су у §§. 15 и 16. означене, од ових ће само они, који за време стецишта и за годину дана пре отвореног стецишта припадају, у оном реду, у коме су им капитали, и заједно с овима наплаћивати се, које се разумети има и о неизмиреним доходцима.

§. 18.

У четврти ред спадају сви они заоставши неплаћени интереси и доходци, који заједно с капиталом или са текућим доходком у један исти ред дошли нису, и имају се међу собом по саразмерности наплаћивати, ако се неби могли сви потпуно намирити.

§. 19.

У пети ред долазе:

1., Деца пропалице, која 14. годину нису на-

вршила, за нужни судом одредити се имајући трошак на њихово до те године издржавање.

2., Супруга за удовички, њој по брачном уговору припадајући ужитак.

3., Они који би у име поклона што тражити имали.

4., Новчане казни.

Тражбине ове наплаћују се једна пред другом првенствено, као што су редом овде назначене.

§. 20.

Иностранци имају у смотрењу својих тражбина против пропалице једнако право у распореду са српским житељима, ако се напима у њихово земљи таково право даје, које иностранац у случају сумње доказати мора.

ГЛАВА III.

Стецишно поступање у опште.

I. Поступање до распродаје масалног имања.

§. 21.

Суд ће одма, како је решио, да стецишту места има, проглас о томе издати и обнародовати га.

§. 22.

Обнародовање састоји се у овоме: суд ће приковати проглас пред улазом у судско здание и на

још два јавна места у вароши, и ставиће га три пут у званичне новине, тако, да од једног до другог стављања прође по осам дана.

За житеље у месту суда обнародовање сматра се за свршено онога дана, кад се пред судом и у вароши приковало, а за све друге од дана, кад је први пут у новине стављено.

Проглас ће гласити овако :

„Суд Н. Н. обзнањује овим свима и свакоме, кога се тиче, да је на отнову §. 3. тачке Н. стеццишног поступка, отворено стецциште над целим покретним и непокретним имањем презадуженога Н. Н. из Н, и зато позива свакога, који би од истог ма по ком праву што тражити имао, да се до дана Н. месеца Н. са својим потраживањем и доказима суду овоме пријави, ако не жели искусити следства §. 54. стеццишног поступка.

Сваки који што тражити има, треба да се код суда овог нађе или сам, или пуномоћника да пошаље у 9 сати пре подне дана Н. месеца Н. иначе ће суд и без њега са дошавшим поверитељима поступити према §§. 66 и 70. стеццишног поступка“.

Поверитеље на непокретна добра дужникова интабулиране или прибележене, оне који су стецциште тражили, као и оне које је дужник показао, и све друге познате поверитеље, суд ће особено позвати, доставивши им проглас о стеццишту.

Позиве ће суд онога истог, или најдаље следећег дана сачинити и поверитељима, који у

месту суда стално живе, преко судског служитеља доставити.

Позив се има предати или самом поверитељу, или његовој одраслој кућевној родбини, или калџама. Ако поверитељ неби био у месту, а неби имао другог, коме би се позив предао, или га ови неби хтели примити, служитељ ће предати позив местном кмету, који је дужан позив за три дана или на горњи начин предати, или га на вратима обиталишта поверитељевог прилепити пред два сведока.

Поверитељима, који изван места суда но у Србији стално пребивалиште имају, послаће се позиви преко надлежне полицајне власти, која ће их или сама предати, или дати местном кмету, да их он по адресујој тачки преда.

На рецесису, који се суду повераћа, назначиће се, кога је дана и на који начин предаја извршена, и ако је прикивањем, сведоци ће се потписати или закрстити.

Рецесис се мора суду тако повратити, да га он свагда пре дана рочишта прими.

За поверитеље, који у Србији не живе, као и за оне, којима се место пребивања у Србији не зна, неће се позиви нарочито издавати; за њих важи обнародовање у новине званичне стављено.

Суд ће при одређивању рочишта имати у виду величину имања или трговине, множику поверитеља и удаљеност њиховог пребивања, па ће

према томе толико времена остављати од дана позива до дана рочишта, да се поверитељи благовремено извести могу.

Ако суду до дана рочишта нису сви рецесиси повраћени, и он посумња да је поверитељ благовремено извештен, он ће дошавше поверитеље преслушати, а за недошавше најскорије наредити, да се позову одредивши други рок, и тек кад и оне, који нису благовремено извештени, преслуша, издаће нужно решење.

Поверитељ, који није на рочиште предстао, али је своје потраживање до дана рочишта усмено, или писмено пријавио, не гуди право, али у смотрењу свога гласа, сматра се да пристаје на оно, што вишина поверитеља оће (§. 67.)

(Замена од 15. Новембра 1864 г. 36. XVII. стр. 287)

§. 23.

Суд ће стецисни одма, чим је стецисште отворено, и све остале првостепене судове о томе званично извести.

Судови првостепени, чим буду извештени о отвореном стецисшту, дужни су одма уверити се из својих књига, има ли дужник у оном округу каквих добара, интабулацијом или прибелешком оптерећених, и ако нађе да има, он ће за тамо обезбеђене поверитеље одма начинити позиве и на горњи начин о отвореном стецисшту код суда извести их, па у исто време и стецисном суду

јавити, и том приликом послати му рецесисе од ових позива, ако их суд буде предавао поверитељима у месту. За оне пак, који се преко полицајне власти предају, наредиће да стецисном их ова непосредно суду пошаље.

(Допуна од 15. Новембра 1864. год. 36ор. XVII. стр. 287.)

§. 24.

Од онога часа, како је суд решио, да се стецисште отвори, презадуженом одузима се управљање добара, ништинтабулацији, или прибележију дуга на добра његова, као ни залози, ни забрани, ни обустави, места бити може.

§. 25.

Сви после изданог и обнародованог прогласа са пропалицом закључени уговори, који би се његовог имања тикали, као и сва његова стварна обвезатељства, немају силе ни важности.

Према онима, који би своје имање пре отвореног стецисшта на друге пренели, поступиће се по §. 303. под а., грађанског законика.

Пренос целе трговине и фирме на другога, ако је учињен без знања и одобрења неподмињених поверитеља, неће се уважавати, него ће се у таком случају стецисште отворити, и таква трговина долази у стецисшту масу, ако купац или преноситељ неби могао поверитеље на други начин обезбедити.

(Допуна од 15. Новембра 1864. год. 36. XVII. стр. 287)

§. 26.

Поклони, који је пропалица на 14. дана пре отвореног стечишта ма коме учинио, према поверитељима уништавају се, и оно, што би за то време поклоњено било, пада у стечишну масу, а поклонопримци долазе у пети ред.

О поклонима, који су још раније учинени, судиће се по §. 565. грађанског законика.

(Допуна од. 15. Новембра 1864. год. 36. XVII стр. 287).

§. 27.

Чим ко падне под стечиште, сва потраживања која би ко од њега имао, ма њима у то време рок и не излазио, сматрају се као да им је рок оног дана навршен, па се исплата одма искати може.

§. 28.

Од дана изданог стечишног прогласа престаје течај свију против презадуженог код ког му драго првостепеног суда почетих парница, и оне се стечишном суду ради продужења послати имају, о чему ће се и тужитељ дотичним судом известити. Но ако би која парница на другом суду већ савршено ислеђена била, овај ће то стечишном суду одма јавити, али пре него би и парницу суду стечишном сproveо, ислеђену ће парницу сам решити и ову заједно с пресудом стечишном суду на да њи надлежни поступак послати. Исто тако и ако би пре стечишта и само извршење пресуде наређено

било, па неби још или таква извршена била, или по §. 248.¹ општег поступка судског ствари дужникове у нужни попис дошле, задржаће дотични суд извршење пресуде, и упутиће поверитеља, да се с досуђеном му тражбином стечишном суду обрати; на против, ако би ствари дужникове већ до отвореног стечишта за извршење пресуда и пописане биле, пресуда ће се у онолико, у колико се из таквих пописаних ствари извршити може, одма и извршити, и ако би што и по измирењу оваковог поверитеља претекло, доћиће у општу стечишну масу.

А ако се на против поверитељ, за чији су рачун ствари пописане и продане, не би могао из таквих потпуно намирити, доћиће са остатком у општу стечишну масу.

§. 29.

Ово, у предидућем и у §. 26.² општег поступка судског изложено правилу, т. ј. да се парнице код другог суда у течају налазеће се, стечишном суду ради продужења послати морају, односи се само на оне парнице, којима се што од имања презадуженога тражи, на против оне парнице, које се само на презадуженога личност односе, као н. пр. да он какви посао уради и т. п. остају код оног суда где су започете.

¹.. Садањег § 466

² У §. 48. садањег грађ. поступка.

§. 30.

Правило је, да се сваки има са тужбом својом сам стецишном суду до сазивног рока пријавити, и код овог своје право доказати, и по томе ако би који суд пропустио удевлотворити пропису изложеном у предидућем §. 28 и потражитеља стецишном суду упутно неби, неће моћи овај отуд никаква права изводити, ако се и сам неби стецишном суду до сазивног рока пријавио.

§. 31.

Ако би се пак ко суду стецишном с тражбином пријавио и показао, да о таковој још парница код каквог суда тече, суд стецишни обратиће се суду парнице, ради прибављења акта на конач продужења поведене парнице, ако их међу тим од дотичног суда још добио није (§. 28.)

§. 32.

Правителство и општина за наплату јавних терета као и за неплаћени ђумрук имају се само до сазивног рока с означењем тражбина пријавити, но ово доказивати неће, осим ако би се код дужника уредан докуменат исплате нашао, и бранитељ масе тражбину по таквом оспорио.

Исто тако и они, који пресуду извршитељну а неизвршену имају, само ће се пријавити.

§. 33.

Ако би ко имао какву тражбину суду пријавити, али такову из важних узрока одредити у стању неби био, то ће он моћи и такову неопредељену тражбину до сазивног рока суду пријавити, и од овог захтевати, да му нужни рок за накнадно одређење такове тражбине одреди.

Исто тако ако би који од потражитеља своју тражбину одређењем пријавио, али доказе о такој одма поднети неби могао, моћи ће он због набавке таквих искати да му се рок продужи.

§. 34.

Сваки онај потражитељ, који у месту суда стецишног не живи, мора још при пријављењу своје тражбине себи заступника у месту суда одредити, и таковог суду именовати, кога ће суд не само онда, кад се истинитост тражбине његове доказивала и ред наплате по закону стецишном одређавао, т. ј. кад се тражбина његова прецишћавала буде, моћи позивати, по који ће и иначе свагда, кад се год потреба покаже свог властодавца представљати моћи, јер у противном случају, суд ће му одма и то на његов рачун и ризик један пут за свагда, догод стециште траје, заступника у месту поставити, а њега сходним о томе решењем известити.

§. 35.

Онај, који има у залоги облигацију или другу какву обвезу дужникову, или који је на непокретно добро дужниково надинтабулиран или надбележен, кад се интабулант за дуг свој неби пријавити хтео суду, може при пријављењу своје тражбине код суда за доказ такове употребити право, које му припада по глави шестој¹ судског поступка, гласећој о заштити.

§. 36.

Суд ће стечишни у оном истом решењу којим стечиште отвара, бранитеља и старатеља масе наименовати, и њима сходни декрет на то издати, имајући овом последњем наложити, да и он на рочиште прогласом одређено суду предстане и своје рачуне поднесе.

§. 37.

Кад стечиште одреди, суд ће у једно исто време одредити и одбор из једног члана суда и писара, који ће одбор пријављивања поверитеља примати, и пред којим ће се цело поступање по овом закону предузимати; и само случаје, где би какав предмет оспорен био, или би по качеству свом судско решење потребовао, подносиће се суду на решење.

¹. Садањег деветој.

§. 38.

Бранитељ масе мора да је у закону и судоводству искусан, и зато ће суд, ако неби таквог у месту било, једно лице из суда за бранитеља масе наименовати.

§. 39.

Суд за старатеља масе да не наменује странце који у Србији постсјано не живе, даље, сроднике пропалице, свештена лица, званичнике, а ни оне, којих је владање подозрително и који немају никаквог имања.

§. 40.

Суд ће у оном истом решењу, којим стечиште отвара и бранитеља масе поставља, и нужни корак учинити, да полицајна власт одреди комисију т. ј. једног члана са писаром, која ће дужниково имање узаптити, пописати и од вештака редовно проценити дати.

§. 41.

При попису и процени, које уједно бива, мора бити старатељ масе, а позваће се и поверитељи, који су у месту, или њини пуномоћници. Због процене морају бити три вештака, који ће вредност ствари по чаршијској цени, одбијајући 20 на 100 вишином гласова опредељавати, а ако би сва тројица разног мњења била, комисија ће средњу вредност за процену узети. Такође позваће се и

пропалица, ако је у месту, да куповну цену еспана и других предмет трговине сачињавајућих ствари по својим протоколима покаже. И ову куповну цену, као и процену, дужна је комисија у протоколу тачно назначити.

§. 42.

За случај, да би дужник под стедиште падши, неодељен био, само ће се она добра и ствари у попис узети, која су искључно његова; но притом у списку морају се означити и права његова, која би имао на ствари неподељене, како би суд одма наредбу учинити могао, да се њему припадајући део изостави.

§. 43.

Оне ствари о којима је сумња да ли су сопственост дужникова, а при њему се нађу, доћи ће у списак с примедбом, ко их захтева да му се издаду по праву сопствености.

§. 44.

Готове новце, облигације, адићаре, протоколе и писма, која би се при попису код пропалице нашла, и која би се на његову трговину и радњу односила, узеће комисија, назначивши у протоколу пописа и процене шта узима, па почем тај протокол и старатељ масе и вештаци, као сведоци, својим потписима потврде, комисија ће један про-

токол такови у одостоверном од ње препису старатељу предати заједно са стварима, које ће он до даље наредбе судске имати чувати, а оригинални протокол пописа и процене заједно са нађеном готовином, облигацијама, адићарима, писмима и протоколима дужника, спровешће стечишном суду који ће јој на то признаницу отпустити.

§. 45.

Овако ће исто поступити и са стварима дужниковим, које се у другом округу налазе, због чега ће се суд имати надлежној полицајној власти обратити, која ће одма местног старатеља наименовати, и к попису и процени ствари начином горереченим приступити. По свршетку тога полицајна ће власт суду стечишном попис и процену ствари послати, а и јавити кога је за старатеља поставила, коме ће суд декрет у смислу §. 36. са сходним налогом за престанак на рочиште и подношај рачуна отпустити.

§. 46.

Ствари квару изложене, или којих је издржавање с трошком а без сваке ползе скопчано, морају најпре пописане и процењене бити, и старатељ масе дужан је списак таквих ствари суду сама поднети, који ће без сваког одлагања наредбу учинити, да се оне скорије, ма и испод процене, јавно продаду.

§. 47.

Сваки ће старатељ дужан бити о свему, што би по гласу пописног протокола примио, као добар домаћин бригу носити и старити се, да примљено у процењеној вредности, колико је могуће одржи, и за то што би год доцније приметио, да квару изложено бива, предлагаће одма суду стеццишном да се прода.

§. 48.

За ствари и добра старатељу предата, суд кауцију од њега захтевати не може, но ако би обделавање добара, оправљање здања и т. п. захтевало да се старатељу већа сума новаца преда, онда ће за такве суд од њега, ако он нема довољно непокретних добара, просто јемство захтевати.

§. 49.

Старатељ масе дужан је о свему тачан, нужним доказима снабдевен, рачун водити.

О свакој непокретном добру и његовим приходима и расходима ручун ће се понаособни сачињавати.

§. 50.

Ако је пропалица какво добро под закупом држао, то такав под тим истим условима мора и старатељ масе до даљег расположења за рачун масе продужити.

§. 51.

Старатељу масе није слободно са стеццишном масом спекулирати, јер не само да такав поступак његов, ако је за масу штодљив, неће имати никакве силе ни важности, него ће он и за сваку штету морати одговарати, и још без сваке награде за доондашњи труд његов отпуштен бити.

§. 52.

Дужности бранитеља јесу:

1., искати од суда списак свију познатих поверитеља;

2., захтевати, да му суд протоколе презадуженог и остале исправе, које су узапћене, ради надлежног употребљења на реверс изда;

3., тражбине пропалице каквог му драго рода, амор бранитељ у своје време, или на леп начин или путем суда прикупљати, и прикупљене одма суду предавати;

4., масу савесно бранити, али непротезати парнице, нити масу излишним трошковима оптерећавати;

5., у сваком сумњивом догађају извешће од пропалице искати, а и од поверитеља учинити му се могуће примедбе против тражбине појединог поверитеља примати, и такве сходно употребити.

§. 53.

Ако због какве препоне наменовани старатељ или бранитељ масе неби дужности примити се,

или њу даље отправљати могао, то они такову препону суду без сваког одлагања морају јавити, а међутим, док суд новог не постави, своју дужност и даље отправљати и повонаименованом све, што су пред собом имали, по списку предати.

§. 54.

Одређени у прогласу рок не може се на тај конач продужити, да се они поверитељи, који су пропустили са својим тражбинама до таковог пријавити се, пријављивати могу.

Но овакав непријављени поверитељ с тога, што се није на стецишту пријавио, у колико се ни по §. 53. неби оправдао, губи право наплате из стецишне масе само у колико би она пријављеним поверитељима исцрпљена била; за имање, које би пропало после овог времена ма с које стране припало, важи §. 57. стецишног поступка.

Ако је стециште отворено над посмртном масом на основу 3. тачке §. 3. стецишног поступка, поверитељи, који се нису на стецишту пријавили, а неби могли свој изостанак по §. 55. оправдати, губе само у толико своје право, што ће се они моћи из онога наплатити, што би преко измирења осталих пријављених поверитеља за наследнике остало.

(Допуна од 15. Новембра 1864. год. Збор. XVII. стр. 287)

§. 55.

Но ако би ко од потражитеља без своје кривице пропустио пријавити се до рока у прогласу одређеног (§. 22.), мора то на стецишном суду доказати, и до времена, док расположително решење оног реда, у који му тражбина по одређеном у овом закону распореду спада, неби извршним постало, обновљење рока искати, које се у томе састоји, да му суд други рок одреди, до ког се он са својом тражином пријавити мора, ако она у прогласу изложена следства не жели искусити.

§. 56.

На овакво захтевање суд ће одредити рочиште и почем саслуша бранитеља масе, што скорије решиће, има ли захтеваном обновљењу рока места, или не? према ком решењу има незадовољна страна поступити по општим правилима судског поступка у грађанским парницама.

§. 57.

У случају кад би по истечењу у прогласу за пријављивање тражбина одређеног рока, пропалома какво имање, које он пре није имао, којим му драго правом припало, суд ће нов проглас са новим сазивним роком по пропису §. 22. у призрењу овог имања издати и обнародовати с примедбом, да ће они поверитељи, који се до овог новог рока

пријаве само у овом новом имању, које ће такође у стечишну масу доћи, са осталима учесници бити.

§. 58.

Суд је дужан сваку тужбу, како њу прими, у протокол пријављујућих се тражбина увести и нечекајући да сазивни рок истече, рочиште одредити, на које ће му потражитељ и бранитељ масе предстати ради пречишћења (ликвидирања) тражбине, па ако таква уважена буде, завешће је у протокол пријављујућих се тражбина, као пречишћену, а иначе, ако се оспори, поступиће суд као при свакој другој парници, ставивши то као примедбу поред дотичне тражбине, која је на горњи начин у протокол пријављујућих се тражбина уведена.

§. 59.

При пречишћењу (ликвидирању) сваке тражбине, било да то признањем или пресудом окончано буде, свагда ће се и припадајућа бранитељу награда, ако је овај тражио буде, судски одредити.

§. 60.

У колико ће књиге занатлија и трговаца за доказ важити, као и у ком ће се случају заклетва за доказ моћи употребити, опредељено је у поступку судском за грађанске парнице.

§. 61.

Хоће ли моћи онај, који је под стечиште пао, заклетву примити, њу положити, повратити, или њоме другог понудити, прописано је у чл 168*, општег поступка.

§. 62.

Бранитељу масе није дозвољено поравнење с тужитељима чинити.

§. 63.

Накнади парничних трошкова у стечишту места нема, осим ако би или тужитељ или бранитељ масе парницу из самог несташлука протезао у ком случају један другом парничне трошкове накнадити мора.

§. 64.

Против пресуда, стечишним судом о појединим потраживањима изречених, могу незадовољне стране за прописано општим поступком судским време и на тамо прописани начин незадовољство своје изјавити и суд ће у таквом случају надлежна акта вишој судској власти, као и у обичним судским парницама шаљати.

§. 65.

За рочиште, које је прогласом одређено, суд ће благовремено спремити списке пописа и процене како покретних тако и непокретних дужни-

*, у § 266 садањег поступка.

кових ствари које се како у месту и оном округу, тако и другим окрузима назначењем нађене код дужника готовине, облигација, адиђара и вересије, ако би какове по протоколима било. К оваковим списцима дужниковог имања суд ће придодати и рачуне. које ће му старатељ на рочиште поднети, како би се из свега тога одма увидети могло право стање имања дужниковог.

§. 66.

На дан рочишта, суд ће свима представшим му поверитељима, како стање дејствително масе, тако и пријављене тражбине представити, и тада их пре свега понудити, да се с дужником поравнају, нарочито, ако би дужник још и план поднео, по коме би он поверитеље измирити у стању био, па ако се ови поверитељи склопе и дужник сагласи, како да се они сами с њиме наравнају, као и о томе, како ће се старатељи и масе заступник измирити, а и суду таксе припадајуће исплатити, суд ће поравнење то на протокол узети и одма свима пријављеним му потражиоцима и њиховим заступницима без призрења, дал су ови при поравнењу били или не, исто поравнење доставити. А међутим ће суд чрез новине огласати, како је стедиште над масом дужника, почем се овај Н. дана са поверитељима својим поравно, престало.

§. 67.

Против оваквог поравнења они поверитељи, и њихови заступници, који нису на рочишту били, не могу изузећа никаква чинити, но морају пристати на погодбу, коју су остали, који су суду предстали, закључили.

§. 68.

Ако би суд и доцније у течају стедишног поступања увидео, или да ће се поверитељи са дужником у смислу §. 66. иоћи поравнати, или да би они сви без разлике и сами међу собом погодити се могли, како да се из стедишне масе по саразмерности измире без нарочитог стедишног поступања, особито ако је дејствително стање масе незнатно, или се из самих покретности, које се лако у новац учинити могу, састоји, а поглавито ако би видео, да ће они, којима несумњено право првенствене наплате припада сву масу исцрпити, то ће суд дужан бити сваки пут, кад који од наведених случајева наступи, наредбу учинити, да се покуша или поравнење поверитеља с дужником или погодба између самих поверитеља о томе, како би се ови и ван стедишног поступања из масе сами међусобно намирли. Само ће суд свагда у таквом случају позив на рочиште на тај конач одређено имати средством новина обнародовати, с примедбом, да онај, који би од рочишта изостао,

неће моћи изузеће чинити против онога, што представши поверитељи закључили буду.

Изостанку од оваковог рочишта нема места оправдању.

§. 69.

Како се од повериоца, који би дошли на рочиште, две трећине ($\frac{2}{3}$) сагласе на поравнање, ово ће бити обавезно и за оне дошавше а неосигуране повериоце, који би били противни поравнању, ако само тражбине на поравнање представших повериоца буду укупно износиле три четвртине ($\frac{3}{4}$) вредности тражбина свију повериоца, који на поравнање не пристају, и којих тражбине према §. 13. овог закона не долазе у општу стечушну масу. Саучесници једне и исте тражбине, као и они, који би једну тражбину после отвореног стечаја међу собом поделили сматрају се као једно лице.

Оне оспорене тражбине, које нису код суда ма у ком степену решене, само ће се у толико у призрење и рачун узимати, у колико остали на рочиште дошавши повериоци по већини гласова и према принесеним доказима нађу, да оне нису оспорене и да према томе и ови повериоци имају право гласања као, да ће се и у колико и оваке тражбине у призрење и рачун узимати. Ако би гласови у овим случајевима подједнако подељени били, тада решава страна, којој према разлозима и поднесеним доказима суд приветуши. (§. 37).

Но поравнању нема места, ако би се само и један од дошавших повериоца, који имају право гласања, томе противио у овим случајевима.

1. У опште.

а., Докле се дужник због дугова налази у бегству.

б., Ако је дужник оптужен за превару или у опште кривицу из користољубља, док не буде оправдан.

2., Посебице код трговаца:

а., Ако трговац код суда није пријавио своју фирму бар на 2 године пре отвореног стечаја.

б., Ако је трговац једном већ био под стечајем, па ма да се пређе и изравнао, осим ако је сам пређашњи стечај над својим имањем захтевао, и ако је све своје повериоце потпуно намирио.

в., Ако књиге трговачке није никако или је тако неуредно водио, да се због тога не може да сазна његово право имовно стање, и

г., Ако није суду поднео списак давања и примања или неће на исти да положи клетву.

Да ли који од ових случајева постоји или не, суд ће на захтев дотичног повериоца, који би с тога био противан поравнању, извидети и решити, и кад решење судско постане извршно, суд ће, ако је решено, да има места равнању, одредити зарад тога друго рочиште, и на исто позвати повериоце на начин, који је одређен у §. 63. овога

закона, а ако је решено да нема места равнању, *продужиће стечајно поступање.*

(Замена од 23 Јануара 1876. 36. XXVIII. стр. 71.)

§. 70.

Но ако се из ма каквих узрока не постигне или коначно не реши поравнање са повериоцима, који су на рочиште дошли, онда ће суд одмах на истом рочишту наложити дошавшим повериоцима, да из своје средине изберу један одбор из три лица, који ће представљати скуп свију пријављених повериоца, докле се стечај коначно не сврши, или не дигне, и који ће се, ако је дужник молио за издржање, изјаснити, да ли му за време трајања стечаја одобравају или не.

(Замена од 24 Јануара 1876. 36. XXVIII. стр. 71.)

§. 71.

Што се издржања тиче, таково дужник само тако добити може, ако му и у колико то сви поверитељи на рочиште дошавши на таковом једногласно одобре.

§. 72.

Одбор пак бира се вишеством гласова преставних суду поверитеља, које се рачуна по количеству њихових тражбина. Ако би гласови овако рачунајући се на једнако подељени били, онај ће предлог решити, коме суд приступио буде.

А у случају, ако би потраживање само једног поверитеља преко половине целог дуга износило, па би само он један једног мњења био, а сви остали другог мњења, то ће сам суд одборнике одредити.

Такође, ако се поверитељи о избору одбора неби опредељено изјаснили, суд ће одма одбор наименовати.

§. 73.

Онај поверитељ, који је за члана одбора изабран или наименован, без важних узрока неће се моћи од те дужности разрешити.

§. 74.

Страни поверитељи моћи ће за чланове одбора изабрани или наименовани бити само тако, ако постојано у месту стецишног суда пребивају, а иначе моћи ће њини заступници, који их по §. 34 представљају, за чланове одбора изабрани бити.

§. 75.

При избору одбора треба скуп поверитеља и награду за труд како старатељима, тако и члановима одбора да определи вишеством гласова по тражбинама, и да назначи, колико ће се у име те награде имати измирити из извесних масалних добара, а колико из опште масе. А у случају, ако би потраживање само једног поверитеља преко

половине целог дуга износило, па би он сам једног мњења био, и сви остали другог мњења, то ће сам суд одредити награду старатељима и члановима одбора.

Ако поверитељи пропусте одредити награду старатељима и члановима одбора, доцније ће се погодити одбор са старатељима, а ако се неумогне погодити, суд ће им награду како доондашњу, тако и за унапредак одредити, као што ће суд такову и члановима одбора, ако ови на горњи начин неби били погођени, на захтевање њихово по саслушању заступника масе одредити.

§. 76.

Избрани одбор сматраће се за неограниченог пуномоћника укупности поверитеља, и као такав неће морати особена пуномоћија, где би таково у извесним случајима по грађанском законуку нужно било, од укупности поверитеља тражити.

§. 77.

Ни један од осталих поверитеља неће смети учествовати у решавању одбора, но само што би имао у интересу масе предложити, може му предлагати.

§. 78.

Кад би год ко, од речена три члана одбора, случајно од дужности изостати морао, имаће то суду јавити, и у место себе заступника код суда поставити.

§. 79.

Одбор ће одма, чим избран буде, дужан бити суду једног свог члана одредити на то, да позиве и решења судска у име његово прима, о чему ће и суд извести.

§. 80.

Цео преглед масе спрењени по §. 65. као и списак тражбина пријављених, суд ће одма изабраном одбору на увиђење дати с налогом, да он по расмотрењу таквих примедбе своје, ако би какве учинити имао, учини; па ако одбор то с места учинити неби могао, суд ће му на тај конач и један кратки рок одма на саслушателном протоку одредити.

§. 81.

Ако би одбор на то суду какве примедбе учинио, суд ће према стању ствари одма надлежно поступити, као што ће у исто време и продају имања дужниковог наредити, у колико томе неби законих каквих препона на путу било.

§. 82.

При наређивању продаје имања, суд ће за сва како покретна тако и непокретна добра дужникова полицајној власти писати, да их ова по прописима

главе XIV.¹ општег поступка судског за грађанске парнице лицитандо прода, приложивши писму свом и списак продати се имајућих добара и ствари.

§. 83.

За свако непокретно добро суд ће стечишни такође полицајној власти јавити, који су му се од поверитеља пријавили, да им таково добро за миљачку залогу служи, као и који су му се јавили да убаштићену службеност и какову на таковом имају, како би она прве могла позвати, да лицитацији присуствују, а о другој да лицитанти као за терет на добру стојећи знати могу. Исто тако

§. 84.

Суд ће дотичној полицајној власти на знање дати, које од покретних ствари и коме за залогу служе, како би полицајна власт пре него такову продаји изложи, и залогоимаца на лицитацију позвати могла.

§. 85.

При продаји покретних и непокретних ствари испод процене, извршителна власт придржаваће се прописа §. 261.¹ судског поступка за грађанске парнице.

¹ Садашњег поступка грађанског Гл. XVIII.

¹ Садашњег поступка грађанског §. 486.

§. 86.

Сви се старатељи одма од дужности разрешавају, чим су добра испродавана која су пред њима била, само остају одговорни за рачуне докле ове одбор не расмотри и суд не уважи, на који конач су дужни они одмах по распродаји добара и оне до учињене распродаје вођене рачуне к онима пре по §. 36. поднешенима накнадно поднети.

§. 87.

При свакој предаји рачуна, старатељи ће и оно што би'у име награде припадало им, поискати, у колико за такову већ измирени не би били, с назначењем шта и колико од извесних непокретних добара, а шта из опште стечишне масе, и дал по погодби или без ове траже.

При опредељењу овакве награде суд ће се придржавати опредељења §. 75. и зато ће пре него такову сам определи, одбор о поискавању старатеља саслушати, а у призрењу досуђења првенства у наплати овакве старатељима припадајуће награде, суд ће се управљати од чести по §. 8. под 1., и §. 11 а од чести по § 13.

§. 88.

Чим суд од ког старатеља рачуне добио буде, призва ће одбор, да му овај, ако би какове примедбе на такове учинити имао, даде, па ако одбор примеће због недостатчности рачуна учини, од-

редиће суд рочиште, на које ће како одбор тако и старатеља позвати. На оваквом рочишту стараће се суд о томе, да се одбор са старатељем споразуме, како да се неисправност рачуна исправи, а ако то могућно не буде учинити, то ће суд даље као у свакој другој парници због рачуна поступити.

§. 89.

Бранитељ ће масе дужан бити известије суду поднети о успеху њиме прикупљане по тачки 3. §. 52. вересије дужникове, па и означити шта у њиме награде за таково скупљање вересије тражи, коју ће му награду суд према успеху показаном одредити, и коју ће бранитељ из опште стецишне масе првенствено по §. 13. наплатити моћи, а што се тиче награде за пречишћење (ликвидирање) тражбина, он ће само суду подносити назначење оних досуђења, која су по §. 59. у овом смотрењу истекла, па ће наплату по том ил из извесних добара (по §. 8. под 4. и §. 11.) ил из опште стецишне масе (по §. 13.) тражити.

§. 90.

Што се тиче награде члановима одбора припадајуће, ови ће кад им се таква по §. 75. определи према таковом опредељењу ил из извесних масалних добара ил из опште масе наплату од суда тражити моћи.

II. Измирење поверитеља.

А, измирење поверитеља из непокретних масалних добара.

§. 91.

Чим се непокретно добро у новац учини, дужан је стецишни суд по званичној дужности рочиште одредити, на које ће ради опредељења првенствености тражбина, којих се наплата из таквог добра тражи, осим дотичних првенствених и ипотабулираних поверитеља и бранитеља масе па и дужника или онога, који би на место последњег извешће о стању ствари дати могао, позвати. По томе ће суд нужно истраживање учинити и решење донети о распореду, по коме ће се добивена од добара цена по пропису §. 8. расположити.

§. 92.

Позив на рочиште мораће у себи садржавати опис продатог непокретног добра, и суму отуда добивену с препоруком, да сваки од пријављених поверитеља своја писмена доказателства, којима би право првенствене наплате своје тражбине из таквог добра доказати могао, собом донесе, јер ће у случају изостанка у колико би ред наплате за тражбину његову оспорен бив, од наплате горечене суме за добро добивене, искључен бити.

Овај се позив мора сваком од потражитеља или њиховим пуномоћницима, крја у месту суда по §. 34. бити морају, доставити, а и пред здањем суда прилепиће се, где ће до дана рочишта стојати.

§. 93.

За свако интабулацијом оптерећено добро и његову принадлежност мора се особено иследовање чинити о реду тражбина, којима исто добро за безбедност служи.

§. 94.

На рочишту ће морати сваки поверитељ, у сајузу са својим одпре учињеним до сазивног рока пријављењем, своје потраживање представити, с назначењем количества или суме таковог, као и времена, одкад је право заложно задобио, па у случају потребе и о томе документе нужне показати.

За доказивање оваковог у наплати првенства учињени се трошкови тражити не могу.

§. 95.

О сваком оваквом првенственом и заложном праву, које би поверитељ који доказивао, има се не само бранитељ масе преслушати, но и сваки од повнати поверитеља може од своје стране на то примедбе учинити. Међу тим ће се већ једном пречишћена (ликвидирана) тражбина моћи само с

оним збићама нападати, која би се или после пречишћења (ликвидације) открила, или после ове следевала. У колико би пак тражење ког поверитеља у призрењу првенственог и заложног права оспорено било, мора се одма к нужном ислеђењу и то усмено приступити.

§. 96.

Сва она потраживања, о којима се првенствено и заложно право од поверитеља неоспорава, заводе се у један текући протокол с назначењем, како је ствар при иследовању свршена, колика је сума уважена као капитал, с колико интереса као и с којим првенством. Но ако је које од потраживања опарничено, само се заводи у исти текући протокол примедба, којом се упућење чини да дотични особени протокол парнични.

§. 97.

Ако исправност какве уредно пријављене тражбине, о којој се наводи да је добром непокретним обезбеђена, или признанством бранитеља масе или пресудом извршном још решена неби била, па би дуг и при рочишту од масе бранитеља оспорен остао, то ће се оспорена тражбина у ред онај куд би иначе, ако би досуђена била спасти морала, ставити с нужном о томе примедбом; но ако би се у исто време и само право заложно оспорило, одма ће се по пропису §. 95. поступити.

§. 98.

Ако се ислеђење о првенственим и заложним правама једног дана свршити неби могло, мораће се оно одма следећег дана, и то колико је год могуће скорије продужити.

§. 99.

Онај, који би од рочишта изостао, моћи ће изостанак оправдати, ако докаже, да је неизбежну препону имао; но оправдање треба да поискано буде у течају 8 дана, после рочишта, ил ако и за то време неби могуће било то учинити, за 8 дана од оног времена, кад је пренона престала, тек само свагда пре, него што би судом изречена распоредна пресуда извршном постала, јер после тога, неће га суд у призрењу оправдања изостанка ни саслушавати.

§. 100.

По свршетку иследовања суд ће распоред определити, по коме ће се поверитељи из цене од добра непокретног добивене измиритивати, у који ће распоред доћи на своје место по пријављењу и оне тражбине, које би још на пресуђењу биле, и то за случај, ако би позније кад пресуђене буду, за умесне и истините нађене биле. Распоред се чини на основу признања парничних страна, и на принесеним писменим доказима, који ће му се последњи и приложити. На заклетви и искази-

вању сведока распоред почивати не сме. У колико би се очевидно показало, да ће једна част дугова на добро убаштињених, сама цену за добро исцрпити, моћи ће суд при распоређењу за све остале поверитеље у решењу ставити, да је из таквог узрока њино право, по коме би се имали и они из добивене за добро цене измирити, престало.

§. 101.

Онима, који су своја интабулирана потраживања стецишном суду пријавили, али на рочиште по §. 91. нису дошли, ако им такова од заступника масе и других по §. 91. на рочиште дошавших поверитеља призната буду, суд ће им досудити; но ако би њихова истраживања с које год стране оспорена била, па би и суд основаност оспорења уважио, то ће он у распоредном решењу изречно прогласити, да због тога од рочишта изоставши лишава се права наплате из дотичног добра добивене. Но оваковим решењем не губи поверитељ право на наплату из осталог имања стецишне масе. У осталом таквом поверитељу остаје право ползовати се наређењем §. 99. и §. 55. овог поступка, ако је у таквом случају.

§. 102.

Решење судско о распореду издаће се свима оним у месту десившим се поверитељима ил њиховим заступницима, који наплату из дотичног

добра траже, а међу тим ће се распоред доставити и одбору а и приковати на здање судско, да га и остали поверитељи за 8 дана читати могу, с тим додатком, да ће се по истечењу рока овог ако за то време никакве примедбе против распореда учињене не буду, к исплати по распореду приступити.

§. 103.

Чим распоредно решење силу извршну получи, суд ће приступити кончаном подељењу суме, од продатог добра добивене, придржавајући се у првенству исплате оног реда, који је у распореду означен.

§. 104.

Овакве благовремено поднешене примедбе, које може чинити сваки од оних по §. 91. на рочиште дошавших поверитеља, суд ће примити као незадовољство изјављено против распоредног решења, и с њим даље по прописима општег судског поступка за грађанске парнице поступити. Но ако неби оспорена тражбина целу масу исцрпљивала, суд због тога неће задржати исплату осталих поред поверитеља, него ће онолико, колико је оспорено, са интересом иставити, и код суда у депозиту задржати, а са осталим к исплати осталих поверитеља по распореду приступити. Ако би интерес на оспорену суму до исплате припадао, то ће се поред главног и интерес иставити, и у де-

позиту задржати, рачунећи овај за време до 30 дана од дана, кад распоредно решење извршним постане.

§. 105.

Ако би се по овако изјављеном незадовољству против распоредног решења, ово тако преиначило, да онај поверитељ, коме је по заложном праву првенство било судом дато, таквог првенственог права лишен буде, то ће онај, који је незадовољство изјавио, моћи од свију оних поверитеља, који се с тим ползују, сразмерно накнаду трошкова захтевати.

А ако онај, који је против распоредног решења незадовољство изјавио, изгуби парницу, дужан ће бити штету тим причињену дотичним поверитељима накнадити.

§. 106.

Суд ће, ако се сви дотични потражитељи из добра подмирити нису могли, њихове тражбине у трећи ред обичних личних поверитеља пренети, а иначе заоставши рест готовине општој маси причислити.

§. 107.

У случају, где су какви доходци интабулирани, суд ће при стедишту поред исплате доходака иставити и капитал онолики, колики је нужан, да би се од њега рачунећи 6% онај интабули-

рани доходак (приход) добити могао. Овај капитал има се обезбедити, и кад право на доходак (уживање) престане, може се употребити за подмирење оних поверитеља, којима би такви по прописима овог закона припадао, у колико они неби још подмиреени били.

§. 108.

По овим прописима од §. 91. догде изложенима поступиће се и онда, кад би само приходи од каквог добро на заложне поверитеље поделити се имали, који случај може бити или због тога, што би приходи сами по себи могли застрети тражбине интабулираних поверитеља, па би се за то и продаја добра доцније учинити могла, или због тога, што се добро непокретно по правном својству његовом продати неби могло.

У последњем ће случају суд дужан бити одма, чим сазивни рок протече, приступити к иследовању за опредељење распореда међу интабулираним поверитељима, како би се подељење прихода доцније по таквом распореду чинило.

§. 109.

Но ако је дужник имао што од кога да прими, па је тај дуг на добра свог дужника интабулирао, а његови поверитељи на то примање његово надинтабулацију поставили, па би подељење

дужникове интабулиране суме захтевали, то ће се поступити по прописима §§. 91 до 108.

Б., Измирење поверитеља из покретних ствари које им за ручну залогу служе.

§. 110.

Ако је заложена покретна ствар по наредби суда продана, суд ће бранитеља масе и поверитеље, који су му се пријавили да им та ствар за залогу служи, као и оне, који првенствено право наплате из те ствари имају, по пропису §. 91. позвати да тражбине своје и првенствено право докажу, па чим ови то учине, одма ће суд, не издавајући решење о распореду, по доказаним првенственим правима цену за ствар добивену у смислу §§. 11. и 12. делити.

§. 111.

Само ако би се распра између бранитеља масе и поверитеља, којима је ствар за ручну залогу служила, или између последњих у призуењу заложног или првенственог права породила, па се иначе изравнати неби могла, суд ће то нарочито иследити и пресудити. Оспорена ће сума при делењу иставити се и у депозиту код суда задржати, а неоспорена част цене од продане ствари добивене, коме припада поделити се.

В., Измирење личних поверитеља из опште стецинске масе.

§. 112.

Измирење поверитеља из опште стецинске масе има се чинити по редовима у §§. 14. до 19. изложенима. Но пре него се к измирењу тамо означених редова приступи, морају се трошкови за заступање и руковање масе, као и на одржање такве учинени, у колико такви нису већ из масалних добара подмирени, по §. 13. измирити.

§. 113.

Кад сазивни рок протече, и кад су поверитељи оне тражбине њихове, које или првенствено из опште стецинске масе наплатити имају, или које ради наплате у први ред долазе, доказали, суд ће у колико би готових новаца од продатог имања имао, најпре суму готовине у једном списку означити с примедбом од чега је таква наплаћена, па онда испод тога редом оне позиције, које се првенствено наплатити имају изложити, и потом ставити шта остаје да се по измирењу првенствених позиција за подмирење поверитеља првог реда употреби. Онда ће суд даље у списку испод заоставине од измирења првенствених позиција суме први ред поверитеља поименце, који у такви с коликим тражбинама спадају, и колико им из готовине припада, изложити, па ако би што пре-

остало за поверитеље другог реда, на концу списка шта остаје назначити.

§. 114.

Овакав ће списак суд дати приковати пред здањем својим и на њему назначити дан, у који је списак на здање његово прикован, да сви они неизмирени поверитељи, који с расположењем овим неби задовољни били, суду примедбе своје од дана у који је списак на здање прикован, за 8 дана учинити имају, јер ће суд по истечењу овог рока по списку подељење учинити, ако никакве примедбе учинене неби биле.

Један екземплар оваквог списка суд ће у исто време кад га на здање своје прикује и одбору доставити.

§. 115.

Не учине ли се никакве примедбе, суд ће по истеку рока у §. 114. означеног готовину по списку поделити, а ако би ко од поверитеља примедбу учинио, суд ће по §. 104. поступити с том разликом, да ако деоба бива по гурема, онда да се и сума по пропорцији истави.

§. 116.

Начином означеним у §§. 113. 114. и 115. поступаће суд и при подели готовине, према другом а тако и према осталим редовима, а нарочито ће

дужан бити у списцима од сваког реда начином у §. 114. позивати све без разлике и неизмирене још поверитеље, да му своје примедбе за 8 дана поднесу, ако би такве имали, с којима ће, ако би му их поднели, онако, као што је у предидућем параграфу речено поступити.

III. Правила за сворије измирење поверитеља.

§. 117.

Измирење оног реда поверитеља, за који би довољно готовине од распродатог имања било, суд протезати неће зато, што још неби сво имање у новац учињено било, јер ће суд оне суме, које би од доцније распродатог имања примио, као и оне, које би по измирењу залогоимаца од залог преостале (§. 106.) к оној готовини, која је као рест по измирењу предидућег реда преостала, у списку за следујући ред сачинити се имајућем свагда моћи као готовину причисљавати.

§. 118.

Ако ли би у најближем реду, који за исплатом чека, где која само од позиција још као оспорена на путу парнице била, то ће стеципни суд моћи приступити к подељењу готовине на остале, почем онолику суму заједно са 30-дневним интересом (§. 104.) у депозит истави, коликом ће застрети оспорене тражбине, ако би доказане доц-

није биле, по чему ће и распоред у том смислу сачинити.

§. 119.

Ако би маса имала таквих дејствителних дугова, којима је или рок наплате одложен, или за које би се видело да ће се тешко наплатити моћи, или да је наплата с трошковима скопчана, то ће се бранитељ масе, одбор и сви неизмирени поверитељи позвати да изјаве суду, да ли да се продаду такви дугови на јавној лицитацији, или ће их примити поверитељи који су с наплатом на реду да такове сами наплаћују.

У последњем случају ће се тражбине дужникове или његова вересија на поверитеље поменутог реда по мери оне суме, која им за подмирење припада пренети, и зато ако вересија буде већу суму износила од оне, која је нужна за подмирење реда оних поверитеља којима се вересија вручава, ова ће им се само тако предати, ако они довољно обезбеђења даду, да ће оно, што више по наплати њиховој претече, суду донети, или и без јемства ако на то поверитељи свих осталих редова саизволе.

Овако измирење с вересијом значи ће суд на свима оним документима, по којима су поверитељи наплату својих тражбина имали добити.

Вересија ће се пак лицитандо продати, ако више дотичних поверитеља, по сумама тражбина

рачунају, то захтевало буде, или ако би то одбор тражио, као од таквих нарочито овлашћен.

§. 120.

Но ако је пречишћење (ликвидација) сасвим свршено, и сва добра већ ако су испродавана, и новац примљен, поделење се не сме због тога обуставити, што би се вересија дужникова купити имала, но мора се таква, ако је за готовину дотични поверитељи примили неби, јавно продати, и што се отуда добије поделити.

§. 121.

Што би дужник само као уживаоц плода (као н. пр. из фидеикомиса) добијао, куда спадају и други доходи и од времена на време долазећи приходи, у колики то нарочито законом од извршења пресуде изузето не би било, употребиће се такође на исплату његових поверитеља тако, да се ови редом наплатити могу, у ком смислу ће суд и нужно расположење учинити, како ће се они по реду и отуда измиривати.

§. 122.

Лични поверитељи трећег реда неће се моћи распоређивати пре, него што се види, који ће од залогоимаца још у тај ред доћи морати, и зато ће суд, кад би се за продајом заложених добара исчекивало, а готовине би нешто у општој маси

било, ону готовину, која би по измирењу првог и другог реда личних поверитеља претицала, употребити на измирење оних поверитеља, који би се иначе из извесних добара имали откуда наплатити, па на њихово место општу стецишну масу поставити, да она новац доцније заједно с интересом до дана наплате прими.

§. 123.

Ако би пак случај био да само неки од поверитеља који се из извесних добара намирити имају, још измирење из таквих исчекују, а и сумњају, да ће се отуда моћи потпуно наплатити, суд ће, ако је мало таквих поверитеља а новаца у општој маси доста има, да би се и они и поверитељи трећег реда подмирити могли, распоред трећег реда моћи тако сачинити, да и њих у такве узме с примедбом, да они право наплате своје из извесних добара општој стецишној маси уступе, па после да у ову онолико, колико се из извесних добара наплатити узмогне, и унесе.

IV. Правила о начину исплате.

§. 124.

Исплате бивају на квите, а међутим ће суд на документе по којима су тражбине искане и доказане, како су и колико такве измирене беле-

жити, кад документе поверитељима враћао буде због тога, што се потпуно нису могли подмирити,

§. 125.

Ако је који од поверитеља, за кога је рачун сума тражења због оспорене тражбине у депозит са једномесечним интересом стављена, пре истека месеца тражбину пресудом добивену оправдао, издаће му се интерес до дана исплате, а рест од интереса узеће се у стеципну масу.

§. 126.

Припадајуће суме оним поверитељима, који се за њих нејављају, оставиће се код суда у депозит.

V. Окончање стеципно.

§. 127.

Чим је цела стеципна маса исцрпљена, суд ће начинити извод о томе, колико је цела маса износила, колико је сваки поверитељ добити имао, и колико је добио, па ће један екземпляр тога извода одбору поверитеља доставити. Затим ће суд средством новина проглас издати, да је стеципште свршено, а одбор ће и бранитеља масе решењем сходним од дужности разрешити.

VI. Подељење доцније одривеног дужниковог имања.

§. 128.

Ако би се ма кад после свршеног стеципшта какво добро дужниково пронашло, које је требало да у масу стеципну уђе, а суду није при држном стеципшту познато било, то ће се таково, почем се оно узапти и прода, између поверитеља, којих су тражбине при стеципшту пречишћене (ликвидиране), но који се потпуно подмирити нису могли, онако исто накнадно поделити, као да је у време стеципшта у масу ушло било.

VII. Наплата у стеципшту пречишћених (ликвидираних) тражбина из доцније дужником стеченог или овогом припадшег имања.

§. 129.

Из имања, које би пропалици после закљученог стеципшта припало, или које би он стекао, сваки поверитељ, који је своју тражбину пречистио (ликвидирао), има право с места наплату захтевати, због чега ће и суд на такво захтевање одма наредити, да се дотично имање дужниково узапти, попише и процени, и из продаје таковог да се потражитељева пречишћена (ликвидирана) тражбина измири. Међутим док за рачун овога не би имање пописано још било, ако би један или њих

више поверитеља дужникових поискали, да се стециште над таквим имањем отвори, и тада они, који су на прошлом стецишту тражбине пречистили (ликвидирали), никаква првенства неће моћи изводити из такове раније пречишћености (ликвидације) према осталим поверитељима, који се на новоотвореном стецишту пријавили буду.

ГЛАВА IV.

О поступању с презадуженим и о казнењу повиног.

§. 130.

Како суд реши да се против дужника стециште отвори он ће и овога одма позвати, да своје имање под заклетвом открије, ако он то већ до стецишта на захтевање поверитеља по §. 4. учинио није, па ако дужник то неби хтео учинити суд ће га под затвор ставити.

§. 131.

Суд ће дужника под затвор ставити и у следећим случајима:

1. Ако он као трговац нема никаквих или нема уредно вођених трговачких књига.

2. Ако неби могао на суду показати да је без своје кривице пострадао.

3. Ако се на њега подозрева, да ће побећи.

4. Ако суд, испитујући узроке због којих је пропао, дознао да је ишао на то, да превари своје поверитеље.

§. 132.

Што се тиче казнења банкрота, прописано је у глави XXVI. казнителног законика. Што се пак тиче ислеђења банкрутства, суд је дужан сваки пут сам по званичној дужности приступити к ислеђењу ради уверења, да ли је презадужени такав који по казнителном законик у казни заслужује, према чему ће га и осудити.

§. 133.

Сваки поверитељ има право захтевати, да му се изјаснења дужникова о узроцима, због којих је пропао, саопште, и суд је дужан примедбе и доказе, које би који од поверитеља у томе против дужника имао, у призрење узети.

ГЛАВА V.

О благодејањима која се невином дужнику дају при уступању имања.

§. 134.

Дужник, који је без своје кривице тако пострадао, да није у стању све своје поверитеље

потпуно намирити, и који би без одлагања суду сво своје имање верно представио захтевајући, да се стециште над таквим отвори, те да он таково својим поверитељима уступи, има право сле-дујућа благодејања поискавати:

а., да се због дугова под затвор не стави;

б., да му се од алина, постеље и покућства толико остави, колико је за њега, његову супругу и његову још на пут неизведену децу необходимо нужно.

Уступљење имања не даје дужнику право на издржање. Он ће таково само моћи, да му се драговољно учини, у опште од свију поверитеља тражити, изузимајући случај, где би који од појединих поверитеља по законик у грађанском иначе обвезан био издржање дати му.

§. 135.

Захтевање гореизложених благодејања бива на следејући начин:

Дужник мора:

а., сам надлежном суду јавити да он није у стању све своје поверитеље потпуно намирити, наводећи и узроке због којих је без своје кривице пострадао;

б., поднети списак свог имања и својих дугова, и изјаснити се, да је свагда готов истинитост свог списка и заклетвом потврдити;

в., предложити списак оних ствари, које он као неопходимо нужне за себе захтева;

г., молити да му поверитељи на издржање што драговољно даду, и да се одреди рочиште поради преслушања његових поверитеља у смотрењу његовог захтевања.

§. 136.

На овакво захтевање, суд ће против дужника као против пропалице по прописима главе III. стецишног поступка стециште прогласом отворити и у њему назначити узрок отвореног стецишта, позивајући све поверитеље дужникове на извесно рочиште, с примедбом, да ће се предмет уступлења имања дужниковог као и овога захтевање извесних благодејања, којих се определително назначење у канцеларији суда видети може, са онима, који на рочиште дођу предузети и окончати, а међутим ће суд даље према имању дужника по правилима стецишним поступити.

§. 137.

Ако сви на ово рочиште дошавши поверитељи захтевање дужниково одобре, суд ће сходно овом одобрењу одма наредити, шта да се од имања дужниковог за овога истави. На против.

§. 138.

Ако и само један поверитељ неби хтео на захтевање дужниково пристати, суд ће оне од њих

који му благодејање одобравају дужнику знања ради саопштити а сваког оног, који не би дозвољавао да се тражена благодејања дужнику учине, о узроцима и доказима, које би против дужника навести имао, саслушати, но пре тога ствар решити неће, док и узроке пропалости дужникове по опредељењима главе IV. не испита.

§. 139.

За случај, да дужник или као небрежљив или као варалица осуђен буде, лишава се и траженог благодејања према умесности или неумесности навода којима се оно од поверитеља одбија, сходно решење донети, које ће како опим поверитељима или њиовим заступницима, који захтевано благодејање или по свему или од чести одобравали нису, тако и дужнику доставити; против кога решења обе стране могу по правилима општег поступка судског даље поступити.

§. 140.

Дужник тим, што своје имање поверитељима уступа, неослобођава се дужности све своје дугове временом потпуно измирити.

§. 141.

И при уступању имања мора сваки поверитељ своје потраживање са бранитељем масе по прави-

лима о стеципшту пречистити, као што ће и суд масу стеципшну распоредити, ако се поверитељи једногласно неби изјаснили да ће они уступљено имање сами међусобно поделити.

ГЛАВА VI.

Стецишни поступак над фабрикантима, трговцима у опште и трговачким друштвима.

§. 142.

Прописи овог стеципшног поступка важе такође за трговце, фабриканте и друга трговачка друштва са слеђујућим особеним опредељењима.

§. 143.

Кад који трговац или фабрикант престане плаћати што има да плати, дужан је то истог дана суду јавити.

Код трговачких друштава дужни су о престанку плаћања суду јављати, како јавни ортаци, који о томе дознаду, тако и она лица која посао руководе; а код трговина и фабрика с којима сам господар не управља, њиови судом опуномоћени заступници.

Које би од ових лица пропустило суду јавити, да се само због тога казни затвором од једног до

три месеца, који ће се затвор одма без призрења на друге даље можда заслужене казни извршити.

§. 144.

Суд ће одма стециште отворити чим се сигурно увери да је плаћање обустављено. Ако трговац или фабрикант није сам за престанак плаћања јавио, то ће се суд преслушањем таквог или на други сходан начин најскорије о томе уверити. Ако би код каквог друштва државни комесар или надзиратељ постављен био, суд ће се неодложно преко њега и уверавати.

§. 145.

За случај ако би више поверитеља стециште захтевали, а трговац би или фабрикант потврђивао да није пропао, и да је у стању све своје поверитеље подмирити, дужан је биланс и своје књиге показати и с њима то доказивати; и ако се по твковима сумња породи, али извесно право стање још не увиђа, суд ће неодложно сретством заклетих вештака (трговаца) наредити да се књиге прегледају и док му они своје мњење не поднесу, задржаће се од решавања.

§. 146.

Ако рукватељ друштва, или други који јавни ортак своје поверитеље, којима је он сам лично

обвезан, није у стању подмирити, а поверитељи оруштва из имања друштвеног и имања појединих ортака тога друштва, могу се подмирити, то ће се и стециште отворити само над оним имањем презадуженога, које он за себе изван друштвеног имања има, у ком ће случају из друштвеног имања само оно у масу узети што дужнику као улог или чест добита, по одбитку онога што он друштву дугује, припада.

§. 147.

Ако су остали јавни ортаци из њиховог сопственог имања морали што за друштво плаћати, то имају они право по сили ортачког уговора припадајућа им спрам пропалога потраживања код стецишне масе пријавити.

§. 148.

Ака је друштво под стециште дошло на какав јавни ортак изван друштвеног и сопственог имања има, то се мора над овим и особено стециште отворити и његово дејствително и страдателно стање одвојено расправљати. Поверитељи друштва (ортаклука) могу у таквом случају своја потраживања, у колико се из умања друштвеног немогу наплатити, при овом одвојеном стецишту јавног ортака пријавити, и на ову масу имају они једнака права са његовим осталим поверитељима.

Истинитост оваких потраживања има се само код стецшта над друштвом отвореног доказавати, и како се при овом реши, важи такође и за имање јавног ортака које он одвојено од ортаклука има.

§. 149.

У прогласу којим се стецште отвара, има се тачно изразити против кога се друштва, или кога имено јавног ортака његовог стецште отвара. Проглас треба да садржи фирму друштва, такође име и презиме онога под кога именом друштво ради и свију јавних ортака. Проглас ће се чинити иако и код других стецшта.

§. 150.

Ако би се због напрасног престанка радње великој штети за стецшну масу бојати имало, то ће се она, са сагласијем привремено или постојано изабраног одбора поверитеља и одобрењем суда од једног или по потреби и два старатеља, који се сходно §. 36. судом одма поставити имају, још само дотле продужити, докле се предузети послови не сврше и готовина еспапа не прода, или докле се с радњом друго, са мањим губитком за поверитеље скончано, расположење не учини. Но за ово време осигурања или плаћања стецшним поверитељика чинити се немогу на штету осталих.

§. 151.

За прављење пописа (инвентара) имају се заклетити, у оној трговини вешти људи, узети. Ови имају књиге прегледати и биланс начинити.

§. 152.

Ако је пропалица трговац па се докаже да се преваре или другог каквог из користољубља учиненог преступљења повиним учинио, ако је пре тога још једанпут банкротирао, или ако се учинио повиним злочинства противу тачке 4. §. 261. казнителног законика у смотрењу вођења књига, то ће се осудити на губитак права да може у будуће трговину водити.

§. 153.

Трговцима и фабрикантима, који су из других а не из оних у предидућем §-фу наведених основа кажњени, дозволиће се да своју трговину или радњу продуже, али само тако, ако покажу да су сва противу исти на стецшту пријављена и доказана потраживања исплатили.

Ако је стецште поравнањем свршено, то ће се право на продужење трговине или радње само тако дозволити, ако се сви поверитељи изјасне да су и са оним, што су у поравнењу одпустили намирили, или да они одричући се свог права дозвољавају да се њему допусти наново трговину водити или радњу какву радити.

Код трговаца и фабриканата који докажу да су невино пострадали, довољно је ако докажу да су своје поверитеље измирили са онолико, колико је на поравнењу углављено.

§. 154.

Поверитељи, који се изјасне да су намирени само да повином помогну да може добити право да наново трговину или какву радњу одпочне без да су у ствари намирени, ако би овај наново под стечиште пао, не само што та потраживања не могу у овом другом стечисту на штету других кредитора добити, него ако су међутим намирени, примљену суму на ползу осталих поверитеља повратити морају.

§. 155.

Ова у предидућим параграфима постављена правила важе и за под стечиште дошавша трговачка друштва и за чланове и ових друштава. Јавни ортак да би на ново добио право на продужење трговине или радње, мора показати, да су дугови целог друштва измирени.

№ К. В. 567. II.

Сав. 436 II.

17. Марта 1861. год.

у Београду.

М. М. ОБРЕНОВИЋ III. с. р.

КЊАЗ СРПСКИ

(М. II.)

*Председник Савета,**Генерал-Мајор,*(М. II.) **Стевча Михайловић** с. р.*Главни секретар Савета,***Р. Ј. Лешјанин** с. р.*Књажевски претставник и Поштител
иностранних дела,***Ф. Христић.** с. р.**МИХАИЛ М. ОБРЕНОВИЋ III.**

по милости божијој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ

ПРОГЛАШАВАМО И ОБЈАВЉУЈЕМО СВИМА И СВАКОМЕ, ДА ЈЕ

ДРЖАВНИ САВЕТ РЕШИО, И ДА СМО МИ ОДОБРИЛИ

И ОДОБРАВАМО:

ЗАКОН О УСТРОЈСТВУ

I.

Окружних судова.

§. 1.

У сваком окружију постоји по један окружни суд, као првостепени.

Овима равни постоје, суд вароши Београда и трговачки суд у Београду, но овај са особитим устројством.

§. 2.

Судови окружни могу се састојати из једног, а по потреби и из више одељења.

§. 3.

У сваком окружном суду морају бити најмање три судије (разумевајући у томе и председатеља,) и секретар. Остали судски персонал поставља се по потреби.

§. 4.

Како судије, тако и остале званичнике окружних судова, поставља краљ указом, на предлог министра правде.

§. 5.

Окружни судови стоје под министром правде.

§. 6.

Укинут законом о судијама од 9. Фебруара 1881 (зб. 36 стр. 211.)

§. 7.

Окружни судови надлежни су за грађанске, кривичне, пупилске и трговачке предмете.

В. Примедбу код §. 10. односно пупилских дела.

§. 8.

У грађанским предметима они решавају и пресуђују у првом степену:

1., све спорове, којих вредност прелази власт суђења општинских судова;

2., све спорове, без призрења на вредност, о праву наследија по закону, или по тестаменту, или о праву сопствености на непокретност, који по вредности прелазе 100 динара.

(Допуна од 17 Јануара 1876 год., која је ступила у живот 1. Марта исте године, зб. XXVIII стр. 66).

3., спорове, у којима судије и у опште чиновници имају одговарати за штету, причињену у вршењу званичне дужности, без призрења на вредност штете;

4., све спорове, у којима вредност предмета неможе се одредити у новцу, изузимајући пољске службености, за које су по измењеном §-у 6. грађанског поступка надлежни општински судови.

(Допуна од 17 Јануара 1876 год., која је ступила у живот 1. Марта исте године, зб. XXVIII стр. 66).

§. 9.

У кривичним предметима окружни судови суде сва злочинства и преступљења, која нису законом подчињена суђењу особених судова или власти.

§. 10.

Окружни судови расправљају и све пупилске предмете. Они се старају, да се имање малолетне деце попише; да им се тутори поставе, који ће о њиховој личности и имању бригу водити; они,

по саслушању тудора, решавају, шта ће се од пупилског имања чувати, а шта продати, и шта ће се, и колико пунили на издржавање и друге потребе дати; и у обште како ће се расположење са њима и њиовим имањем до њиховог пунолетства учинити.

(В. Закон о старатељству од 25 Октобра 1872 г. (36. XXV стр. 17), по коме старатељским (пупилским) делима управља један судија, који ће у дужности тој самостално радити.)

§. 11.

У трговачким предметима окружни судови суде спорове, којих вредност прелази власт суђења општинских судов, у оним местима и окружијама, за која не постоји трговачки суд.

§. 12.

За изрицање правде у окружном судовима захтевају се три судије и деловодитељ.

§. 13.

Кад би један судија био препречен у суђењу, а неби било другог судије у суду, који би га заступити могао, онда таквог може заступити секретар, или у препреци секретара други званичник суда, кога председатељ одреди, ако има својства за судију прописана.

.. 14.

Председатељ заузима прво место, а после председатеља долазе судије по старешинству по класама, а ако су у једној класи, по ранијем постављењу у ту класу.

Они, који без опредељења остану, па буду постављени за судију, заузимају оно место после председатеља, које им припад парема бившем звању и плати.

§. 15.

Суђење у окружним судовима јавно је, осим где закон допушта да не буде јавности.

§. 16.

Судови окружни решавају по вишини гласова, које прикупља председавајући од најмлађег члана почињући.

Одвојена мњења стављају се такође на протокол, које потписује онај, који је мњење одвојио.

§. 17.

Одвојено мњење у предходном питању, н. пр. да ли дело спада у надлежност суда, да ли је довољно ислеђено, и тим подобна, не ослобођава судију од дужности дати глас судећи у главном питању.

§. 18.

Пресуде и решења у предходним питањима, као и уопште оно, што суд као суд гласањем по вишини решава, подписују све учествујуће судије са деловодитељем.

А кад се пресуде и решења издају дотичним лицама, онда излазе само под подписом председатеља и деловодитеља.

Оно пак, што сам председатељ по администрацији коме пише, он сам и подписује.

§. 19.

Сам председатељ, или онај кога он одреди, издава ће наредбе, којима се само решење предмета приуготовљава, као н. пр. да се какво лице добави, ради преслушања, или да се стране на рочиште позову; даље наредбе, којима се само пресуде или решења судска извршују, као што је: писати власти да се пресуда изврши, да се такса наплати, да стране предстану ради полагања заклетве или да приме што од суда и тим подобно; исто тако да се пресуда или решење виших судова странама саобшти, да се министру зактевана акта пошљу или известије поднесе, да се свршена акта у архиву оставе, дело по незадовољству већем суду пошље, да се одговори да су новци примљени, да се интабулацијоно уверење, или акта по наплати таксе у препису издаду, и т. п.

§. 20.

Председатељ руководи сва дела. Он оглашава, да заседаније почиње или престаје.

Он предлаже питања, на која се одговорити, или која се објаснити имају.

Судије ако имају шта приметити, управљају увек свој говор на председатеља, који ће према стању ствари, или сам нужна питања чинити, или дозволити судији, да он питања положи, о којима жели објасњење имати.

Председатељ, по предходном споразумљењу са судијама, изриче да је извиђење свршено. Он предлаже судијама питања, која се решити имају, и сваки је судија дужан дати свој глас о оном, о чему се пита. Учињена закључења суда он исказује у име суда јавно.

§. 21.

Председатељ одређује, који ће од канцеларијског персонала који посао радити, и где има више одељења, он одређује, који ће члан у ком одељку или одбору радити, само то мора бити писменим распоредом за унапред.

У случају, кад би који судија у ком одељењу препречен био, може председатељ и усмено наредити, који ће од судија препреченог заступити.

Председатељ такође, придржавајући се реда, наређује који ће од судија и канцеларијског персонала у време одмора бити дежурни.

§. 22.

Председатељ надзирава да сви подручни му у суду прилежно и као што ваља одређене им послове врше; он води надзор о владању званичника судских, на дужности и изван ове, сходно закону о чиновницима, и на свршетку године подноси министру правде кондунтни лист о свима чиновницима и практикантима суда.

§. 23.

Председатељ обдржава полицију и ред у суду и у притвору судском.

§. 24.

Сва права и дужности председатеља, у случају кад он због какве препреке није на дужности, припадају најстаријем судији.

§. 25.

Секретар је старешина канцеларијског персонала. Његова је дужност да израђује решене предмете сам, или да их даје нижим чиновницима суда на израђење; да се у опште стара, да се решени предмети брзо израђују и уредно куда треба одправљају.

Он има право канцеларијски персонал на брзо и тачно вршење дужности опомињати, и по потреби извештавати о томе председатеља, ради даљег законског поступка.

II.

Апелационог суда.

§. 1.

Над свима првостепеним судовима постоји један апелациони суд, као суд другог и последњег степена.

§. 2.

Апелациони суд састоји се из 10 судија, између којих је један председатељ, из потребног броја секретара и другог персонала.

Он ради у два одељења.

§. 3. и § 4.

Укинут законом о судијама од 9 Фебруара 1881.

§. 5.

Апелациони суд стоји под министром правде.

§. 6.

Апелациони суд разматра и суди, сходно прописима поступка судског, у другом и последњем степену само оне грађанске, спорне и неспорне, као и кривичне предмете, које су у првом степену решавали првостепени судови.

В. Чл. 9 закон о старатељству од 25 Оксобра 1872. (36. XXV. стр. 17), по коме је само апелациони суд надлежан за жалбе прогиву закључења старатељског судије по томе закону.

§. 7.

Суђење је у апелационом суду јавно, осим где закон друкчије допушта.

§. 8.

За изрицање правде у апелационом суду морају бити пет судија и деловодитељ.

Судија, који је у предходном питању био одвојеног мњења, не ослобођава се од давања гласа у решавању главног питања, само може при томе позвати се на своје мњење у предходном питању.

§. 9.

Апелациони суд решава по већини гласова, које председатељ прикупља, почињући од најмлађег судије.

§. 10.

Кад би један судија био препречен у суђењу, а неби било другог судије у суду, који би га могао заступити, онда ће таквог судију заступити који од секретара, кога председатељ одреди, ако има својства за судију прописана.

§. 11.

Апелациони суд разматра и решава предмете по реду, како су му дошли, изузимајући итне по закону, који се пре осталих решавају.

§. 12.

Пресуде и у опште оно, што суд, као суд, гласањем по вишини решава, потписују све учествујуће судије са деловодитељем, а одвојена мњења у таквим предметима потписује онај, који је мњење одвојио.

§. 13.

Пресуде и писма апелационог суда излазе под потписом председавајућег судије и деловодитеља; а ако би било и одвојених мњења, то ће се и она послати у верном препису дотичном суду.

Што пак председатељ у административним пословима пише, то ће он сам и подписивати.

Председатељ ће одредити једног чиновника од канцеларијског персонала, који ће рачуне водити и новце чувати.

§. 14.

Председатељ заузима прво место у суду а после њега судије редом по времену постаљења за судију апелационог суда.

Они, који су без опредељења остали, па буду постављени за судију, заузимају међу члановима оно место, које им припада према звању с кога су дошли.

§. 15.

Председатељ руководи сва дела, и он дели послове одељењима.

Он оглашава, да заседање почиње или престаје; он предлаже питања, на која се одговорити има, и сваки судија дужан је дати свој глас о оном, о чему се пита.

§. 16.

Који ће судија у коме одељењу радити одређиваће се коцком и то сваке године у почетку Јануара.

Ако би у једном одељењу два судије недостајало, да се и са једним секретаром не би добио закони број за суђење, онда ће председник наредити, и то само за кратко време, да најмлађи судија из једнога одељења суди у другоме одељењу.

Ако се у течају године упразни место једнога судије ма у коме одељењу, и на његово се место други постави, онда овај долази у оно одељење где је био његов претходник. Ако се упразни по једно или више места у два одељења, онда и нове судије вуку коцку, у које ће одељење доћи.

(Измена од 18 Декембра 1882 зб. 38. стр. 176).

§. 17.

Председатељ може у ком оће одељењу председавати. У другом одељењу председава најстарији по реду члан.

§. 18.

Председатељ надзирава, да сви у суду прилежно и као што треба послове врше; он води

надзор о владању званичника судских на дужности и изван ове, сходно закону о чиновницима, и на свршетку године подноси министру правде кондунтни лист о свима чиновницима и практикантима суда.

§. 19.

Председатељ одржава у суду ред и полицију.

У овом смотрењу он има иста права и дужности, које су законом прописане за председатеље окружних суда.

§. 20.

Сва ова права и дужности председатеља, кад он због какве препреке није на дужности, припадају најстаријем судији.

§. 21.

Секретари учествују у заседанијама, израђују решене предмете сами, или их дају нижим чиновницима суда на израђење, и управљају деловодством одељења у коме раде.

Они су дужни старати се, да се решени предмети брзо израђују и уредно куда треба отправљају.

Најстарији секретар дужан је поред тога надгледати, да се у канцеларијским пословима суда какав непоредак не догоди.

Он има право млађе секретаре и остали канцеларијски персонал на брзо и тачно вршење дужности опомињати, а по потреби извештавати о томе председатеља, ради даљег законског поступка.

Кад секретар због какве препреке није на дужности, иста права и дужности припадају другом по старешинству секретару.

III.

Касационог суда.

§. 1.

Над свима првостепеним судовима (§. 1. устројства окружних судова) и над апелационим судом, као и над главном контролом, у смотрењу спорова о правителственим рачунима и под надзором правителства стојећим, постоји један касациони суд за целу земљу, у месту централне државне управе.

§. 2.

Касациони суд састоји се из 15. судија, између којих је један председатељ, и из потребног броја секретара.

Остали канцеларијски персонал поставља се такође по потреби.

§. 3. и § 4.

Укинут законом о судијама од 9 Фебруара 1881.

§. 5.

Заседанија су касационог суда јавна, осим где закон друкче допушта.

§. 6.

Главни је задатак касационог суда, да мотри, да се у земљи како формални, тако и материјални закони и прописи у предметима грађанским, спорним и неспорним као и у кривичним, употребљавају у оном смислу, у ком они гласе, и једнообразно.

§. 7.

У круг рада касационог суда спада, да оснажава или уништава пресуде или решења судска, издана по грађанским спорним и неспорним као и кривичним предметима, у случајима, који су законом прописани.

§. 8.

Осим тога у круг касационог суда спада, да решава, који је суд за суђење надлежан у случајима сукоба, који би се због суђења догодило између судов грађанских, војних, црквених, полицајних и главне контроле, па било да судови једне или разних наведених струка међу собом у сукоб дођу.

Оваква питања предлаже непосредно касационом суду онај суд, коме је предмет други који

суд, као надлежном, доставио, а и он је решио да није надлежан. Овако да буде и онда, кад више судова присвајају надлежност за који предмет.

Ако касациони суд нађе, да је надлежан други суд, а не онај, који је предлог учинио, онда ће послати акта томе суду, а решење и једном и другом.

Касациони суд разматраће и решавати и жалбе дотичних лица, изјављене противу надлежности кога од казаних судова.

§. 9.

Касациони суд опредељава даље у случају, кад би који првостепени суд у суђењу кога предмета, ма због каквог узрока, препречен био, који ће други суд тај предмет судити; само ће при томе, колико је могуће, опредељавати препреченом најближи суд.

§. 10.

Најпосле касациони суд решава на зактевање министра правде, да ли у поједином случају, по принесеним доказима, има основа, да се који судија због злочинства или преступљења, учињених у случајима §§. 109, 120 и 127 казнителног законика, под суд да, или да одговара само за накнаду штете, учињене вршењем званичне дужности.

§. 11.

Кад касациони суд пресуду или решење апелационог или првостепеног суда оснажи или уништи, вратиће предмет оном истом суду, који га је решио.

§. 12.

Касациони суд ради редовно у три одељења; но у неким случајима он држи велика (§. 15.), а у неким своја општа заседанија (§ 16.)

§. 13.

За пуноважно заседаније у одељењу изискује се пет судија, за велико заседаније најмање девет, а за опште најмање тринајест.

Како у одељењу тако и у великом и у општем заседанију, једнога недостајаћег судију, у случају потребе, може заменити, по одредби председатеља, онај по старешинству секретар, који има својства за судију условљена.

§. 14.

Касациони суд решава по савршеној већини гласова, које ће председавајући прикупљати, почињући од најмлађег судије. Ако су гласови подједнако подељени, решава она страна, на којој је председавајући.

§. 15.

У великом заседанију решаваће се:

Они предмети, у којима нижи суд неби освојио примедбе касационог суда; но у овом случају велико заседаније не могу састављати чланови оног одељења, који су предмет пре решили;

(Ова је тачка укинута законом од 16 Новембра 1866 год. зб. 30. стр. 457),

2., кад се решава оће ли се судија дати под суд (види §. 10.) (Ова тачка не важи према закону о судијама од 9. Фебруара 1881.)

§. 16.

У општем заседанију саветоваће се:

1., како се има разумети какав закони пропис, о коме би се приметило, да се у одељењима или у великом заседанију у подобним случајима неједнако разуме и на случај односи (§. 8. закон грађ.);

2., кад министар правде буде поискао мњеније касационог суда о каквом пропису закона; или кад сам касациони суд, по увиђеној потреби, буде захтевао допуну или нов какав закон;

3., ако би имао чинити приметбе министру правде на какав његов предпис или настављење, за које би налазио, да се не слаже са постојећим законим прописима, или да није прописаним путем издато, због чега га употребити не може.

4., опште заседање решаваће оне предмете, у којима нижи суд неби усвојио приметбе, које му је учинило на пресуду једно одељење касационог суда.

(Допуна од 16 Новембра 1886. г. зб. 30 стр. 457).

§. 17.

Ако се у општем заседанију, у случају под 1., предидућег §-а не би могло до таквог јединства доћи, да се у будуће и у одељењима и у великом заседанију једнообразно решава, чиниће се предлог министру правде, да се законодавно определи смисао дотичног законог прописа.

§. 18.

Одвојена мњенија у свима случајима §. 16 подnose се такође министру.

§. 19.

Кад се при прегледању ког дела појави потреба, да се расправи какво предходно питање н. пр. да ли дело подлежи разматрању касационог суда, да ли је довољно извиђено и т. д., онај судија, који је у предходном питању био одвојеног мњенија, дужан је и главно питање решавати, а своје одвојено мњеније у предходном питању може забележити.

§. 20.

Касациони суд, кад из дела нижих судова, која пред њега дођу, примети хотичне, или грубе, из небрежења учињене, погрешке, он ће учинити истом суду приметбе, а у исто време министра правде о томе извести.

§. 21.

Решење касационог суда потписиваће све судије, које су учествовале у томе, и секретар.

§. 22.

Делање касационог суда излазиће с подписом председатеља и секретара. Оно што председатељ по администрацији пише, сам ће и подписивати.

На оно што је решено у великом, ставиће се »из великог заседанија«, што је у општем »из општег заседанија«. Но остало ставиће се »из I., II. или III. одељења касационог суда«.

§. 23.

Решења касационог суда у делима судским имаће наслов: »у име Његовог Величанства Краља србског Н. Н.«

(Замена од 10 Јан. 1879 зб. 34 стр, 107 и закон о краљевини од 22 Фебр. 1882 зб. 37 стр, 54),

Права и дужности председатеља и секретара.

§. 24.

Председатељ ће мотрити, да се у одељењима, као и у великом и општем заседанију, прописани ред одржава, а особито му се у дужност ставља, да пази да се закони једнообразно употребљавају.

Он дели послове по одељењима и пази, да се предмети редом решавају.

Председатељ предлагаће, где потребно буде, питања, која се у предмету решити имају, и сваки судија дужан је на питање своје мњеније дати.

§. 25.

Председник председава у једноме одељењу, а у другим одељењима најстарије за њим судије.

Ко ће од осталих судија у коме одељењу радити, одређује се коцком сваке године у почетку јануара.

Кад би у једноме одељењу два судије недостајало тако, да се додатком једнога секретара не би добио закони број судија, председник ће одредити, на краће време, за суђење једнога и то најмлеђег судију из ког другог одељења.

Ако се у течају године упразни место једнога судије ма у коме одељењу и на његово се место други постави, онда овај долази у оно одељење, где је био његов претходник. Ако се упразни по

једно или више места у више одељења, онда и нове судије вуку коцку у које ће одељење који доћи.

Председник разређује секретаре по одељењима, а тако исто и наџује, ко ће од канцеларијског персонала рачуне водити и новце чувати.

Он заказује дан за велику и општу седницу.
(Измена од 18 Децембра 1882 зб. 38 стр. 176).

§. 26.

Председатељ прави и подноси министру правде кондуитну листу званичника и практиканта судских.

Он подноси известије министру правде о раду и стању дела судских.

§. 27.

Кад председатељ за потребно нађе, онда може давати појединим судијама на расмотрење поједине предмете, које ће они у заседанију реферирати, но и тада ће се у заседанију цео предмет претресати.

§. 28.

Председатељ одржава у суду ред и полицију. У овом смотрењу он има иста права и дужности, које су законом прописане за председатеље окружних судова.

§. 29.

Кад председатељ због какве препреке није на дужности, његова права и дужности припадају најстаријем судији.

§. 30.

Сваки секретар управља послом у одељењу, у ком он ради. Он ће се старати, да се решени предмети брзо израђују и уредно, куд треба, одправљају.

Обште пак надзиравање о вршењу канцеларијских дела, припада најстаријем секретару. Он има право млађе секретаре и друге канцеларијске званичнике на уредно и тачно извршење дужности опомињати, и сваки непоредок и злоупотребење у истима одклањати.

Кад најстарији секретар није на дужности, заступа га други секретар, који је на реду по старшинству.

Закључење.

§. 31.

Кад ова устројства окружних судова, апелационог и касационог суда почну важити, губе силу закона:

Устројство окружних судова од 26 Јануара 1840. године, $\frac{В. \text{ № } 140}{С. \text{ № } 110.}$ (Зборн. I. стр. 192.).

Устројство апелационог суда од 12. Фебруара 1860. год. ВМ 443. (Збор. XIII. стр. 12.)

Законодавно решење од 16. Августа 1860. године ВМ 1926. (Збор. XIII. стр. 140).

Законодавно решење од 10 Маја 1861. године ВМ 982. (Збор. XIV стр. 86) о решавању сукоба између великог грађанског и великог кривичног суда.

Измене и допуне у устројству великог суда од 4 Јануара 1864 год.

Закон од 11 Јунија 1864. год. о давању судија под суд.

Законодавно решење од 22. Августа 1864. године, по коме један велики суд може узимати, по потреби, за решавање судије из другог великог суда у помоћ.

А кад ће ова устројства почети важити, наредиће се уводним законом.

Препоручујемо Нашему министру правде, да овај закон обнародује и о извршењу се његовом стара; властима пак заповедамо, да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покоравају.

20 Фебруара 1865 г. у Београду.

М. М. РВРЕНОВИЋ III. с. р.

(М. П.)

*Видио и ставио државни печат,
чувар државног печата,
министар правде,*

Р. Лешјанин с. р.

*Министар правде,
Р. Лешјанин с. р.*

Устројство трговачког суда.

§. 1.

По указаној потреби установљава се трговачки суд у Београду.

§. 2.

Овај суд надлежан је не само за варош Београд но и за цело окружије београдско.

§. 3.

Он је по достојанству (рангу) своме раван осталим окружним судовима.

§. 4.

Београдски трговачки суд има једног председатеља, једног сталног члана, једног секретара, једног старијег писара, једног протоколисту, који ће и дужност архивара и регистратора извршивати, шест редовних чланова из реда трговачког, и шест чланова, који ће ове заступати.

§. 5.

Да би когод могао бити председатељ или стални члан суда овог, мора имати сва она својства, која су прописана за судије окдужних судова, и нарочито треба да је науке православне свршио.

А да би когод могао бити редовни или заступајући члан из реда трговачког, мора бити поданик србски имати 30 година узраста и мора да је пет година частно трговину водио.

§. 6.

Председатеља, сталног члана и канцеларијски персонал поставља Књаз указом на представљење попечителства правосудија, а чланове из реда трговачког и њихове заступнике избира скупштина трговаца београдских под управом председатеља примирителног суда вароши Београда, но и њи попечителство правосудија представља Књазу, који их у звању њиовом предписанијем утврђује.

§. 7.

Попечителство правосудија нареди ће, да се избори учине одма како ово устројство у живот ступи.

§. 8.

Како председатељ и стални члан тако и судије из трговачког реда полажу при ступању у звању заклетву, која је за окружне судије прописана, као што и истали канцеларијски персонал сходну заклетву даје.

§. 9.

Председатељ и стални члан као и секретар и остали канцеларијски персонал добијају плату из

народне касе а остали чланови, као избрани на време, служе без плате.

§. 10.

Трговачки суд има свој печат с грбом србским и унаоколо надписом »Београдски трговачки суд«.

§. 11.

Трговачки суд решава по већини гласова, као што је за окружне судове прописано њиним устројством.

§. 12.

Пуноважно заседаније је, кад су у њему поред председатеља и сталног члана, или поред једног од њих јошт тројица од изборних редовних чланова или њихових заступника.

§. 13.

Ако се упразни звању ког редовног члана или заступника, па попечителство увиђајући потребу попуњења нареди избор, избрани ће ступити у дужност одма чим се избере, и она ће му трајати донде, докле би трајала ономе, на чије је место он дошао.

§. 14.

Изборни редовни чланови и њихови заступници бирају се на једну годину, и редовни избори чине се о новој години.

§. 15.

Од шест изборних редовних чланова служе по тројица на изменице сваког месеца. Заступници пак само у недостатку или препреки редовних чланова ове и то редом један за другим само по на један дан заступају. Ред овај председатељ одржава водећи белешку о томе.

Који од изборних чланова било редовних било њихових заступника не би по наредби председника суда у одређене дане уредно на дужност дошао, или кад би нарочито од председника позван био, овом позиву одмах несљедовао, а не би у стању био свој изостанак, одоцњење или недолазак довољним узроцима да оправда, биће први и други пут од председника опоменут, а после новчано кажњен.

Казна новчана биће од 3 цванц. до 10 талира, а она ће се изрицати у корист болнице вароши Београда.

Противу осуде на новчану казну може се дотично лице жалити онако, како је прописано §. 55. закона о чиновницима грађанског реда.

(Допуна од 8 Јануара 1869, збор. XXII стр. 13.)

§. 16.

Тргов. суд суди ће: 1. О свима парницама односећим се на уговоре и поравњења због трговине између трговаца, занатлија и банкера. 2. О парницама између свију лица односећим се на посао трговачки.

3. О свима случајима, који су му придостављени трговачким закоником или особеним законима.

В. §. 3. законодавног решења од 22 Јануара 1860 В.Е. 297 (зб. XIII. стр. 8), по коме се обезбеђујућа средства због трговачког дуга, као: забране, обустава, притвор дужника и кауције прибављају и оправдају код трговачког суда, изузимајући прибелешку а тако исто и интабулацију, које макар да се због трговачког дуга траже, стављаће са код надлежног окружног суда. Оправдање пак овакве прибелешке може бити или код оног суда код кога је и стављена, или код трговачког суда, по у овом последњем случају тужитељ ће благовремено известити надлежан окружни суд.

§. 17.

Закон сматра као посао трговачки: 1. Сваку куповину ране, еспапа, уопште покретних ствари у цели препродаје, било онако као што је узето, било после пошто се преради или у други вид обрне. 2. Сваки уговор или поравњење између трговца и трговца; осим ако се докаже, да уговор или поравњење није због трговине учињено. 3. Свако предузеће комисионарства и подвоза на суву и на води. 4. Свако предузеће набављања. 5. Свако делање или операцију банака. 6. Меницу ма између којих лица 7. Свако предузеће грађевина.

§. 18.

Трговачки суд суди ће такође о свему, што се тиче стеништа о трговачком имању.

§. 19.

Не спадају у надлежност трговачког суда: 1. Парнице подигнуте против господара, земљоделца или виноградије због продаје ране или пића, што они обделавањем производе. 2. Парнице подигнуте против трговца за исплату ране, пића или ствари купљених за његову кућевну потребу.

§. 20.

Трговачки суд наређива ће и извршење својих пресуда онако, као што наређују и окружни судови.

§. 21.

Пресуде и сва остала акта, која се из суда овог издају, излазе под потписом председатеља или овога заступајућег члана и секретара са печатом снабдевена.

§. 22.

Док се потреба не покаже и по другим окружним местима образовати втобите трговачке судове, оне ће предмете, који по §§. 16. 17. и 18. овог устројства у суђење трговачког суда спадају, решавати у сваком окружију постојећи окружни суд, и при таквима поступа ће оним истим начином, који се пропише за тргов. суд; но притом ће у сваком окружном месту изабрати на годину дана по 12 људи из реда трговачког и других еснафа,

па ће свака страна, којој би се судило по предмету ком од оних у горенаведеним §§. 16. 17. 18. моћи, ако би хтела, по једног члана суда заменити једним од оних изабраних 12 лица, од којих ће председатељ добивени од примирителног суда списак држати, а ако то стртна, и кад се опомене, учинити не хтедне, суди ће јој редовни чланови окружног суда.

12 Децембра 1859 г. у Београду.

Милош РВРЕНОВИЋ I.

КЊАЗ СРПСКИ

(М. П.).

Књажевски представник
и пошачатељ иностр. дела,
ивковник кавалер,
Цв. Рајовић с. р.

Председатељ совета
генерал мајор,

Стевча Михајловић с. р.

Главни секретар совета,
Рајко Ј. Лешјанин с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божјој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ

ПРОГЛАШАВАМО И ОБЈАВЉУЈЕМО СВИМА И СВАКОМЕ, да је

НАРОДНА СКУПШТИНА РЕШИЛА И да смо ми

ПОТВРДИЛИ И ПОТВРЂУЈЕМО:

ЗАКОН О СУДИЈАМА

I.

Који могу бити судије.

Члан 1. *(заменен 1891/22)*

Судије у окружним судовима, у суду вароши Београда и стални судија у београдском трговачком суду, могу бити они: који су српски поданици, који имају најмање 25 година, и који су редовно вршили правне науке у Србији или на страни.

Председници окружних судова, суда вароши Београда и београдског трговачког суда, поред својстава у првом одељку овога члана избројаних,

треба још да су провели најмање пет година у судској струци као указни чиновници, или да су за толико година радили правозаступничке послове као јавни правозаступници, или да су служили пет година као професори правног факултета у великој школи.

Члан 2. *(заменен 1891/22)*

Судије у апелационом суду могу бити они: који су српски поданици, који имају 30 година, и који су редовно свршили правне науке у Србији или на страни, а притом су пет година били судије или професори права у великој школи, или који су били министри правде, или начелници министарства правде, или су за седам година као јавни правозаступници радили правозаступничке послове.

Члан 3. *(заменен)*

Председник апелационог суда, чланови и председник касационог суда, могу бити они, који су, имајући својства у предидућем члану, служили као судије, или професори права у великој школи, седам година; или који су били министри правде, или начелници министарства правде, или који су за десет година као јавни правозаступници радили правозаступничке послове.

Члан 4. *(заменен 1891/22)*

Они, који су дисциплинарном пресудом касационог суда (члан 40.) отпуштени из судске служ-

бе, или који су пресудом редовних судова за просте (не политичке) члочине и преступе исту изгубили, не могу више бити бирани ни за председника ни за судију ма ког суда.

Члан 5. *(укинут)*

Они, који по закону о чиновницима грађанског реда, не могу бити чиновници, не могу бити ни судије.

II.

О постављању судија

Члан 6. *замени*

Судије окр. судова, суда вароши Београда и сталног члана београдског трговачког суда, поставља Књаз указом на предлог министра правде.

Члан 7. *замени*

Председнике првостепених судова, као и чланове и председника апелационог суда, поставља Књаз указом, од оних лица, која по овом закону буду изабрана од апелационог и касационог суда и министру правде предложена.

Једно исто лице може бити предложено од оба суда.

Члан 8.

Чланове и председника касационог суда поставља Књаз указом од оних лица, која касаци-

они суд у својој општој седници по овоме закону избере и за то министру правде предложи.

Члан 9. *замени*

Судије су у својим звањима стални.

Судија не може изгубити своје судско звање и с њим скопчане користи, без пресуде редовних судова, или по прописима овог закона.

Судија не може бити стављен у пензију осим сдучаја, које овај закон прописује.

Судија не може бити ни по потреби службе, а ни са унапређењем премештен против његове воље, било у истом звању или на какву другу судску или управну службу.

Члан 10. *замени*

Ни један судија не може се поставити за привременог.

III.

О начину бирања председника проостепених судова, чланова и председника апелационог и чланова и председника касационог суда.

Члан 11. *замени*

Кад се упразни место председника првостепеног суда, и члана или председника апелационог суда, министар правде, најдаље за месец дана, пошто је о томе извештен, позваће писмом апе-

лациони и касациони суд, да изберу за упражњено место и предложи сваки по два кандидата.

Члан 12.

Председници ова два суда, пошто добију од министра правде овај позив, сазивају и то : председник апелационог суда чланове апелационог суда из оба одељења, а председник касационог суда општу седницу ради избора ових кандидата.

У овом случају у оба суда секретари не могу заступати судију. А за састав седнице морају бити најмање по седам судија.

Члан 13.

Избор у оба суда вршиће се тајним гласењем за овој начин: сваки члан као и председник написаће на једном листићу име, презиме, звање или моложај опога кога бира, па тај листић савија и председнику предаје. Председник пошто добије ове листиће, он их у присуству свију, а под контролом најстаријег и најмлађег члана по рангу, у седници отвара и из њих гласно чита имена, која су ту записана. Пошто ово учини он преброји гласове, и за која лица нађе, да имају савршену većину он их оглашава за изабране.

Члан 14.

Ако се при првом гласању непостигне савршена већида ни за које лице, онда се понавља

тајно гласање. Ако се и при овом гласању, за које лице не добије савршена већида, онда се чини ужи избор између оних, који су имали највише гласова.

Члан 15.

Кад се на начин у горњем члану изберу два лица, председници оба суда, сваки за свој суд саставиће о том протокол, у коме ће изложен бити цео ток избора, и тај ће протокол са свима члановима, који су у избору учествовали, потписати, а министра правде писмом известити, који су изабрани и са колико гласова.

Члан 16.

Листићи, с којима је избор извршен, уништавају се одма после свршеног избора у седници.

Члан 17. (измешај)

Кад се упразни место председника или судије касационог суда, министар правде најдаље за месец дана, пошто је о томе извештен, позива касациони суд, да избере и предложи за упражњено место два лица.

За овај избор вреде наређења члана 13. и 14. овога закона.

Ако би се десило, да у општој седници буде паран број чланова, онда касациони суд позива у своју седницу председника апелационог суда

или заступајућег члана, који добија право гласања и приступа се избору.

Члан 18. *(укинут)*

По свршеном избору за члана или председника касационог суда, поступа се по члану 15. и 16. овог закона.

IV.

О стављању судија у пензију.

Члан 19. *(укинут)*

Председници и судије свију судова, могу бити стављени у пензију:

- а.) Ако су навршили 60 година; и
- б.) Ако су телесне или душевно толико изнемогли, да нису у стању вршити послове свог знања.

Члан 20.

У случају сумње узима се, да судија није навршио 60 година, ако он сам то не признаје, или ако се не докаже противно крштеним писмом, школском сведоцбom или ранијом кондујит-листом.

Члан 21.

Узима се, да је судија постао телесно неспособан за службу, који спречен болешћу не долази на дужност у течају једне пуне године.

Исто тако узима се, да је телесно неспособан и онај судија, који је у течају три године чешће и подуже изостајао због доказане болести.

Члан 22. - Ист. - из 1891 г.

Члан 22. *(укинут)*

У оба предидућа случаја, само касациони суд у општој седници, може решити, да је судија неспособан постао за вршење судског звања те да се на том основу може у пензију ставити.

Члан 23.

Судија може и сам тражити, да се у пензију стави, из оних узрока, из којих и остали чиновници могу тражити по закону о чиновницима грађанског реда да се у пензију ставе.

V.

О премештају судија.

Члан 24.

Судуја може бити премештен из једног суда у други:

Кад се законом преиначи, или устројство или распоред судова, те се или неки судови укину, или се број судова смањи, па у след тога судија остане без одређења.

Члан 25. *(укинут)*

Судија се може преместити и онда, ако се случајно у једном истом суду поставе два рођа-

ка, који су у таквом степену сродства, да по члану 112 устава, не могу заједно у једном суду бити; но тада се премешта свагда онај од судија, који је по рангу млађи.

VI.

О одговорности судија.

Члан 26.

За злочинства и преступења учињена у званичној дужности, судија ће подлежати суђењу радовних судова.

Исто тако редовни судови судиће и за накнаду штете, која би се учинила кривицом судије у званичној дужности.

А за дисциплинарна иступљења, судија ће се казнити по прописима овога закона.

Члан 27.

Тужба, било за кривице изложене у првом ставу предидућег члана, било за накнаду штете, подноси се написмено министру правде или непосредно касационом суду. Приватни тужилац дужан је у тужби именовати судију кога тужи, јасно разложити зашто га тужи, и поднети било у оригиналу или у потврђеном препису, доказе о његовој одговорности. Ако су докази сведоци, онда треба да означи име и презиме свакога сведока,

где се налази и шта ће му који сведок да осведочи.

Тужба оваква подноси се у двоје.

Што је год казано овде о тужби приватног тужиоца, вреди и о тужби, која би се по званичној дужности од стране министра правде против ког судије имала да подигне.

Члан 28.

Министар правде у року од 15 дана од пријема тужбе спровешће тужбу заједно са поднесеним преписом и свима доказима касационом суду да реши:

Да ли има основа, да се тужени судија даде под суд, било за саму кривицу или за накнаду штете.

А ако је тужба предата непосредно касационом суду, касациони суд извештава о томе министру правде.

Члан 29.

Касациони суд, кад прими тужбу, доставиће препис исте туженоме на одговор и одредиће му за то рок од 15—60 дана.

Кад овај рок прође, касациони суд решава у општој седници о поднетој тужби најдаље за 15 дана.

Др. М. М.

Члан 30.

Ако касациони суд реши, да има места давању судије под суд, одредиће у исто време и суд, који ће дело судити; и о томе известиће приватнога тужиоца, туженог судију и министра правде.

Решење ово доставља се, уз спровод како тужбе тако и свију других акта, одређеноме суду.

Члан 31.

Одређени суд кад прими решење са актима, чиниће даље ислеђење у колико му потребно буде и продужити даљу радњу по прописима закона о поступку судском у кривичним делима, или грађанским парницама, ако би се ствар тицала само питања о накнади штете.

Члан 32.

Тужба против судије за накнаду штете, мора се одређеном суду поднети у року од 60 дана, рачунајући од дана, кад је тужиоцу достављено извешће касационог суда.

Члан 33.

Право на тужбу противу судије за накнаду штете причињене у вршењу званичне дужности, застарева за једну годину дана, рачунајући од дана кад је пресуда или решење из кога је штета произишла, извршним постало; а ако пресуда или

решење није оштећеном предано, онда од кад је оштећени за штету сазнао.

Судија се овом застарелошћу може бранити све донде, док пресуда, којом се осуђује, не постане извршна.

Члан 34.

У случајима §. 43. закона о чиновницима грађанског реда, и допуне истог параграфа од 15 Јуна 1864 год (збор. 17 стр. 23), казниће се и судија дисциплинарно.

Члан 35.

Дисциплинарне су казне за судије:

Писмени укор;

Новчана казна; и

Губитак службе.

Члан 36.

Казну укора изриче председник или судија, који га по старешинству у дужности председничкој заступа.

Казну укора изриче председник или по своме сазнању кривице, или по достави са стране, или по захтеву министра правде.

Члан 37.

Против решења председниковог, судија се може жалити касационом суду.

и - Јурије.

Члан 38.

Новчану казну изриче касациони суд у општој седници, било по предлогу председника дотичног суда ако би налазио да је кривица таква, која прелази круг његове власти (чл. 36), или по тужби министра правде.

и на Јурије

Члан 39.

Новчана казна, на коју се судија може дисциплинарно осудити, не може бити већа од тромесечне његове плате.

Члан 40.

Да се судија због дисциплинарних иступљења, или у случајима §§ 16, 17 и 18 закона о чиновницима грађанског реда из службе отпусти, изриче пресудом општа седница касационог суда, како по тужби министра правде, тако и по тужби приватнога.

Но општа седница, према стању ствари, може туженог место лишења службе осудити на новчану казну, губитком плате до три месеца.

Члан 41.

Судија ни на какву дисциплинарну казну не може се осудити, док се не саслуша.

Члан 42.

Пресуда касационог суда, било да судију на казну осуђује, или да га ослобођава, извршна је.

Члан 43.

Касациони суд своју пресуду доставља министру правде, који се о извршењу исте стара.

VII.

О плати судије.

Члан 44.

Законом овим одређују се судијама ове плате:

Председнику касационог суда . . .	8.500	дин.
Судијама касационог суда по . . .	6.000	дин.
По навршеној периоди од 5 год. по .	7.000	»
Председнику апелационог суда . . .	7.000	»
Судијама апелационог суда по . . .	4.000	»
По навршеној периоди од 5 год. по .	5.000	»
Председницима првостепених суд. по	4.000	»
По навршеној периоди од 5 год. по	5.000	»
Судијама првостепених судов по .	2.500	»

После сваке навршене периоде од пет година, по пет стотина динара, тако да последња плата буде 4.000 динара.

На овај исти начин срачунаваће се плата и судијама, који се затеку у служби кад овај закон ступи у живот.

У случају кад је предложен и постављен судија на звање, које је равно по плати са звањем са кога се поставља, онда, године проведене у последњој периоди ранијег звања, рачунаће му се за периоду у новом звању.

VIII.

Прелазна наређења.

Члан 45.

За време док овај закон не ступи у живот, а у цели доброг састава судова, овлашћује се министар правде: да може поставити судије и на звања нижа по рангу, но са платом коју имају

Закон од 19. Маја 1865 год.

Члан 46.

У истој цели доброг састава судија ставља се министру правде на расположење сума од 100.000 динара на пензионисање.

IX.

Закључење.

Члан 47.

Кад овај закон ступи у живот судије који се тада у дужности затеку, добијају сва права по овом закону.

§. 48.

Закон овај ступа у живот, на један месец дана од дана, кад га Књаз потпише; но наређење у члану 46 овога закона за суму од 100.000 динара, која се министру правде одобрава на пензионисање, почеће важити одмах кад Књаз потпише овај закон, и тада губе силу закона:

1. §. 6. устројства окружних судова и 4. тачка закона од 31 децембра 1878 год. (збор. 34 стр. 78); §. 3. и 4. устројства апелационог суда; и §. 3. и 4. устројства касационог суда, у колико се судија тиче.

2. §. 63 и 67 закона о чиновницима грађанског реда, у колико се судије тиче.

3. Закон од 19. Маја 1865 год. (збор. 18 стр. 129) у колико се односи на судије; и

4. Закон од 25. Октобра 1873 год. односно класа судијских, — а тако исто и сва остала наређења, која би била противна овоме закону.

Препоручујемо Нашем председнику министарског савета, министру правде, да овај закон об-

народује и о извршењу се његовом стара; властима пак заповедамо да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покоравају.

9. Фебруара 1881 год.

у Београду.

М. М. ОВРЕНОВИЋ с. р.

(М. П.)

Видео и ставио државни печат,
чувар државног печата, председник
министарског савета,

министар правде,

М. С. Пироћанац

Председник министарског савета,
министар правде,

М. С. Пироћанац.

Министар војни, генерал,

М. Лешјанин

Министар просвете и црквених дела

С. Новаковић.

Министар иностраних дела,

Чед. Мијатовић.

Министар унутрашњих дела,

М. Гарашанин.

Министар грађевина,

Јефр. П. Гудовић.

Заступник министра финансије

министар иностраних дела,

Чед. Мијатовић.

